

STVARANJE SVIJETA²²⁸ (Heliopolisko predanje)^a

Knjiga poznavanja Raovih djela^b

Mudre riječi besjede. Govori gospodar vasionе poslije svoga postanka: »Ja sam onaj koji postade kao Hepra^c. Ja postadoh i postaše postojanja. Postaše sva postojanja poslije moga postanka. I mnoga bića izdoše iz mojih usta. Još ne bješe neba i ne bješe zemlje. I ne bješe još ni tla ni zmije na tom mjestu.

Ja sam ih tamo stvorio od Nuna^c, ni od čega.

Ne nađoh sebi mјesta na koje bih se tamo mogao dići.

Ja razmislih u svom srcu, ja zamislih pred svojim licem. I ja sazdarah sve likove budući sam, jer ja ne bjeħ ispljunuo Šua^d, ja (još) ne bjeħ povratio Tefnut^d, i ne bješe nikoga ko bi stvarao sa mnom.

Ja zamislih u svom sopstvenom srcu, i postadoše mnogobrojna bića od bića u likovima rođenih i u likovima onih koje oni rodiše.

Ja se sjedinih sa svojom pesnicom, ja se sparih sa svojom rukom i pade sjeme u moja sopstvena usta.

I ja ispljunuh Šua, ja povratih Tefnut. I moj otac Nun reče: »Neka porastu oni!« I moje Oko^{d2} bješe njima vječna zaštita kada se oni udaljavahu od mene.

²²⁸ Cifre označuju fusnote pri kraju stranice, a slova upućuju na komentare koji se nalaze iza prevoda. Tekst u okruglim zagradama je autorov.

Poslije moga postojanja kao jedinog boga, gle, tri bo-
ga su sa mnom.

Ja bijah na ovoj zemlji, i Šu i Tefnut se glasno rado-
vahu iz Nuna u kome oni bjehu i oni dovedoše sa sobom
meni moje Oko kad već bijah sastavio dijelove svoga ti-
jela. Ja sam ih orosio suzama⁴, i postadoše ljudi od mojih
suza koje istekoše iz moga oka. I ono se razljuti na mene
kada dođe i vidje da ja stvorih drugo na njegovom mjestu
zamijenivši ga Veličanstvenim⁵. Ali ja ga smjestih na svo-
je čelo i, poslije ovoga, ono vladaše nad čitavom zem-
ljom...«⁶

STVARANJE SVIJETA

(Memfiski predanje)⁷

Poniknu u srcu (misao) u liku Atuma, poniknu na je-
ziku (misao) u liku Atuma. Velik je i ogroman Ptah (koji
je naslijedio svoju snagu od svih (bogova) i njihovih du-
hova preko ovog srca ..., u kome se Horus pretvori u Pta-
ha pomoću ovog jezika ..., u kome se Tot pretvori u Ptaha.

Dogodi se da srce i jezik dobiše vlast nad (svim) udo-
vima, jer oni saznaše da je on (Ptah) u svakom tijelu, u
svim ustima svih bogova, svih ljudi, svih zvijeri, svih
crva i svega što živi, jer on razmišlja i zapovijeda svim
stvarima kojima on želi. Njegova Devetka bogova je uz
njega kao zubi i usne. To je sjeme i ruke Atuma, jer je
Atumova Devetka bogova ponikla pomoću njegovog sje-
mena i njegovih prstiju, (Ptahova), pak, Devetka bogova —
to su zubi i usne u ovim ustima, koja dadoše imena svim
stvarima i iz kojih izađoše Šu i Tefnut. Devetka stvori vid
očiju, sluh ušiju i disanje nosa da oni obavještavaju srce.
Jer upravo ono rađa svako znanje, a jezik ponavlja sve
sto je srce zamislilo.

I tako ovom riječju bjehu stvoreni duhovi Ka i od-
ređeni duhovi Hemsut, koji tvore svu hranu i sve jelo ...

I bi dat život miroljubivom, i bi data smrt zločincu, i
bijahu stvoreni razni poslovi i razne umjetnosti, rad ruku,

hod nogu, pokreti svih udova prema onoj naredbi koju zamisli srce i izrazi jezik i koja stvara namjenu svim stvarima.

I dogodi se ono što je bilo rečeno o Ptahu: »Onaj koji sazda Atuma i stvori bogove.« Ta-nen stvori bogove. Od njega postadoše sve stvari: hrana i jelo, hrana bogova i sve druge divne stvari, i tako bješe nađeno i priznato da je njegova sila veća od sile svih drugih bogova.

I bi Ptah zadovoljan kad stvori sve stvari i sve božije riječi.

I on rodi bogove, on stvori gradove, on osnova nome, on stavi bogove u njihova svetilišta, on odredi njihove žrtve, on osnova njihove hramove, on stvori njihova tijela po želji njihovih srdaca. I uđoše bogovi u svoja tijela načinjena od svakovrsna drveta, od svakovrsna kamena i svakovrsne gline, od svih stvari koje su na njemu rasle i u kojima oni uzeše svoja obličja. I skupiše se oko njega svi bogovi i njihov Ka.

STVARANJE SVIJETA

(Herakleopolisko predanje)*

Sačuvani su ljudi, božije stado, on stvori nebo i zemlju po njihovoј želji, on uništi haos vode, on stvori vazduh da bi živjeli njihovi nosovi. Oni su njegova prilika, oni koji izađoše iz njegova tijela.

On izlazi na nebu po njihovoј želji, on stvori za njih biljke, životinje, ptice i ribe da bi ih hranile.

On ubija svoje neprijatelje, on (čak) uništava svoju djecu ako ona smjeraju zlo protiv njega.

On stvori svjetlost po njihovoј želji, on plovi (po nebu) da bi oni mogli vidjeti. On podiže iza njih zgrade za molitvu, kada oni plaču, on ih čuje.

On je radi njih stvorio knezove (još) iz jajeta, upravljače da podižu kičmu slaboga. On je radi njih stvorio magije kao oružje da bi odvratio ono što može da se dogodi, i snove noću kao danju.

STVARANJE MJESECA

(Tabl. XX)

I

Reče veličanstvo ovoga boga (Raa): »Pozovite mi boga Tota.« I odmah ga dovedoše. Reče veličanstvo ovoga boga Totu: »Ti budi na nebu umjesto mene dok ja sijam za blažene u Duatu. Budi ti umjesto mene zamjenik moj i zvaće te: Tot, zamjenik Raa.«^a

II

Hvala tebi, veliki, koji rodi bogove,
Koji si stvorio sebe samoga.
Koji si stvorio Obje Zemlje^b,
Stvorivši sam sebe snagom sjemena svoga,
Sam je načinio svoje tijelo:
Nema oca koji je začeo njegov lik,
Nema majke koja ga je rodila,
Nema mjesta iz koga jesi ti izišao.
Bijaše zemlja u mraku,
I nastala je svjetlost poslije tvoga nastanka.
Obasjao si ti Egipat svojim zracima
Kada je tvoj disk zasjao.
Progledali su ljudi kada je prvi put sinulo tvoje desno oko.
Tvoje, pak, lijevo oko prognalo je noćnu tamuć.

NEBO I ZVIJEZDE^a

Noću plove ove zvijezde po njoj (Nut) do kraja neba, one se dižu i vide se. Danju one plove u njenoj unutrašnjosti, one se ne podižu i ne vide se. One ulaze iza ovog boga (Raa) i izlaze za njim. I tada one^b plove za njim po nebu i smiruju se u naseljima^c poslije smirenja njegovog veličanstva na zapadnom horizontu. One ulaze u njena ustta na mjestu njene glave na zapadu, i tada ih ona pojede. I tada se Heb svađao s Nut jer se ljutio na nju zbog toga što je pojela djecu^d. I bi joj dato ime »Svinja koja jede svoje prasiće«, jer ih ona jede.

I gle, njen otac je podiže i uzvisi iznad svoje glave i reče: »Neka se Heb ne svađa s njom zbog toga što ona jede

njihov porod jer će ih ona roditi i oni će živjeti i izaći svakodnevno na istoku iz mjesta pod njenim zadnjim dijelom... I niko od njih nije pao budući zbačen na zemlju« (tabl. XXVIII, 1).

ISTREBLJENJE LJUDI^a

... bog koji je stvorio samoga sebe poslije vladavine nad ljudima i bogovima zajedno.

I tada su ljudi smislili rđava djela. A bilo je njegovo veličanstvo, neka živi ono, neka bude zdravo, neka bude sretno, staro, njegove kosti postaše srebro, njegovi udovi zlato, a kose — pravi lazurni kamen.

I tada je njegovo veličanstvo, neka živi ono, neka bude zdravo, neka bude sretno, čulo o djelima koja su ljudi namislili.

Tada reče njegovo veličanstvo, neka živi ono, neka bude zdravo, neka bude sretno! onima koji su bili u njegovoj pratnji: »Pozovite, dovedite mi Oko^b moje, Šua, Tefnut, Heba, Nut i njihove očeve i majke^c koji su bili sa mnom kad sam bio u Nunu zajedno s Nunom. I neka dovede on pratnju svoju sa sobom, a ti ih dovedi tajno, da ih ne vide ljudi, da ne klonu njihova srca. Dovedi ih u Veliku dvoranu da kažu svoje planove jer će poći ja iz Nuna ka mjestu gdje sam nastao i neka ovi bogovi budu dovedeni.« I bogovi su bili dovedeni pred nj i oni su pali ničice pred njegovim veličanstvom da kaže on svoju besedu pred ocem najstarijih koji je stvorio ljude, pred carem velikih. I rekoše oni njegovom veličanstvu: »Reci nam, da čuješmo to.«

I reče Ra Nunu: »Najstariji bože, od koga sam nastao! Bogovi preci! Pazite, ljudi stvoreni od moga oka namislili su rđava djela protiv mene. Recite mi šta biste vi učinili protiv ovoga.

A ja sam sačekao, ja ih nisam ubio prije nego što čujem šta ćete vi reći o tome.«

I reče njegovo veličanstvo Nun: »Sine moj, Ra, bože veći od onoga koji ga stvori i od onih koji ga stvoriše! Tvoj

tron je čvrst, strah od tebe je velik — neka se ustremljaju tvoje Oko na one koji te uvrijediše!«

I reče veličanstvo Ra: »Pogledajte, oni su pobegli u pustinju, a njihova srca se boje...«

Tada oni rekoše njegovom veličanstvu: »Pošalji Oko svoje neka razbije one koji su tebi smisljavali zlo, jer nema drugog Oka koje bi moglo biti ispred njega i spriječiti ga kada ono silazi u liku Hator.«

I ode boginja i pobijedi ljude u pustinji.

I reče veličanstvo ovoga boga: »Idi u miru, Hator, jer ti učini ono radi čega sam te poslao!«

I reče ova boginja: »Neka si mi ti živ. Ja sam pobijedila ljude i prijatno je u mome srcu!«

I reče veličanstvo Ra: »Kao car, snagom sam iznad njih u njihovom uništenju.«

I dogodi se da je Sohmet provela noć gazeći nogama po njihovoj krvi počevši od Neni-nisuta.«

I reče Ra: »Zovite mi brzonoge glosonoše i neka pojure kao sjenka tijela!«

I odmah dovedoše glosonoše.

I reče veličanstvo ovoga boga: »Neka jure oni u Elefantinu i neka mi donesu mnogo didi.«

I doniješe mu ove didi.

I veličanstvo ovoga boga dade Mlinaru heliopoliskome da samelje ove didi, a služavke samlješe ječam za pivo.

I staviše ove didi u ječmenu širu učinivši je sličnom ljudskoj krvi.

I spremiše 7000 posuda piva. I dođe njegovo veličanstvo Ra, car Gornjeg i Donjeg Egipta, zajedno s bogovima da pogleda ovo pivo. Bilo je već jutro istrebljenja ljudi od strane boginje u dane njihovog bjekstva uz Nil.

I reče veličanstvo Ra: »O kako je ovo divno, ja će ovim spasti ljude!«

I reče Ra: »Uzmite ovo i odnesite na mjesto gdje je ona ubijala ljude.«

I diže se njegovo veličanstvo Ra, car Gornjeg i Donjeg Egipta, iz ljepota noći da naredi da se izliju ove posude.

I napuniše se tečnošću polja na sve četiri strane po želji veličanstva ovoga boga.

I dođe ujutru ova boginja i nađe sve poliveno, i rado-sno bješe njeno lice.

I poče da pije i umilno postade u njenom srcu.

I pode ona pijana i ne poznade ljude.

I reče veličanstvo Ra ovoj boginji: »Idi u miru, Imait!«

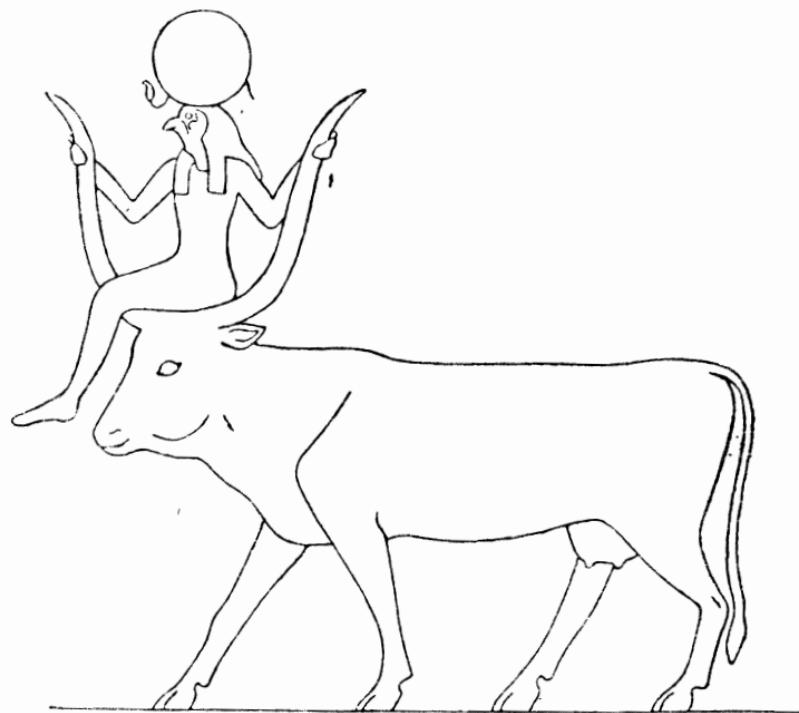
I ponikoše ljepotice u gradu Imauu.

I reče veličanstvo Ra ovoj boginji: »Neka joj prinose posude piva za vrijeme godišnjih praznika prema broju mojih sluškinja.«

I svi ljudi prinose posude piva prema broju sluškinja od prvog dana na praznik Hator.

I reče veličanstvo Ra ovoj boginji: »Ja gorim od bolesti. Otkuda je došla na mene ova bolest?«

I reče veličanstvo Ra: »Živim ja, ali se srce umorilo od prebivanja s njima. Uzalud sam ih ja ubijao jer istre-bljenje ne bješe potpuno.«

Crtež 34. Ra na nebeskoj kravi

I rekoše bogovi koji bjehu u njegovoj pratišti: »Ne žuri da se umoriš, jer ti pobjeđuješ u svemu što ushtiješ.«

I reče veličanstvo ovoga boga veličanstvu Nuna: »Moji udovi su prvi put onemoćali, ja neću dozvoliti da me drugi savlada.«

I reče veličanstvo Nuna: »Sine moj Šu, budi (oslonac) ocu svome i zaštiti ga; a ti, moja kćeri Nut, podigni ga.«

I reče Nut: »Kako to, oče moj Nun?«

I pretvori se Nut u (kravu i smjesti se) veličanstvo Ra na njena leđa...^a

(I dođoše) ljudi i vidješe ga na leđima (krave). I rekoše mu ovi ljudi: »(Vrati se) nama i pobijedićemo mi tvoje neprijatelje koji izrekoše hulu (na tebe i istrijebićemo ih).«

I uputi se njegovo veličanstvo u (grad) Het-Ihit, (bogovi pak) koji bjehu s njima (ostadoše) s njima.

Zemlja, pak, bješe u mraku; kada nastade jutro, ovi ljudi izdoše s lukovima i strijelama, (podigoše) oni ruke na Raove neprijatelje.

I reče veličanstvo ovoga boga: »Grijesi vaši su iza vas, jer je istrebljenje za istrebljenje...«²²⁹

Tada reče ovaj bog boginji Nut: »Smjestio sam se na tvojim leđima da se uzdignem ja.«

I reče njegovo veličanstvo: »Neka se vječno smiri polje veliko.« I nastadoše poljane vječnog mira.^a

I reče Ra: »I biće radi mene tamo trska i trava.« I nastadoše Polja trske.

I reče Ra: »Stvoriću ja u njima svakojake stvari.«

I nastade suton. I zadrhta Nut zbog visine...

I reče veličanstvo Ra: »Sine moj Šu, stani pod moju kćer Nut... Uzmi je na svoju glavu da je ti pridržiš.«

I reče Totu veličanstvo ovoga boga: »Pozovi mi veličanstvo boga Heba, govoreći: ,Idi, hitaj smjesta!«

I dođe veličanstvo Heb.

I reče veličanstvo ovoga boga: »Neka budu potučene zmije tvoje koje se nalaze u tebi! Bojaće se one mene dok ja postojim. Ta ti znaš sve njihove čarolije. Pođi u ono

²²⁹ Tj. vaši grijehovi vam se oprashtaju jer vi ste se iskupili od daljeg istrebljivanja vas samih time što su istrijebljeni moji neprijatelji.

mjesto gdje se nalazi otac moj Nun i reci mu: ,Čuvajte se zmija i na zemlji i na vodi!“ I opiši ti legla zmija tvojih koje se nalaze u tebi, govoreći: ,Čuvaj se da ne nanesete kome štetu!“ I neka znaju oni da ja, iako se udaljavam, ipak sijam iznad njih. Ako oni žele oca, ti ćeš im biti otac u ovoj zemlji vječno. Čuvaj se onih koji čaraju i koji poznaju besjede svoje: moja sopstvena magija je тамо i niko je neće podijeliti sa mnom u sjaju koji je bio prije mene. Ja ћu ih staviti pod upravu moga sina Ozirisa i njihovu djecu ћe čuvati. I biće pokorna srca knezova zbog tih gatanja koje čine po svojoj želji po cijeloj zemlji silom vradžbina svojih koje su u njima.“

RA I ZMIJA^a

Pripovijedanje o bogu najvećem²³⁰, koji je stvorio sebe samoga, koji je stvorio nebo, zemlju, vodu, vazduh²³¹, vatru, bogove, ljude, zvijeri, stoku, crve, ptice, ribe, o caru ljudi i bogova, jedinom, onome koji postoji oduvijek i ima mnogo imena, čiji put nije poznat, koga ne znaju bogovi.

Izida bijaše žena (mudra)^b. Okrenulo se njeno srce od miliona ljudi, i ona je izabrala milione bogova i prebrojala milione duhova.

I ona je kao Ra saznala sve što je na nebu i na zemlji. I ona je smislila u svom srcu da sazna ime silnoga boga. A Ra je svakodnevno izlazio na čelu svoje pratnje i svečano sjedao na prijesto oba horizonta.

I ostari bog, i drhtahu njegova usta, i njegova pljuvačka se slivaše na zemlju, i ono što je on pljuvao padalo je na tlo. I razmaza Izida (pljuvačku) s prašinom u svojoj ruci i od ovoga načini silnu zmiju, načini je u obliku strijele da niko živ ne utekne.

I stavi je na put kojim je veliki bog po svojoj želji obilazio Obje Zemlje.

I moćni bog je išao pred bogovima kao faraon, neka živi on, neka bude zdrav i sretan! i njegova svita je išla iza njega kao i svakog dana.

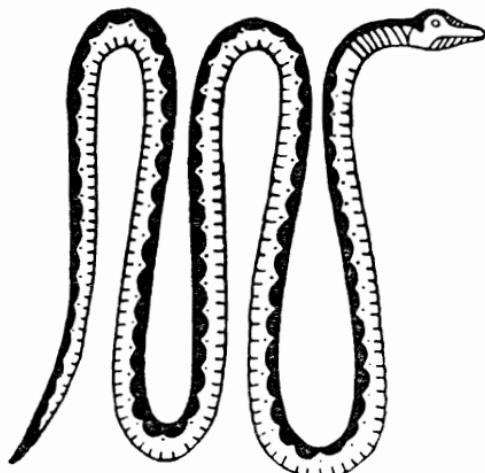
²³⁰ U originalu: uzvišeni bog.

²³¹ U originalu: dah života.

I ujede ga silna zmija, i žar života poče da izlazi iz njega, i ona rani onoga koji živi u kedrovoj šumi.

I najveći bog otvori svoja usta, i glas njegovog veličanstva, neka živi on, neka bude zdrav i sretan! dopre do neba i Devetka reče: »Šta je to?« I bogovi počeše da ga pitaju.

I on ne nalažaše (snage) da odgovori šta mu je. Njegove vilice su drhtale, svi njegovi udovi su se tresli, i otrov se razlivao po njegovom tijelu kao što se Nil razliva po zemlji.

Crtež 35. Zmija

I veliki bog osnaži svoje srce i (reče) svojoj sviti: »Dodite, vi koji ste stvoreni od moga tijela, bogovi koji ste izišli iz mene, jer ču vam ispričati šta se dogodilo sa mnjom. Ja sam osjetio oštru bol, i moje srce zna za to, ali ga moje oči ne vidješe i moja ruka ga ne uhvati. Ja ne znam ko je to učinio sa mnjom. Nikada nisam osjetio bol sličnu ovoj, i nema boli jače od ove. Ja sam gospodar, sin gospodara, sjeme boga! Ja sam veliki, sin veli-

kog, moj je otac izmislio moje ime! Ja sam mnogoimen i mnogopostojeći, i moja bit je u svakome bogu. Dali su mi ime Atum i Horus-Hekenu. I kazaše mi ime moj otac i majka, i ono je od mog rođenja skriveno u mome tijelu, da se ne da čarobnjačka vlast onome koji bi mi podmetao čini. I kad izadoh da razgledam šta sam stvorio, i kad sam krčio svoj put kroz Egipat koji sam ja stvorio, iznenadi me zmija koju ne poznavah. Je li to vatrica, je li to voda? Moje srce je u vatri. Tijelo moje drhti, a udovi me strašno bole. Dovedite mi moju djecu, bogove koji čaraju riječima, čija su usta mudra i čija vlast doseže do neba!«

I dodoše djeca, i svi bogovi jecahu. I dođe Izida što čara, čija usta nose dah života jer riječ njena progoni bolesti i oživljava one čija usta čute²³².

Ona reče: »Šta je to, šta je to, božanski oče moj? Da te nije zmija ujela? Da nije neko od tvog poroda podigao svoju glavu protiv tebe? Zaista će on biti srušen nadmoćnim čarima, ja će ga prisiliti da se ukloni od pogleda tvojih očiju.«

I moćni bog otvori svoja usta (govoreći): »Išao sam tako putem kroz Egipat jer je srce moje željelo da pogleda ono što stvori. I ujede me zmija koju nisam vidoio. Da li je to vatrica ili je to voda? Ali ja sam hladniji od vode i vreliji od vatre. Svi moji udovi su u znoju, a ja drhtim, moje oko nije pouzdano i ja ne vidim neba. I znoj izbjiga na mom licu kao u ljeto.«

I reče Izida Rau: »Reci mi svoje ime, o moj božanstveni oče! Jer će ostati živ onaj čovjek koji izgovori svoje ime.«

(I reče Ra): »Ja sam tvorac neba i zemlje, ja stvorih planine i sve što se na njima nalazi.

Ja sam tvorac vode, ja sam stvorio Meht-Urt i ja sam stvorio Bika njegovo Majci, ja stvorih slast ljubavi. Ja sam stvoritelj neba i tajni oba horizonta, ja smjestih u njih duše bogova. Ja sam onaj koji otvarajući svoje oči tvori svjetlost i sklapajući svoje oči tvori mrak. Onaj sam po čijoj se zapovijesti razliva Nil, i bogovi ne znaju moga imena. Ja sam stvoritelj vremena, onaj koji stvori dane. Ja sam pronašao praznike, onaj sam koji je stvorio bujicu²³³. Ja sam tvorac vatre, života, onaj sam koji je stvorio sve poslove.

Ja sam ujutru Hepra, u podne Ra, naveče Atum.«

Ali otrov ne izlažeš, i veliki bog ne osjeti olakšanja. Tada reče Izida Rau: »U tom što si mi rekao ne bješe tvog imena! Reci mi ga, i otrov će izaći, jer živi onaj čovjek čije je ime izgovoren.«

A otrov je pekao šireći se, njegova žestina bila je jača od plamena vatre.

²³² Tj. mrtvih.

²³³ Tj. Nil.

I reče veličanstvo Ra: »Neka me pretraži Izida i neka pređe ime moje iz tijela mojega u njeno.«

I nestade najbožanstvenijeg među bogovima, i raširi se mjesto Lađe miliona godina.

I kada je srce izašlo, ona reče sinu svome Horusu: »On će se svezati božjom zakletvom i on će dati svoje oči!«

I kada je on kazao svoje ime, Izida, velika magijama, reče: »Ističi, otrove, izlazi iz Raa! Horusovo oko koje izlazi iz boga, blistaj kao zlato na njegovim ustima. Ja — ja stvaram, ja — ja primoravam otrov da padne na zemlju, jer je on pobijeden!

Veliki bog kaza svoje ime! Ra — neka živi on, a otrov neka umre, i otrov neka umre, a Ra neka živi. Isto tako neka živi onaj koji spomenu svoje ime, i sin onoga koji spomenu ime, a otrov neka umre.«⁴

Tako reče Izida velika magijama, gospodarica bogova: »Ja znam Raa pod njegovim vlastitim imenom.«

Izgovarati riječi nad likovima Atuma i Horusa-Heke-nua, gospodarice Izide i Horusa.

HIMNA NILU^a

(iz vremena Srednjeg carstva)

POHVALA NILU

Slava tebi, Nile, koji izlaziš iz ove zemlje
I dolaziš da oživiš Egipat!

Potajno rukovođeni, tama na dnu,
Hvale njega njegovi pratioci.

Onaj koji natapa polja, koga je Ra stvorio,
Da bi sve životinje oživio.

Onaj koji natapa pustinju daleko od vode,
Njegova rijeka se spušta sa nebesa.

Onaj koji voli Heba^b i dovodi Nepric,
Onaj koji prisiljava da cvjeta Ptahovač radionica.

Gospodar riba, vodič ptica,
Ne spuštaju se ptice...

Onaj koji stvara ječam, pravi emer,
Stvara praznik u hramovima.

Ako on oklijeva, zamire disanje,
I svi ljudi postaju siromašniji.

Stradaju žrtve bogova
I ginu milioni ljudi...

Kada, pak, on raste, zemlja likuje
I sve se živo raduje,

Svi zubi počinju da se smiju,
I svaki zub je obnažen.

Onaj koji donosi hleb, koji obiluje hranom,
Onaj koji stvara sve divno...

Onaj koji daje travu za stoku
I brine se o žrtvi za svakoga boga —

Koji se nalazi u paklu, na nebu i na zemlji,
Ili u prestonici It-tauie.

Onaj koji puni ambare i širi njihove pregrade,
Koji se brine o stvarima siromaha.

Onaj koji prisiljava drveće da cvjeta po ma čijoj želji,
I nikada ne iznevjeri...

I nema on ni robova ni gospodara,
I ne možeš (ga) istrghuti iz tajni!

Ne zna se za njegovo mjesto,
Ne mogu se naći njegove pećine u knjigama!

Nema skladišta za njegove proizvode,
I niko ne upravlja tvojim srcem.

Glasno ti se raduje mladež tvoja i djeca tvoja.
Pitaju o tvom stanju kao o faraonu.

Postojan u zakonima,
Onaj koji izlazi ispred sjevera i juga,

Zahvaljujući njemu suši se suza u svakom oku!
On je onaj koji se brine o izobilju iz blagosti svoje!

Onaj koji je bio u tuzi — rađa se u radosti.
I svako srce se glasno raduje.
Začet je Sobek, rađa Nejtd,
I Devetkadž, postojeća u tebi, moćna je...

Onaj koji daje snagu jednom kao i drugom,

I nema onog koji se s njim sudi...
Svjetlonoša koji se rađa iz mraka.
Hrana za sve živo u sebi!
To je delija koji stvara sve,
I nema onih koji žive u poznanju njegovom...
Zeleni se, zeleni se,
O Hapi^a, zeleni se,
Onaj koji hrani ljude stokom,
A stoku — poljima,
Zeleni se, zeleni se,
O, Hapi, zeleni se!

HIMNA NILU^a (Iz vremena Novoga carstva)

Neka živi blagi bog, milosnik Nuna,
Hapi, oče bogova i Devetke u valovima!^b
Hrano, ishrano, jelo Egipta,
Onaj si koji sve oživljavaš svojom hranom!
Na njegovim putevima je izobilje, na njegovim prsima je hrana,
Ljudi se glasno raduju kada on dolazi.
Ti si jedini onaj koji je stvorio samoga sebe,
Tvoja bit je nepoznata!
Onoga dana kada ti izlažiš iz svoje pećine,
Radosno je svako lice!
Ti si gospodar riba, ti obiluješ žitom,
Onaj si koji daruje Egiptu život i ribe!
Devetka ne poznaje tvoje biti,
A ti si njen život!
Tvoj dolazak udvostručava njene žrtve,
I pune se njeni oltari.
Ona te pozdravlja poklicima,
Jer je ti preporođaš.
Onaj si koji žuri da oživi ljude,
Kao Ra kada je upravljao zemljom.
Onaj si koji uspokojava Nuna
I dovodi ga u miru.
Cijelo južno vijeće je radosno,
Kada zaželi otac Hapi da čini dobro po voljenoj zemlji,
Stvarajući svojim vlastitim srcem,
Neprekidno težeći da pruži živima što im je neophodno.
Množeći žito kao pijesak,
da se napune ambari preko vrha!

Njegovo veličanstvo (faraon koji vlada) tražio je priliku da učini po volji ocu svih bogova i vijeću bogova Ju-ga, koje upravlja na valovima. I njegovo srce, mudro kao Totovo, razmišljaše o dobrima koja oni vole. Nema cara

od Raovog vremena koji bi učinio ono što je on učinio u ovoj zemlji! I reče njegovo veličanstvo:

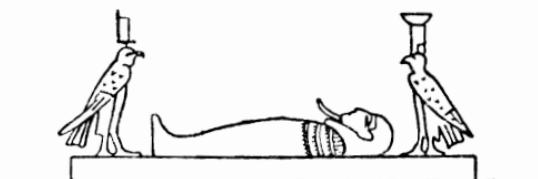
»Nil oživljuje Obje Zemlje: hrana i jelo postoje (tek) pošto se on izlije. Zahvaljujući njemu, svi žive, bogate se samo po njegovoj naredbi.

Ja znam ono što se nalazi u arhivama, ono što prebiva u kućama svitaka⁶. Hapi izlazi iz dviju pećina da nahrani bogove žrtvenim hljebovima. Kada je sveta voda oko Henjija⁶, baš u ovom njegovom divnom mjestu, tada njemu udvostručavaju žrtve.«⁶

IZIDA I NEFTIDA NALAZE OZIRISOVO TIJELO^a

Približava se Izida,
Približava se Neftida.
Jedna zdesna,
Druga slijeva,
Jedna u liku ptice Hat,
Druga u liku sokolice,
One su našle Ozirisa
Kad ga je ubio njegov brat Set u zemlji Nedit.
Približava se ptica Hat,
Približava se sokoliča,
To su Izida i Neftida.
Došle su one grieći svoga brata Ozirisa.

Žuri, žuri!
Plači za bratom svojim, Izida!
Plači za bratom svojim, Neftida!
Plači za bratom svojim!
Sjedi Izida s rukama na glavi,
I Neftida je stisnula ivice grudi svojih
Zbog brata svoga Ozirisa.

Crtež 36. Izida i Neftida u likovima ptica oplakuju Ozirisa

PLAĆ IZIDE I NEFTIDE[“]

(Pjevaju Izida i Neftida)

O divni mladiću, dođi u svoj dom!
Davno već, davno mi ne vidjesmo tebe!
O divni sviraču na sistrumu, dodi u svoj dom!...
Divni mladiću, koji si otišao prerano,
U cvijetu, ne u svoje vrijeme!
Gospodaru, gospodaru, koji si se uznio iznad svojih otaca
Prvenac tijela svoje majke!
Vrati nam se u svom predašnjem liku,
Da te zagrlimo, da nas više ne napustiš!
Miloliki, mnogovoljeni!...
Dodi u miru, gospodaru naš,
Da te vidimo!
Da se sjediniš s nama kao muž!
Dodi ti u miru, najstariji sine svoga oca!...
O, dušo, da ponovo živiš!
Obje sestre štite tvoje tijelo...
O divni sviraču na sistrumu, dodi u svoj dom!

Ja sam žena mila bratu svome,
Tvoja žena, sestra po majci tvojoj.
Vrati mi se što prije!
Žudim da vidim lice tvoje,
Ne videći tako dugo lica tvoga,
Mračno je nama ovdje,
Mada se Ra nalazi na nebu!
Spaja se nebo sa zemljom,
Danas je zemlja u sjeni,
Srce moje plamti zbog dugog rastanka s tobom,
Srce moje plamti, ti si okrenuo glavu od mene!
Ti ne nađe nijedanput u meni krivice!

Razrivenе su Obje Zemljeb i izmiješani su putovi,
A ja jednako tražim u želji da te vidim.
U gradu bez bedema tvrđava
Jecam za ljubavlju tvojom
Dodi! Ne budi usamljen! Ne budi daleko!...
Ja sama lutam tumarajući po močvarama,
A mnogi su kivni na sina tvoga...
Prođoh ja putove i skrenuh za bratom,
Koji me bez potrebe napustio.
Plamte srca miliona,
I bogovi su u velikoj tuzi.

(Pjevaju Izida i Neftida)

Mi plačemo za gospodarem,
Naša ljubav prema tebi nije nestala,
O mužu, gospodaru ljubavi,

O care Sjevera, gospodaru vječnosti,
O kneže beskrajnosti, vini se u život!. .
(Pjeva Izida)

O brate moj, gospodaru, koji ode u predjele čutanjač!
Vrati nam se u predašnjem liku svom!
Dođi već u miru, u miru!
Da vidimo tvoj lik kao i prije,
Kako sam žudjeh da te vidim!
O mužu, o brate, gospodaru ljubavi,
Vrati se u miru domu svome!
O divni sviraču na sistrumu,
Vrati se u dom svoj!
Odavno, već odavno te nema!
O mladi, dođi u miru, o brate moj!
Dođi da te vidim, care Sjevera, kneže vječnosti!
Ne sustani od umora srca svoga, gospodaru naš!
Dođi već u dom svoj i ne boj se!...
(Govori svećenik)

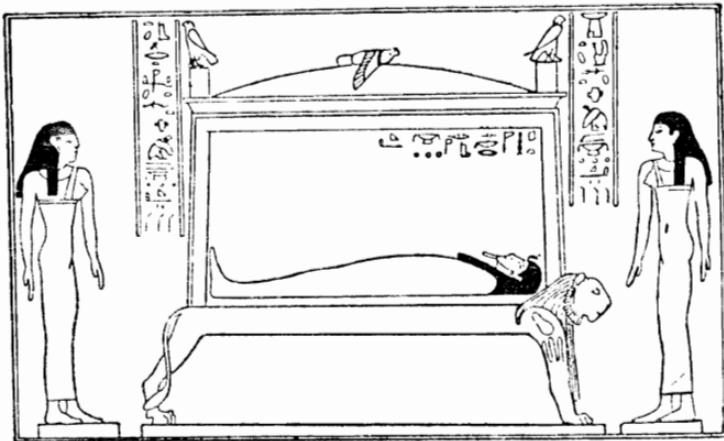
O divni sviraču na sistrumu, dodi u svoj dom!
Bogovi te traže, o mladi, o gospodaru!...
Bogovi nad bogovima...
Ti si veći od bogova,...
Nil ističe iz tvoga tijela,
Onaj si koji krepi vlastelu i narod,
Gospodaru hrane, vlasniče bilja,
Veliki, drvo života,
Ti koji daješ žrtve bogovima
I darove — duhovima...

Govore dvije dugokose:
»O divni sviraču na sistrumu, dodi u dom svoj!...
O dođi u miru!
O care Sjevera, dođi u miru!
Tvoj sin Horus će te štititi!
Da razbiješ ti veliku tugu dviju žena!
Da nas obasja radošću tvoj lik!
Dođi već u svoj dom i ne boj se!
O bogovi koji ste na nebesima!
O bogovi koji ste na zemlji!
O bogovi podzemnog carstva!
O bogovi koji ste u Nilu!
O bogovi koji slijedite Nil!
Pratite nam gospodara, gospodara ljubavi,
Brata, muža, gospodara strasti!«

(Pjeva Izida)

O, dođi mi!
Nebo se sa zemljom spaja,
Danas je zemlja u tami,
Palo je nebo na zemlju,

O, dodí mi!
 Muškarci i žene u gradu
 Traže boga svoga,
 Oni koji hodí po zemlji
 U vrijeme gospoda svoga.
 O, dodí mi!
 Palo je nebo na zemlju...
 O gospodaru ljubavi!

Crtež 37. Izida i Neftida oplakuju Ozirisa

Dodí mi, gospodaru moj!
 Da te već danas vidim!
 O dodí, brate, da te vidimo!
 Ruke su moje raširene da te pozdrave,
 Moje su ruke podignute, podignite da te zaštite!...
 Dodí već ženi svojoj u miru!
 Sree moje treperi od ljubavi prema tebi!

IZIDA I SEDAM SKORPIONA

Mudre riječi bajanja protiv skorpiona. Govoriti riječi": »Ja sam Izida, ja sam izišla iz prostorije za robinje u koju me je zatvorio moj brat Set. I Tot, veliki bog, gospodar istine i na nebu i na zemlji, reće mi tada: ,Dodí, o boginjo Izido! Dobro je čuti: jedan živi, drugi upravlja. Sakrij se sa svojim sinom, djetetom koje nam dođe! Kada narastu njegovi udovi, i kad se opaše svom svojom snagom, ti ćeš

mu pomoći da zauzme prijesto svoga oca, i on će dobiti titulu gospodara Obiju Zemalja’.

I kad ja izadoh uveče, izadje za mnom i sedam skorpijona, i oni bjehu pored mene: Tefen i Befen iza mene, Mestet i Mestetef ispod moje postelje, Petet, Četet i Matet mi čuvahu put. Ja ih svesrdno moljah, i mije riječi dopriješe do njihovih ušiju: „Ne poznajte Crnoga, ne pozdravljajte Crvenoga“, ne razlikujte sina ugledna čovjeka od siromaha! Neka vaš pogled bude oboren, čuvajte se da ne pobudite podozrenje dok ne stignete u Per-Sui, grad Dviju obuvenih žena, početak močvara, kraj krletke.“

Ali kad ja stigoh do kuća udatih žena, izdaleka me ugledala otmena žena i zaključala svoja vrata preda mnom. I moji pratioci (vidješe) da je ona rđava. Oni se posavjetovaše i zajedno staviše svoj otrov na žaoku skorpiona Tefena.

A meni otvorи vrata stanovnica močvare²³⁴, i ja umorna udoh u njenu kuću.

A Tefen promilje ispod jednog krila vrata i ujede sina bogate žene. I buknu vatra²³⁵ u kući bogate žene, i ne bješe vode da se ugasi, jer nebu^č, koje je moglo da lije kišu na kuću bogate žene, još ne bješe došlo vrijeme! I, gle, ono koja mi ne otvorи (vrata), na srcu postade veoma teško, jer ona ne znađaše hoće li on ostati živ. Ona je otrčala u svoj grad, ali tamo nije bilo nikoga ko bi došao na njen vapaj. I mene (takođe) zabolje srce zbog maloga da se nevinom sačuva život.

Ja je pozvah: „Dođi k meni, dođi k meni! Moja usta gospodare životom. Ja sam žena poznata u svome gradu koja svojim magijama zaustavlja zmiju otrovnicu. Moj otac me naučio tome jer sam ja njegova rođena i voljena kćer!“

I Izida stavi svoje ruke na dijete da bi oživjela onoga što više ne disaše: „O otrove skorpiona Tefena, dođi, izađi na zemlju, ne lutaj, ne prožimaj! O otrove skorpiona Tefena, dođi, izađi na zemlju! Ja sam Izida, boginja, gospodarica magija, ona koja врача, nadmoćna u mudrim izreka-ma! Mene sluša svaki gmizavac! Padni ničice, otrove skor-

²³⁴ Tj. siromašna žena, možda žena ribara.

²³⁵ Tj. dogodila se nesreća.

piona Mesteta! Ne bježi, otrove skorpiona Mestetefa! Ne podiži se, otrove skorpiona Peteta i skorpiona Četeta! Ne približavaj se, otrove skorpiona Meteta! nestani, rano od ujeda, na riječ Izide, boginje, velike čarobnice među bogovima, kojoj je Heb dao svoju moć da bi obuzdala snagu otrova! Odstupi! Bježi! Natrag, otrove, ne idi dalje — na riječ one koju voli bog Ra²³⁶, guščijeg jajeta koje je izašlo iz sikomore!^a Evo moje riječi kojom sam ja vas (skorpiione) još noćas molila! Zar vam ne rekoh: „Ja ču (ići) sama i (čak) ču zaboraviti vaša imena, (dok mi prolazimo) krajem. Ne smijete poznavati Crnoga, ne pozdravljajte Crvenoga, ne gledajte bogate žene u njihovim kućama! Neka vaš pogled bude oboren dok mi ne stignemo u utočište Hemis!“ O živo je dijete, i mrtav je otrov! Živ je Ra, a mrtav je otrov! Kao što bješe izlječen Horus radi njegove majke Izide, tako će se iscijeliti i onaj koji trpi bolove!²³⁷ Vatra se ugasi i nebo je mirno zbog usta Izide, boginje!

Neka bogata žena dođe i donese mi svoje stvari i neka one ispune kuću stanovnice močvara radi stanovnice močvara, jer mi je ona otvorila svoju kolibu, a bogata žena je ostavila da pate one koji su molili te iste noći. Ali ona je stavila u iskušenje svoja usta: njen sin je bio ujeden, i ona donese svoje stvari zato što ne otvori meni! O živo je dijete, a mrtav je otrov, jer kao što bješe iscijeljen Horus radi svoje majke Izide, tako će biti iscijeljen svaki bonik.“

Gle, ječmeni hljeb je suzbio otrov, i on je otisao. So pomiješana s bijelim lukom tjera otrov.^b

Gоворити ове мудре ријечи над јећменим хлјебом и солју. Примити.^a

HORUSOVROĐENJE*

Fijuče vihor. Bogovi se boje.

Budi se Izida, bremenita od sjemena svoga brata Oziris-a. Ona ustaje, i pritrčava žena.²³⁷

²³⁶ Tj. Izide.

²³⁷ Očigledno da pomogne Izidi pri porođaju.

Njeno srce²³⁸ se raduje zbog sjemena njenog brata Ozirisa. Ona kaže: »O! Bogovi! Ja sam Izida, sestra Ozirisova, koja plače za ocem bogova, Ozirisom, koji je presudio u neprijateljstvima Obiju Zemalja. Njegovo sjeme je u mojoj utrobi. Ja sam stvorila boga u jajetu²³⁹, sina starještine iskonskih bogova i on će vladati ovom zemljom, on će naslijediti Heba, on će govoriti o svom ocu, on će ubiti Seta, neprijatelja svoga oca Ozirisa!

Dodite, bogovi, zaštitite ga u mojoj utrobi! Poznajte u svom srcu da je ovo vaš gospodar, ovaj bog koji se nalazi u svome jajetu, božanstvena lika, gospodar bogova, mada su oni i veliki, divni, s dvostrukim perima od lazurnog kamena!«

»Da! — reče Atum — neka se umiri tvoje srce!«

Žena: »Kako vi znate da je to što vi stvarate u unutrašnjosti jajeta upravo gospodar i nasljednik iskonskih bogova? . . . «

(Izida): »Ja sam Izida, najblaža među bogovima, najljepša među bogovima! Bog je u mojoj utrobi — ovo je Ozirisovo sjeme!«

I reče Atum: »Ona koja zanese tajno²⁴⁰, to je mladica koja zače i koja će roditi po volji bogova! To je Ozirisovo sjeme. Ali, onaj neprijatelj²⁴¹ koji ubi njegovog oca ne dođe da uništi plod! Neka ga čuvaju magije Velikog²⁴². Čujte, bogovi, ono što reče Izida!«

(Izida): »Atum je rekao! . . . On je to naredio radi mene da moj sin bude zaštićen u mojoj utrobi; on mu stvori zaštitu u ovoj utrobi jer zna da je on nasljednik Ozirisov! Zaštitite Sokola koji se nalazi u mojoj utrobi!«

Reče Atum: »Gospodaru bogova! Hajde, izadi na zemlju! Ja te darujem — slaviće te i slijediti saputnici oca tvoga Ozirisa. Ja ћu stvoriti ime tvoje! Ti ћeš doći do horizonta i stići ћeš do Zidova Doma tajnog imena!^b Snaga napušta moje udove, umor prožima moje udove!^c«

²³⁸ Izidino srce.

²³⁹ Tj. u zametku.

²⁴⁰ Izida.

²⁴¹ Set, Ozirisov ubica.

²⁴² Bog Tot.

Umor ga prože, i on se pognu. A Onaj koji sija²⁴³ zaplovi i sam pođe dalje svojim putem i zasjede na čelo bogova u pratnji onoga koji prestade da vlada²⁴⁴.

(Atum): »O Sokole, sine moj Horuse! Da stupiš na prijesto ti u ovoj zemlji oca tvoga Ozirisa pod ovim tvojim imenom: „Soko za Zidovima Doma tajnog imena! Molim te da budeš među pratiocima Ra-Ahutija na kljunu lađe Vječnoga²⁴⁵ zanavijek!«

(Izida): »Pogledajte Horusa, o bogovi!«

(Horus): »Ja sam Horus, Soko na Zidovima Doma tajnog imena! Moj let je dopro do horizonta!... Moje mjesto je daleko od Seta, neprijatelja moga oca Ozirisa... Ja se dižem u svom letu! Nema boga koji stvara ono što sam ja stvorio. Ja ću odbiti neprijatelja moga oca Ozirisa i baciću ga pod svoje sandale!... Ja sam Horus, mene je rodila Izida!... Ja sam Horus, moje mjesto je daleko i od ljudi i od bogova! Ja sam Horus sin Izide!«

IZIDA I HORUS U MOČVARAMA DELTE^a

Ja sam Izida koja zanese sa svojim mužem i bi trudna božanskim Horusom. Ja rođih Horusa, Ozirisovog sina, u močvari Hemisa i ja se veoma obradovah jer vidjeh osvetnika njegovog oca.

Ja sam ga krila, ja sam ga sklanjala iz straha da ga ne ubiju. (Jedanput) podoh u grad Buto... Vratih se da zagrlim Horusa i nađoh ga, Horusa divnog, zlatnog, dijete nevino, siroče, kako obliva zemlju suzama iz svojih očiju i pljuvačkom sa svojih usana. Njegovo tijelo bješe nepokretno, njegovo srce nemoćno, ne udarahu damari u njegovom tijelu.

Ja sam vrissnula: »Evo me, evo me!«

Dijete bješe hladno, grudi, pak, pune (samo) praznine, a usta (Horusova) htjela su onoga što mu je potrebno!...

Ja se veoma uplaših da na moj glas neće niko doći. Moj otac bješe u paklu, moja majka u nekropoli, a moj

²⁴³ Novorođenče Horus.

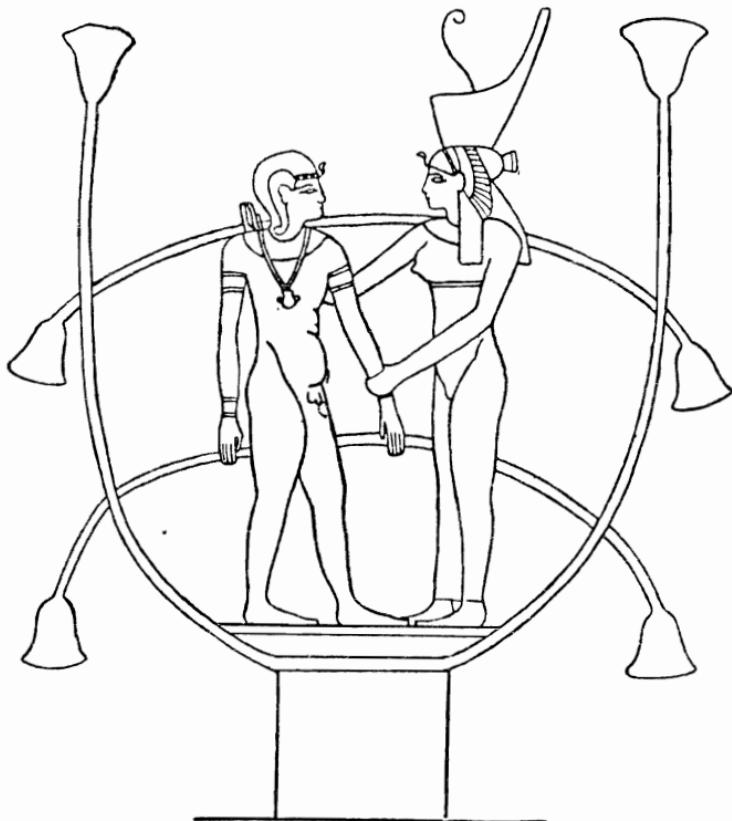
²⁴⁴ Tj. Ozirisa.

²⁴⁵ Ra.

nastariji brat²⁴⁶ u grobnici, njega raniše neprijatelji, njega ubi onaj čije je srce²⁴⁷ kivno na mene, koji u svojoj kući smišlja zlo protiv mene!

Kome da se obratim od ljudi da bi se za mene zabrinula njihova srca? Ja јe se obratiti stanovnicima močvare, i oni će odmah doći meni!

I iz svojih kuća dođoše k meni ribari, oni dotrčaše na moj glas i oplakivahu uzrok moje nesreće. Ali tamo ne bješe враћa: svi su mnogo, mnogo plakali, ali ne bješe nikoga ko umije da oživljava!

Crtež 38. Izida i Horus u gnijezdu od papirusa

²⁴⁶ Oziris.

²⁴⁷ Misli se na Seta.

Tada mi priđe mudra žena²⁴⁸, gospodarica svoga kraja^b.

Ona mi priđe sa znakom života... Ona reče: »Ne boj se, ne boj se, sine Horuse! Ne tuguj, ne tuguj, božija majko! Dijete je nedostupno tvome protivniku: šikara je neprohodna, smrt ne ulazi kroz nju! Magije Atuma, oca bogova koji se nalazi na nebu, stvorile moj znak života, i Set ne zalazi u ovaj kraj, ne prolazi u Hemis! Horus je nedostupan zlu svoga protivnika, koga neće sakriti njegovi praktičari. Traži, stoga, pravi uzrok zbog čega se ovo dogodilo njemu, i oživjeće Horus svojoj majci! Sigurno ga je ujeo skorpion ili zmija Zavidljiva srca!«

Tada Izida stavi svoj nos u njegova usta da osjeti miris u njegovoj glavi. I ona otkri bolest božanskog nasljednika, ona vidje da ga je nešto ujelo.

Ona ga odjednom zagrli i ustumara se s njim kao ribe bačene na mangal:

»Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, o Ra! Nešto je ujelo tvoga sina.

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, nasljednikova nasljednika, nasljednika Šuovog carstva!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, mladića s Delte, divno dijete Kneževog Doma!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, divno dijete, zlatno, nevino dijete, siroče!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, sina Venofrea²⁴⁹ koga rodi Izida!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, koji je bez grijeha, mladog sina među bogovima!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, kome se i ja radovah jer vidjeh u njemu osvetnika njegovog oca!

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, koji je patio u svom skrovištu, koji se bojaše još u utrobi svoje majke.

Nešto je ujelo Horusa, nešto je ujelo Horusa, koga sam htjela što prije da vidim! Kako će mi biti mio onaj ko nje-ga oživi!«

²⁴⁸ Boginja Deltinih močvara.

²⁴⁹ Oziris.

On nevin vrišti od bola. O, kako su tužni oni koji su oko djeteta! Plaćući dolazi Neftida, i njen vapaj se razliježe po močvari.

Boginja Serket^c reče: »Šta je to? Šta je to? Šta je sa tvojim sinom Horusom, sestro moja Izido? Obrati se nebu da se zaustave Raovi veslači, da ne kreće Raova lađa dok tvoj sin Horus (leži) na svom boku!«

I Izida uputi svoj glas nebu i svoje vapaje ka lađi beskonačnosti^c. I sunce se zaustavi kraj nje i ne micaše sa svoga mjesta.

I dođe bog Tot sa svojim magijama *s velikim savjetima oslobođenja*: »Šta je to, šta je to, Izido, blaga boginjo mudrih usta? Neće snaći nesreća tvoga sina Horusa! Njega štiti Raova lađa! Ja dodođ sada iz božanske lađe: sunce će se nalaziti na svom jučerašnjem mjestu, mrak će se zadržati, svjetlosti neće biti dok se ne iscijeli Horus svojoj majci Izidi!«

Reče boginja Izida: »O, Tote, mada je i veliko tvoje srce, ali kako se sporo izvršavaju tvoja htijenja. Zar ti ne dode prepun svojih magija *i s velikim uputstvima oslobođenja*? ... Pogledaj, otrov muči Horusa! To je nesreća i još malo, to je smrt! Neka poginu svi zajedno s Prvencem svoje majke²⁵⁰ jer ja poslije njega neću ništa da vidim. Moje srce se u početku bješe uspokojilo zbog njega jer ja sam čekala osvetnika! O Horuse, o Horuse, ostani na zemlji! Od onog dana kad te zanijeh ja sam željela ono što me je molio duh tvoga oca, dijete koje su lišili imovine!«

(Govori Tot): »Ne boj se, ne boj, boginjo Izido! Ne viči, o Neftida! Ja dodođ s neba s dahom života da iscijelim dijete njegovoj majci. O Horuse, o Horuse, neka tvoje srce bude krepko, neka ne klone od vatre!

Horusa štiti onaj koji se nalazi u svome disku²⁵¹ i koji svojim očima osvjetjava nebo!^c

Horusa štiti najstariji na nebu, koji vlada nad svim što postoji²⁵². Probudi se, Horuse! Tvoja zaštita je jaka!

²⁵⁰ Tj. Horusom.

²⁵¹ Ra.

²⁵² Ra.

Obraduj ti srce svoje majke Izide! Horusov glas će probuditi srca, umiriti onoga ko je tužan! Radujte se, vi koji se nalazite na nebu, (i ti) Horuse zaštitniče svoga oca! Odlaže otrove! Gle, Raova usta se zaklinju, jezik velikog boga te progoni! Lađa stoji, ona neće pokrenuti sunce s njegovog jučerašnjeg mjestu dok Horus ne bude izliječen svojoj majci Izidi! Izidi na zemlju, i zaploviće lađa, i nebeski veslači će je pokrenuti! Prekinuće se sa žrtvama, i hramovi će biti zatvoreni dok Horus ne bude iscijeljen svojoj majci Izidi! Zavladaće nesreća, i pobuna će pokrenuti svoje jučerašnje granice dok Horus ne bude iscijeljen svojoj majci Izidi! Lutaće Duh tame, neće nastati novo doba, neće vidjeti oni koji se nalaze u mraku dok Horus ne bude iscijeljen svojoj majci Izidi. Zatvorice se izvori Nila, posušiće se biljke, oduzeće se živima ono što daje život dok Horus ne bude iscijeljen svojoj majci Izidi! Izadi na zemlju, otrove, i mnoga srca će se obradovati kada se razlije sunčeva svjetlost! Ja sam Tot, najstariji Raov sin, i Atum, otac bogova mi naredi: „Neka ozdravi Horus svojoj majci Izidi!“ O Horuse, Horuse, tvoj duh tebe štiti. Tvoji pratioci su učinjeni tvojim stražarima! Otrov je umro, i odbijen je njegov plamen koji je prožimao sina Moćne!²⁵³ Idite svojim kućama! Horus je živ svojoj majci!«

A beginja Izida reče: »Naredi stanovnicima Hemisa, dojkinjama koje su u Peu i Depu, naredi im odlučno, odlučno da čuvaju dijete njegovoj majci objasnivši im moj položaj u Hemisu — sirote koja je pobegla iz svog grada!«

Tot. On govori ovim bogovima, on se obraća stanovnicima Hemisa: »O dojkinje, koje ste u Peu, koje plješćete svojim dlanovima i udarate svojim rukama zbog ovog velikog što se odigralo među ljudima! Čuvajte ovo dijete tražeći njegov put među ljudima i odvraćajući od njega puteve grešnika da bi ovladalo ono priestolom Obiju Zemalja! Ra na nebu će se osvetiti za njega, njegov otac paži na njega, magije njegove majke su njegova zaštita koja osnažuje njegovu volju i ljudima pred njim ulijeva strah! Ali mene čekaju da pošaljem lađu Mekstet, da otpremim lađu Mendžet. Horus je vaš, unaprijed određen da živi! Ja ću reći njegovom ocu da je on živ! Ja ću obradovati one

²⁵³ Izide.

koji se nalaze u lađi, i veslači će krenuti! Živio Horus svojoj majci Izidi! Otrov je nemoćan! I pohvaliće onoga koji je to učinio²⁵⁴ zbog njegove službe kada on izvijesti onoga koji ga je poslao: „Neka se raduje tvoje srce, Horahte! Tvoj sin Horus će živjeti!“

SPOR IZMEĐU HORUSA I SETA^a

Šu i Tot zahtijevaju da Horus dobije carsku titulu

I (bješe) sud između Horusa i Seta, tajanstvenih likom, velikih, gospodara većih od bilo kojih pređašnjih.

I sjedaše dijete²⁵⁵ (mlado) pred Gospodarem vasione^b tražeći titulu svoga oca Ozirisa, divnog izgleda, Ptahova sina^c, koji obasjavaše (pakao) svojim likom u ono vrijeme kad Tot pružaše oko^c velikom gospodaru koji se nalazio u Heliopolisu^c.

Tada reče Šu, sin Raa, pred Atumom, velikim gospodarem, koji se nalazi u Heliopolisu: »Svaka je istina moćna. Učini je^d, rekavši, dajte titulu Horusu.«

Tada reče Tot Devetki bogova: »Tako je, milion puta je tako.«

I Izida jako kriknu, i ona se obradova (veoma. I ona priđe i stade) pred Gospodara vasione. I ona reče: »Sjeverni vjetre, leti na zapad i obraduj Venofreovo^d srce, neka on bude živ, zdrav i sretan!«

Tada reče Šu, Raov sin: »Darovanje oka je pravednost Devetke.«

Tada reče Gospodar vasione: »Šta ovo znači da vi sami odlučujete?« I Devetka reče: »On je (već) uzeo Horusovu kartušu i stavio Bijelu krunu^{dž} na svoju glavu.«

I Gospodar vasione čutaše dugo vremena jer se ljutio na Devetku.

I tada Set, sin Nut, reče: »Neka bude on izbačen, ovde preda me, da vidiš kakva je moja ruka koja pred Devetkom savlađuje njegovu ruku, jer ne znaju kako da ga se oslobole, kako da ga protjeraju.«

²⁵⁴ Boga Tota.

²⁵⁵ Horus.

I Tot^d reče njemu: »Mi tako nećemo moći sazнати ko je kriv. Zar će Ozirisova titula biti predata Setu dok je tu njegov sin Horus?«

I Ra-Horaste se mnogo ražesti, jer je Raova želja bila da titula pripadne Setu, sinu Nut, velikom po snazi.

I kriknuvši strašno Onuris^e reče pred Devetkom: »Šta da radimo?«

(BANEBDEDETOV SAVJET)

I tada Atum, veliki gospodar, koji se nalazio u Heliopolisu, reče: »Neka upitaju Banebdedeta^f, velikog, živog boga, neka on presudi obojici mladića!«

I dovedoše pred Atuma Banebdedeta, velikog boga koji živi u Setitu^g, zajedno sa Ptah-Tanenom. I on im reče: »Presudite obojici mladića i zabranite im da takvi budu i da se svaki dan spore.«

I odgovori Banebdedet, veliki živi bog, na ono što on reče: »Ne činimo mi ništa u našem neznanju, već da pošaljemo poruku Nejt^h, velikoj božjoj majci. Što ona bude rekla, da i učinimo.«

I tada Devetka reče Banebdedetu, velikom i živom bogu: »Ta njima već bješe suđeno u prvobitna vremena u dvorani ,Jedino Istinski«.

I tada Devetka reče Totu pred Gospodarem vasione: »Sastavi poruku Nejt, velikoj božjoj majci, u ime Gospodara vasione, Biku koji živi u Heliopolisu.«

I tada Tot reče: »Učiniću zaista, učiniću.«

(SAVJET NEJT)

I tada on sjede da sastavi poslanicuⁱ i reče: »Car Gornjeg i Donjeg Egipta, Ra-Atum, koga voli Tot, gospodar Obiju Zemalja u Heliopolisu, sunce koje obasjava Obje Zemlje svojim likom, Nil veliki jer njim vlada Ra-Horaste, dok je Nejt, velika božija majka koja je obasjala prvi lik, živa, zdrava i cvjeta, snažna duša; Gospodar vasione, Bik heliopoliski kao divni car Egipta (govori on): ,Sluga tvoj^j provodi noć razmišljajući o Ozirisu, savjetujući se svaki dan s Objema Zemljama dok Sebek vječno živi u

²⁵⁶ Iz poštovanja prema Nejt, Ra sebe naziva njenim slugom.

blagostanju. Šta da učinimo s ovom dvojicom bogova koji se osamdeset godina sude i niko ne zna kako da se presudi njima dvojici? Izvijesti nas šta da činimo!«

I tada Nejt, velika, božija majka, uputi poslanicu Devetki govoreći: »Predajte titulu Ozirisa njegovom sinu Horusu i ne činite ove velike nepravde koje je odgovaraju prilikama, inače će se ja razljutiti i nebo će pasti na zemlju. I neka se kaže Gospodaru vasione, Biku u Heliopolisu: ,Odbostruči ti Setove posjede i podaj mu Anat i Astratu', obje tvoje kćeri, postavi ti Horusa na mjesto njegovog oca Ozirisa'.«

I poslanica Nejt, velike, božije majke, stiže Devetki kada ona sjedaše u dvorani »Hořus koji se ističe rogovima«, i poslanica bi data u ruke Totu, i tada je Tot pročita pred Gospodarom vasione i čitavom Devetkom. I oni rekoše kao iz jednog grla: »Ova boginja je u pravu!«

(RA JE UVRIJEĐEN)

I tada se Gospodar vasione razljuti na Horusa i reče mu: »Slabe su ti ruke i noge, a ova titula je previše visoka za tebe, o derane sa gadnim zadahom iz usta!«

I Onuris se naljuti, milion puta, kao i sva Devetka, i svih trideset^k bogova, neka žive oni, neka budu zdravi i sretni!

I Babaj se podiže i reče Ra-Horahteu: »Prazan je tvoj kovčeg!«

I Ra-Horahte se ogorči zbog ove osude koju mu izrekloše, leže na svoja leđa i njegovo srce bješe u velikoj tuzi.

I Devetka izide i jako kriknu pred licem Babaja^l i (ona) mu reče: »Odlazi odavde, jer je prestup koji ti učini veoma velik^{li}.«

I oni odoše u svoje šatore. A veliki bog provede dan ležeći na ledima u svojoj sjenici i njegovo srce bješe veoma tužno.

I poslije dugog vremena Hator^m, Gospodarica južne sikomore, priđe i stade pred svoga oca Gospodara vasione. I ona otkri svoju nagost pred njegovim licem.

I veliki bog joj se nasmija.

I tada on ustade i zasjede s velikom Devetkom i reče Horusu i Setu: »Govorite o sebi.«

(SET TRAŽI OZIRISOVU TITULU)

I tada Set, velik snagom, sin Nut, reče: »Kad je riječ o meni, ja sam Set najmoćniji u Devetki, ja svakodnevno pobijujem neprijatelje nalazeći se ispred Lađe miliona^a, i nijedan bog to ne može učiniti. I ja ću uzeti Ozirisovu titulu.«

I tada oni rekoše: »U pravu je Set, sin Nut.«

I tada Onuris i Tot jako kriknuše rekavši: »Zar će titula biti data bratu po majci kad je tu sin po krvi?«

Reče Banebdedet, veliki bog: »A zar da se da titula deranu kad je tu Set, njegov stariji brat?«

I tada Devetka jako kriknu pred licem Gospodara vasionе govoreći: »Kakve su to riječi koje si izgovorio i koje ne zaslužuju da budu saslušane?«

I reče Horus, sin Izide: »Zaista nije lijepo da ja budem prevaren pred Devetkom, da titula moga oca Ozirisa bude meni oteta.«

I Izida se rasrdi na Devetku i zakle se ona pred Devetkom bogu govoreći: »Kao što živi moja majka, boginja Nejt, i kao što živi Ptah-Tanen, visok perima, koji savija robove bogova, tako će i ove riječi biti saopštene Atumu, velikom gospodaru, koji se nalazi u Heliopolisu, a takođe i Hepru, koji boravi na svojoj ladи.«

I Devetka joj reče: »Ne žalosti se, jer će pravo pripasti pravednom, i biće učinjeno sve što si rekla.«

I Set, sin Nut, razljuti se na Devetku kada ona govorše ove riječi Izidi, velikoj božijoj majci. I Set im reče: »Ja ću zgrabiti svoj skiptar od 4500 debena^b i svaki dan ću ubijati po jednog od vas.«

(IZIDINO LUKAVSTVO)

I zakle se Set Gospodaru vasionе (govoreći): »Neću se ja nadmetati pred sudom dok se Izida nalazi u njemu.«

I Ra-Horahte im reče: »Otplovite na ostrvo Unutrašnje i presudite (im) i recite skeledžiji Amtiju: ,Ne prevozi nijednu ženu nalik na Izidu'.«

I tada se Devetka preze na ostrvo Unutrašnje. I sjedoše i jeđahu hljeb.

I tada podje Izida i pristupi skeledžiji Antiju dok on sjedaše pokraj svoje lađe. Ona se bješe prerusila u staricu i iđaše pogrbljena, a na njenoj ruci bijaše maleni zlatni prsten.

Reče mu ona: »Ja dođoh k tebi da me prevezesh na ostrvo Unutrašnje, jer ja nosim ovaj sud brašna dječaku koji već pet dana gladan čuva malobrojno stado na ostrvu Unutrašnjem.«

On joj reče: »Rečeno mi je: ,Ne prevozi nijednu ženu'.«

Ona mu reče: »Da li se to što ti je rečeno tiče Izide?«

On joj reče: »Šta ćeš mi dati ako te prevezem na ostrvo Unutrašnje?«

A Izida mu reče: »Daću ti ovaj hljeb.« Tada joj on reče: »Šta će meni tvoj hljeb? Hoću li te ja prevesti na ostrvo Unutrašnje za hljeb ako mi je rečeno: ,Nemoj da prevezesh nijednu ženu'?«

I reče mu ona: »Daću ti ovaj zlatni prsten koji mi je na ruci.«

Reče joj on: »Daj zlatni prsten.« I dade mu ga ona. I preze je on na ostrvo Unutrašnje.

Kada iđaše ispod bagremova, pogleda i vidje Devetku kako sjedi i jede hljeb pred Gospodarem vasioni u njegovoj sjenici.

A Set pogleda i vidje je u daljini kako ide.

I izreče ona riječi svoje magije i pretvori se u djevojku divna tijela i ne bijaše na cijeloj zemlji slične njoj.

I on se jako u nju zaljubi.

I podiže se Set — on je sjedio i jeo hljeb s velikom Devetkom — i podje joj u susret. I niko je ne vidje osim njega.

I stade iza drveta, pozva je i reče joj: »Ja sam tu kraj tebe, divna djevojko.«

Ona mu reče: »O, ne, moj veliki gospodaru, što se mene tiče, ja bijah žena pastira i rodih sina. Moj muž umrije, i dječak preuze stoku svoga oca. Tada dode tuđin, sjede u moju kolibu i ovako reče mome sinu: ,Ja ću te istući, oteću stoku tvoga oca i istjeraću te napolje'. Tako mu on reče. A ja želim da se ti borиш za njega.«

A Set joj reče: »Zar da se da stoka tuđincu kad je tu sin gospodara?«

I pretvori se Izida u jastrijeba, prhnu i spusti se na vrh bagrema, pozva Seta i reče mu: »Plači nad sobom, jer tvoja vlastita usta rekoše to i tvoj vlastiti razum te osudi. Šta ti, zar još hoćeš?«

A on stajaše plačući. Zatim podje mjestu gdje stajaše Ra-Horahte i plakaše.

I reče mu Ra-Horahte: »Šta ti je sada?«

A Set mu reče: »Ponovo me je susrela ona zla žena da me ponovo prevari pretvorivši se pred mnom u divnu djevojku. Ona mi reče: „Što se mene tiče, ja bijah žena paštira. On umrije, a ja mu rodih sina. I on preuze malobrojnu stoku svoga oca. I dođe tuđin u kolibu moju i moga sina, ja mu dадох hlјeba i dugo poslije ovoga reče доšljak mome sinu: „Ja ћу te istući, uzeću stoku tvoga oca i ona ће biti moja“. Tako reče on mome sinu, tako reče ona meni.«

I tada Ra-Horahte reče njemu: »Šta si ti njoj rekao?«

A Set mu reče: »Ja sam joj rekao: „Zar stoku predati tuđinu kad je tu domaćinov sin?“ Tako joj rekoh: „Neka istuku tuđina batinom, neka ga protjeraju i neka postave tvoga sina na mjesto njegovog oca“ tako joj rekoh ja.«

I Ra-Horahte mu reče: »Pazi, ti si samog sebe osudio, šta ćeš sad (činiti)?«

I Set mu reče: »Neka dovedu skeledžiju Antija i neka ga podvrgnu teškoj kazni, govoreći: „Zašto si joj dao da se prebacis?“ Neka mu se tako rekne.«

I bi doveden skeledžija Anti pred Devetku i odbiše mu tabane²⁵⁷, i Anti prokle zlato zauvijek pred velikom Devetkom, rekavši: »Zlato je postalo odvratno meni i mome gradu.«

(NADMETALI SU SE PRETVORENI U NILSKE KONJE)

I tada pređe Devetka na zapadnu obalu i posjeda pobregovima.

Kada se spusti veče, Ra-Horahte i Atum, gospodar Obiju Zemalja u Heliopolisu, poručiše Devetki rekavši: »Šta vi to činite sjedeći tu, šta je s tim mladićima, da ih

²⁵⁷ Tj. istukli ga po tabanima.

nećete valjda prisiliti da završe svoje dane na sudu? Čim dobijete poruku, stavite Bijelu krunu na glavu Horusa, sina Izide, i podignite ga na prijesto na mjesto njegovog oca Ozirisa.«

I razljuti se Set veoma.

I reče Devetka Setu: »Zašto se ljutiš? Zar ne treba činiti onako kao što reče Atum, gospodar Obiju Zemalja u Heliopolisu, i Ra-Horahte?«

I učvrstiše oni Bijelu krunu na glavi Horusa, sina Izide.

A Set strašno kriknu pred licem Devetke, uvrijedi se i reče: »Zar će titula pripasti mom mlađem bratu dok sam ja tu, ja, njegov stariji brat?«

I on se zakle rekavši: »Neka se skine Bijela kruna s glave Horusa, sina Izide, i neka on bude bačen u vodu da bih se ja mogao boriti s njim za titulu vladara!«

I Ra-Horahte učini tako.

A Set reče Horusu: »Hajde da se pretvorimo u dva nilska konja i da se bacimo u vodu usred velikog zelenila²⁵⁸, i ko izroni prije nego prođe tri mjeseca, taj neće dobiti titulu.«

I baciše se njih dvojica.

I sjedaše Izida i plačući govoraše: »Ubi Set sina moga Horusa.« I tada ona doñese predivo. Načini konopac i doñese deben bakra, rastopi ga u vodeno oružje, priveza za nj konopac i baci ga u vodu na ono mjesto gdje se baciše Horus i Set. I zabi se harpun u veličanstvo njenog sina Horusa, Horus strašno kriknu rekavši: »Dođi k meni, majko moja, Izido, o majko moja! Pozovi svoj harpun neka me pusti jer ja sam Horus, sin Izide.« A Izida strašno kriknu i reče harpunu: »Otkači se od njega, pazi, to je moj sin Horus, to je moje dijete.«

I njezin harpun se otkači od njega.

I tada ga ona po drugi put baci u vodu, i on se zari u veličanstvo Seta.

A Set strašno kriknu rekavši: »Šta ti učinih ja, sestro moja Izido? Pozovi svoj harpun da se otkači jer ja sam Izida, tvoj brat po majci!«

I tada se veoma rastuži njeno srce za njim.

²⁵⁸ More.

À Set joj doviknu: »Zar si ti voljela tuđinca više nego brata po majci Seta?«

I pozva Izida svoj harpun rekavši: »Otkači se od nje-ga, pazi, taj koga si ti probio, to je Izidin brat po majci.«

I tada se harpun otkači.

I tada se Horus, sin Izide, rasrdi na svoju majku i izade, a lice njegovo bješe svirepo kao u leoparda, u nje-govo ruci bješe njegova sjekira od 16 debena i on odsije-če glavu svojoj majci Izidi i uze je u svoje naručje i pope se na planinu.

I tada se Izida pretvori u statuu od kremena koja ne imadaše glave.«

Ra-Horahte reče Totu: »Koja je ta što dođe, a na kojoj nema glave?«

I Tot reče Ra-Horahteu: »Divni moj gospodaru, ovo je Izida, velika, majka boga, njen sin Horus joj odsijeće glavu.«

Ra-Horahte strašno kriknu i reče Devetki: »Hajde da ga surovo kaznimo!«

(SET OSLJEPLJUJE HORUSA, A HATOR GA ISCJELJUJE)

I pope se Devetka na planinu da potraži Horusa, sina Izidina, dok Horus spavaše pod drvetom Senuša u zemlji Oazisa.

Tada ga Set pronađe, zgrabi ga, obori ga na leđa na planini. I iskopa mu oči i zakopa ih na planini da obasjavaju zemlju. I jabućice njegovih očiju pretvoriše se u mje-hure i iz njih procvjetaše lotosi.

I dođe Set i slaga Ra-Horahteu: »Ja ga nisam našao«, iako ga je našao.

I tada Hator, gospodarica Južne sikomore, pođe i na-de Horusa; on ležaše plačući u pustinji. Tada ona uhvati gazelu, pomuze je i reče Horusu: »Otvori svoje oko da ga nalijem mljekom.«

I on otvori svoje oko, i ona ga nali mljekom. Ona na-li u desno, a zatim u lijevo i reče mu: »Otvori svoje oko.« On otvori svoje oko, ona pogleda i vidje da je ozdravio. I pođe ona da kaže Ra-Horahteu: »Ja sam našla Horusa, Set ga je lišio očiju, ja sam mu ih ponovno povratila i gle — on je došao.«

I reče Devetka: »Pozovite Horusa i Seta da im presudimo.«

I oni bjehu dovedeni pred Devetku. I reče Gospodar vasione pred velikom Devetkom Horusu i Setu: »Idite i čujte šta vam kažem: jedite i pijte i ostavite nas na miru i prestanite da se svađate svaki dan.«

(POBJEDA)

I reče Set Horusu: »Dođi da provedemo divan dan u mojoj kući.«

I reče mu Horus: »Doći će, svakako će doći.«

I kada se spusti noć, prostriješe im, i obojica legoše.

(Slijedi opis Setovog neuspjelog pokušaja da oplodi Horusa. Na Horusovu žalbu Izida mu u cilju njegovog očišćenja odsijeca ruku i baca je u vodu davši život novoj ruci. Izida preuzima mјere da radi odmazde tajno oplodi Seta Horusovim sjemenom.)

I podje Izida ujutru s Horusovim sjemenom u Setov vrt i reče Setovom baštovanu: »Kakvu ti travu jede Set?«

I baštovan joj reče: »Osim loćike, Set ne jede ovdje kod mene nikakvu travu.«

I Izida metnu Horusovo sjeme na nju.

I dođe Set kao što je to svaki dan navikao, i pojede on loćike koju je stalno jeo.

I on zače od Horusovog sjemena.

I Set progovori Horusu: »Hajdemo, hoću da se nadmećem s tobom pred sudom.«

I tada Horus reče njemu: »Evo me, već idem.«

I podoše oni dvojica na sud i stadoše pred veliku Devetku i bi im rečeno: »Govorite o sebi.«

I reče Set: »Neka se meni da titula gospodara, a što se tiče Horusa, ja sam izvojevao pobedu nad njim.«

I tada Devetka strašno kriknu.

Oni povraćahu i pljuvahu pred licem Horusa.

A Horus im se glasno nasmija.

I zakle se Horus pred bogom govoreći: »Sve je laž što reče Set! Neka se pozove Setovo sjeme, pa da vidimo odakle će odgovoriti. Neka se pozove moje vlastito sjeme, pa da vidimo odakle će ono odgovoriti.«

I tada Tot, gospodar božanske riječi, pravi pisar Devetke, stavi svoju ruku na Horusovu ruku i reče: »Izađi naprijed Setovo sjeme!« I ono mu odgovori iz vode unutar močvare.

I tada stavi Tot svoju ruku na Setovu ruku i reče: »Izađi naprijed Horusovo sjeme!«

I reče mu ono: »Odakle da izadem?«

A Tot mu reče: »Izađi iz njegovog uha!«

A ono mu reče: »Zar ja da izadem iz njegovog uha, ja — božanski istek?«

I reče mu Tot: »Izađi na njegovo čelo!«

I ono izade u obliku zlatnog sunca na Setovoj glavi.

Tada se Set veoma razljuti i pruži svoju ruku da šećera zlatno sunce. A Tot mu ga oduzme i postavi kao ukras na svoju glavu.

I reče Devetka: »Horus je u pravu, a ne Set.

A Set se veoma razljuti i strašno kriknu kad oni rekao: »Horus je u pravu, a ne Set!«

(NADMETANJE S KAMENIM LAĐAMA)

I (izreče) Set veliku božju kletvu rekavši: »Neće dobiti titule dok ga ne izvedu preda me! Mi ćemo sebi sagraditi kamene lađe i nadmetaćemo se oba. I ko savlada protivnika, tome nek bude data titula gospodara, nek živi on, nek bude zdrav i sretan!«

I tada Horus sagradi sebi lađu od kedra, oblijepi je sadrom i spusti je u vodu naveče, i niko iz cijele zemlje ovo ne vidje.

I Set spazi Horusovu lađu i pomisli da je kamen. I on podje na planinu, odlomi vrh planine i od kamena istesa sebi lađu od sto trideset osam lakata.

I tada oni siđoše u svoje lađe pred Devetkom.

I Setova lađa potonu u vodu.

I tada se Set pretvoriti u nilskog konja i potopi Horusovu lađu.

I Horus dohvati svoj harpun i baci ga na veličanstvo Seta.

I tada mu Devetka reče: »Ne bacaj ga na njega!«

I tada on donese vodeno oružje, stavi ga u Setovu lađu i zaplovi na sjever u Saiz da rekne Nejt, velikoj ma-

teri boga: »Da se presudi meni i Setu, jer već osamdeset godina kako smo pred sudom, i niko ne zna kako da nam presudi. I nikada mu nije bilo priznato da je u pravu u odnosu na mene. Ali hiljadu puta dosad je svakodnevno priznavao da sam ja u pravu. Ali on ne uzima u obzir ono što kaže Devetka. Mi smo se nadmetali u dvorani ‚Put istine‘ i priznato mi je da sam bio u pravu. Mi smo se nadmetali u dvorani ‚Horus koji se ističe rogovima‘ i bilo je priznato da sam u pravu. Mi smo se nadmetali u dvorani ‚Poljana trske‘ i bilo je priznato da sam u pravu. Mi smo se nadmetali u dvorani ‚Poljsko jezerce‘ i bilo je priznato da sam u pravu.«

I Devetka reče Šuu, Raovom sinu: »Ima pravo u sve-mu što reče on, Horus, sin Izide!«

(PRVA POSLANICA OZIRISU)

I Tot izreče besedu Gospodaru vasione: »Uputi poslanicu Ozirisu neka on presudi obojici mladića.«

Tada reče Šu, Raov sin: »Milion puta je pravo ono što reče Tot!«

I tada gospodar vasione reče Totu: »Sjedi i sastavi poslanicu Ozirisu da čujem⁹ mi šta će on reći.«

I tada Tot sjede da sastavlja poslanicu⁹ rekavši: »Bi-čé: Lave koji loviš za sebe; gospodaru obiju dijadema: on, Zaštitnik bogova, opasuje Obje Zemlje; Zlatni Horus: Tvorac ljudi u praiskonska vremena; car Gornjeg i Donjeg Egipta, Bik heliopoliski, neka živi on, neka bude zdrav i sretan: Sin Ptaha: plodan zemljama, onaj koji je zasijao kao otac svoje Devetke, hrani se on zlatom i raznim dragim kamenjem, nek živi on, neka bude zdrav i sretan! — izvijesti nas ti šta da radimo sa Horusom i Setom i da ne učinimo nešto u našem neznanju.«

(PRVI ODGOVOR OZIRISA)

I stiže poslije ovoga poslanica do cara²⁵⁹, Raovog sina, Velikog obiljem, Gospodara hrane.¹ I on strašno kriknu kada mu pročitaše poslanicu. I on odmah odgovori tamo gdje bješe Gospodar vasione zajedno s Devetkom: »Zašto je pre-

²⁵⁹ Ozirisa.

varen moj sin Horus? Ta ja vas činim jakim, ja sam stvorio ječam i pir da bih hranio bogove, kao i stoku poslije bogova. I nijedan bog i nijedna boginja ne nađe u sebi snage da učini ovo.«

(DRUGA POSLANICA OZIRISU)

I Ozirisova poslanica stiže na ono mjesto gdje se nazlazio Ra-Horahte dok provođaše svijetle trenutke sjedeći s Devetkom u Hasuu. I bi pročitana njemu i Devetki.

Ra-Horahte reče: »Odmah odgovori umjesto mene na ovo pismo Ozirisu i reci mu: „Da tebe nije uopšte bilo i da se ti nisi ni rodio, ipak bi postojao pir i pšenica!“«

(DRUGI ODGOVOR OZIRISA)

I poslanica Gospodara vasionе stiže do Ozirisa i bi mu pročitana.

I tada on ponovno poruči Ra-Horahteu govoreći: »O, nesumnjivo je divno sve što si ti učinio, ti koji si uistinu stvorio Devetku, dok istina bijaše utonola u pakao! Ali pogledaj sam na stvar! Što se tiče ove zemlje²⁶⁰ u kojoj se ja nalazim, ona je puna glasonoša svirepa lika i oni se ne boje nikakvog boga i nikakve boginje. I ja ću ih primorati da izađu i oni će mi donijeti srce svakoga ko čini zla djeila i oni će boraviti ovdje zajedno sa mnom. Uopšte, šta to znači što ja počivam ovdje na Zapadu dok ste vi svi gore? A ko je od njih jači od mene? A oni su zaista izmislili laž! A zar nije veliki Ptah „Južno od njegovog bedema, gospodar Anh-Tani“ kad je stvorio nebo, zar nije on rekao zvijezdama koje su na njemu: „Vi ćete se svake noći smirivati na zapadu na onom mjestu gdje je car Oziris. A poslije bogova i velikaši i narod će se sahranjivati na mjestu gdje se nalaziš ti“, — zar mi ne reče tako?«

I poslije ovoga Ozirisova poslanica stiže do onog mjeseta gdje bješe Gospodar vasionе sa Devetkom.

I tada Tot uze poslanicu i pročita je pred Ra-Horah-teom i Devetkom.

²⁶⁰ Tj. pakla.

I oni rekoše: »U pravu je, u svemu je u pravu što reče on, Veliki obiljem, Gospodar hrane (neka živi on, neka bude zdrav i sretan).«

(HORUSOVA POBJEDA)

I tada reče Set: »Neka nas odvezu na ostrvo Unutrašnje, i ja će se nadmetati s njim.« I tada on podje na ostrvo Unutrašnje, i bi priznato da je Horus u pravu.

I tada Atum, gospodar Obiju Zemalja u Heliopolisu, posla po Izidu govoreći: »Dovedi Seta, jer je on svezan.«

I tada Izida dovede Seta, on bješe svezan i izgledaše kao zarobljenik.

I reče mu Atum: »Zašto si se suprotstavljao odluci suđa i zašto si sebi prisvajao Horusovu titulu?«

I tada mu Set reče: »Ne, moj dobri gospodaru, neka se pozove Horus, sin Izide, i neka mu se predava titula njegovog oca Ozirisa.«

I tada dovedoše Horusa, sina Izide, i staviše Bijelu krunu na njegovu glavu i podigoše ga u čin njegovog oca Ozirisa. I rekoše mu: »Ti si divni car Egipta i divni gospodar svih zemalja na vjeke vjekova.«

I Izida jako kliknu 'svome sinu Horusu rekavši: »Ti si divni car, i moje srce likuje što ti obasjavaš zemlju svojim likom.«

I tada veliki Ptah, »Južno od njegovog bedema, gospodar Anh-Taui«, reče: »Šta će biti učinjeno sa Setom jer je, evo, uzvišen Horus na mjesto svoga oca Ozirisa?«

I Ra-Horahte reče: »Neka meni bude dat Set, sin Nut, da sjedi on sa mnom, da mi bude sin, neka grmi na nebu i neka ga se boje.« Na to će oni Ra-Horahteu: »Horus, sin Izide, zasjede kao gospodar, nek živi on, nek bude zdrav i sretan!«

I Ra se veoma obradova i reče Devetki: »Radujte se! Ničice, ničice pred Horusom, sinom Izide.«

I tada Izida reče: »Horus postade gospodar, nek živi on, nek bude zdrav i sretan!, Devetka slavi i nebo se raduje!«

Kada spaziše Horusa, sina Izide, koji postade veliki gospodar Egipta, oni uzeše vijence.

Zadovoljna bjezu srca Devetke, i sva se zemlja rado-vaše kad vidje Horusa, sina Izide, s titulom njegovog oca Ozirisa, gospodara Busirisa, koja mu je pripala. Sretno završeno^a u Tebi, Mjestu istine.

USKRSNUĆE OZIRISA^a

Dolaze (bogovi) Ozirisu
Na glas Izidinog plača,
Na ječanje Neftidino...
Vele oni tebi, Ozirise:
»Mada si otišao, vрати се!
Mada si spavao, probudi сe!
Mada si umro, оživi!
Ustani! Vidi šta je za tebe učinio tvoj sin!
Probudi сe! Čuj šta je za tebe učinio Horus!
On je radi tebe pobijedio onoga koji te pobijedi...
On je radi tebe ubio onoga koji te ubi...
On radi tebe sveza onoga koji tebe sveza...
Izida te umiva,
Neftida te čisti,
Obje sestre twoje golcme, velike spajaju twoje tijelo,
Skupljaju twoje dijelove,
Čine da se pojave twoje oči na tvom čelu...
Neka se probudi bog! Neka ustane bog!...^b
O Ozirise, ustaj! Ide Horus,
On oduze tebe bogovima,
Jer Horus voli tebe!...
Bogovi su učvrstili tvoj lik,
Jer bogovi vole tebe!...
Horus se ne udaljuje od tebe...
Raduj mu se ti!...
Ozirise, probudi сe! Heb ti dovede Horusa...
Horus te nade i obradova ti se,
Horus primora bogove da se krenu k tebi,
On ih je dao tebi, i oni obasjaše tvoj lik...
Horus podiže tebe...
O Ozirise, okreni svoje srce k njemu,
Tvoje srce je veliko!
Otvorena su twoja usta,
Horus te je zaštitio...
O Ozirise, ti si moćni bog,
I nema boga kao što si ti!
Horus ti dade svoju djecu,
I oni te podigoše.
On ti dade sve bogove,
Da oni idu za tobom
I da ti budeš moćan među njima!
Živio!

Budi poštovan!
 Budi snažan!
 Budi uzvišen!
 Budi moćan zanavijek!»^r
 O Ozirise, Horus dođe i zagrli te.
 On je učinio da Tot odagnja od Tebe one koji su zavisili od Seta.
 On ih svezane dovede k tebi.
 On je odbio Setovo srce, i ti si jači od njega!
 Ti si se rodio prije njega²⁶¹,
 Ti bješe stvoren prije njega.
 Heb je ugledao tvoj lik
 I postavio te na twoje mjesto.
 Heb ti dovede twoje dvije sestre,

Crtež 39. Uskrsnuće Ozirisa

Uza te su Izida i Neftida.
 Hor učini da se bogovi udružiše s tobom...
 On učini da te bogovi štite.
 Horus stavi svoju sandalu na glavu tvoga neprijatelja...
 Tvoj sin Horus ga je pobijedio,
 I oduzeo mu njegovo oko
 I dade ga Tebi,
 U njemu je tvoja duša,
 U njemu je tvoja snaga pred duhovima!
 Horus učini da ti pobijediš svoje neprijatelje...
 Nut te učini bogom Setu...
 Horus uhvati Seta i stavi ga ispod tebe,
 On te nosi, on podrhtava pod tobom kao zemljotres...
 O Ozirise, Horus te je odbranio!^c

²⁶¹ Prije Seta.

Horus dolazi k tebi,
On te oslobađa tvojih pokrova,
On skida tvoje okove^c.
Tvoja snaga je u njemu,
O Ozirise, Heb ti dovede Horusa
Da te odbrani!...
Horus ti dade svoje oko...
Horus spoji tvoje dijelove,
On te skupi i nema ničeg što ti nedostaje.
Tot radi tebe uhvati tvoga neprijatelja,
Obezglavljen s onima što su mu potčinjeni,
I niko nije pošteđen!^d
Ustan! Ti si dao svoju ruku Horusu,
On učini koliko ti zaslužuješ!^{dž}...
»Ozirise, ja sam došao... Ja sam Horus,
Ja sam došao, govorim s tobom, ja sam tvoj sin,
Njegov prvenac, njegov nasljednik!
Nasljedstvo ti dade Devetka bogova,
Ti si najjači u Devetki!^a
Ukloni pijesak sa svoga lica,
Podigni se na svoj lijevi bok,
Odupri se na svoj desni bok,
Podigni svoje lice,
Gle šta ja učinih radi tebe!
Ja sam tvoj sin,
Ja sam tvoj nasljednik,
Ja sam ti posijao pir,
Ja sam ti posijao ječam!...«^e
Budi se Oziris,
Budi se umorni bog!
Ustaje bog,
Bog gospodari svojim tijelom!^f
Rađa se Oziris!
Sjajni skiptar!
Uzvišen je gospodar istine!
Zadovoljan je Atum, otac bogova,
Zadovoljni su Šu i Tefnut,
Zadovoljni su Heb i Nut...
Zadovoljni su svi bogovi koji se nalaze na nebu,
Zadovoljni su svi bogovi koji se nalaze u zemlji, koji se nalaze
u zemljama,
Zadovoljni su svi bogovi juga i sjevera,
Zadovoljni su svi bogovi zapada i istoka,
Zadovoljni su svi bogovi nomova,
Zadovoljni su svi bogovi gradova...
»Dođi k nama!« — vele oni,
Tebi, Ozirise, kažu bogovi:
»Ide naš najstariji brat,
Prvenac oca svoga,
Najstariji sin svoje majke.«
Kažu oni, kažu bogovi.^g

HIMNA OZIRISU^a

Slava tebi, Ozirise,
Gospodaru vječnosti, care bogova!
Mnogoimeni,
Divan u likovima,
Tajan po obredima u hramovima,
On je divna duha, prvi u Busirisu,
Velik po izobilju u Letopolisu,
Gospodar pohvala u nomu Busirisa,
Posjedniče jestiva u Heliopolisu,
Gospodaru pomena u Mjestu dviju istina.
Dušo tajna, gospodaru Kerert,
Divni u Memfisu,
Dušo Raova i tijelo njegovo vlastito,
Onaj koji se smirio u Neni-nisutu,
Njemu u čast glasno se raduju na drvetu Naret,
Onaj koji je zastao da bi uzvisio dušu svoju,
Gospodaru velike dvorane u Šmunuu,
Velik užasom u Šashotepu,
Gospodar vječnosti, prvi u Abidosu,
Onaj koji svečano sjedi na svom prestolu u Ta-Džeseru.
Čije ime ne silazi s usana ljudi,
Onaj koji od iskona postoji za cijeli Egipat.
Hrana i jestiva pred Devetkom bogova,
Duše blaženi među duhovima.
Nun mu je izlio svoje vode,
Radi njega sjeverni vjetar duva prema jugu,
Nebo rada vjetar za njegov nos,
Da umiri srce njegovo.
Biljke rastu po njegovoj volji
I polje mu rada hranu.
Nebo i zvijezde njegove su mu pokorni,
Pred njim je otvorena velika kapija.
Gospodar hvaljen na nebu južnom,
I proslavljen na nebu sjevernom.
Zvijezde ne mogu zaći pred licem njegovim,
I nepomično su boraviše njegovo.
Njemu se prinose žrtve po volji Heba,
Devetka bogova ga hvali,
Oni koji su u paklu cjeливaju zemlju,
I žitelji nekropola se sklanjaju.
Preci se raduju kada ga vide,
Oni koji su tamo strahuju od njega.
Kada se približava njegovo veličanstvo,
Obje zemlje ga zajedno hvale,
Veliki, divni, prvi među velikima,
S vječnom titulom i učvršćenom vlašću,
Moćni i divni Devetki bogova,
U njega, umilna lika, vole gledati,
Koji svojim strahom ispunjava sve zemlje,
Neka se spomene ime njegovo

Pred svim što mu se prinosi.
Gospodaru pomena i na nebu i na zemlji,
Mnogohvaljeni na praznik Uaga,
Hvali ga čitav Egipat.
Najstariji medu braćom svojom,
Najstariji u Devetki bogova.
Ti koji snažiš istinu na objema obalama,
Ti koji postavljaš sina na očevo mjesto,
Onaj koga hvali njegov otac Heb.
Onaj koga voli njegova majka Nut.
Velik po snazi, savlađuje on neprijatelja svoga,
Snažnih ruku, on pobjeđuje protivnika svoga.
Onaj od koga neprijatelja obuzima užas,
Onaj koji čisti granice onoga koji smjera zlo,
Tvrda srca, gazi on neprijatelje.
Nasljednik Heba u carstvu egipatskom.
Vidio je on (Heb) njegovu blagost (Ozirisovu),
Naredio mu je da vodi zemlju ka blaženstvu,
I uze on zemlju ovu u svoju ruku,
Vode njene i vazduh njen,
Biljke njene i stoku njenu svu,
Sve što leti i prelijeće,
Gmizavce i sitnu stoku,
Sve bješe dato sinu Nut,
A Egipat se radovaše tome.
Onaj koji je zasjao na prijestolu oca svoga
Kao Ra kad se rada na horizontu.
On daje svjetlost liku u tami,
Zapalio je on sunce sa dva pera svoja,
Razlio se on po Egiptu
Kao sunčeva svjetlost ujutru.
Kruna njegova je probola nebo
I orodila se sa zvijezdama.
O, vodiču boga svakoga,
Tvoje zapovijesti donose radost,
Koga hvali velika Devetka,
Koga voli mala Devetka,
Zaštitila ga je sestra njegova,
Koja je uklonila protivnike,
I odbila djela zlikovca
Snagom usta svojih s neba darovanom.
Pravedna kad govori, istinita riječju,
Njene zapovijesti donose radost.
Izida blaga, zaštitnica brata svoga,
Koja ga je neumorno tražila.
Ona koja tužna obide zemlju,
Ne zaustavi se ona ne našavši njega,
Ona koja je načinila hlad perima svojim,
Ona koja je stvorila vjetar krilima svojim.
Radujući se izvuče brata svoga na zemlju.
Ona koja pokrenu umor malaksalom,
I primi sjeme njegovo.

Ona koja stvori nasljednika,
 I othrani sina u samoći,
 I ne znade se za mjesto gdje on bješe.
 Ona koja ga dovede kada mu ruka ojača
 Unutar Hebove dvorane. •
 I obradova se Devetka bogova:
 »Evo, ide Horus, sin Ozirisa,
 Tvrda srca, pravoglasni,
 Sin Izide, nasljednik Ozirisov.«
 Sastao se radi njega sud istine,
 Devetka bogova i sam svedrižitelj.
 Gospodari istine koji se skupiše tamo,
 Oni koji odbijaju neistinu,

Crtež 40. Izida čuva Ozirisa

Sjedoše u Hebovoj dvorani da povrate titulu njenom gospodaru,
 I carstvo onome kome pripada.
 Utvrđeno je da je Horus pravoglasan,
 I predana mu je titula oca njegova.
 I pojavi se on krunisan po zapovijesti Heba,
 I uze on vlast nad Egiptom.
 Čvrsto stoji kruna na njegovom čelu,
 I vlada on zemljom do njenih granica.
 I nebo i zemљa su pod vlašću njegovom,
 Potčinjeni su mu ljudi, narod, smrtni, čovječanstvo,
 Egipat i narod s morskih ostrva,
 I sve što obilazi sunce je pod vlašću njegovom,
 Sjeverni vjetar, rijeka i potok,
 Plodonosno drveće i sve bilje.

Nepri^b mu daje svoje plodove,
I hranu blaženome.
On donosi sitost
I daje je svima zemljama.
I svi se ljudi raduju, srca su dobra,
Svi se raduju, svi se smiju.
Svi slave njegove ljepote:
»O kako ga nježno volimo,
Njegova blagost obuzima srca,
Velika ljubav prema njemu je u svakom tijelu.«
Sinu Izidinom dadoše njegova neprijatelja...
Učinjeno je najgore zločinstvo...
Odbranio je Izidin sin svoga oca,
Ime njegovo je postalo divno i prijatno.
Snaga zauze mjesto svoje,
I blagost se nalazi u svojim zakonima,
Drumovi su pronađeni i putevi otvoreni,
O kako se raduju Obje Zemlje!
Zlo je iščezlo i gnušnost je uklonjena,
Zemlja je mirna pod gospodarem svojim.
Osnažena je istina radi gospodara svojega,
Okrenuta su leđa laži.
Raduj se, Venofre! Izidin sin je uzeo krunu,
Dosudena mu je titula njegovog oca u Hebovoj dvorani.
Ra je izreče i Tot je zapisa,
I sud je éutao²⁶²
Zapovjedi tebi tvoj otac Heb,
i učinjeno je kako on naredi.

HORUS I CRNA SVINJA^a

Znate li vi zašto je (grad) Buto bio dat Horusu? Ako vi ne znate, ja znam. Dao mu ga je Ra kao nagradu za rannu koju Horus dobi u oko, evo kako: Horus reče Rau^b: »Dozvoli mi da vidim bića koja je stvorilo oko^c, onako kako ih ono vidi.«

I Ra reče Horusu: »Pogledaj tamo onu crnu svinju!«

Kad on, pak, pogleda, kad najedanput bol strašne snage (zadesi) njegovo oko!

I Horus reče Rau: »Moje oko je takvo kao da je taj udar mome oku nanio Set!«

I on se pokaja.²⁶³

²⁶² Tj. složio se.

²⁶³ Zato što je nepromišljeno htio da vidi svijet onako kako ga vidi Ra.

Tada Ra reče bogovima: »Položite ga na njegovu postelju neka ozdravi on!«

(Zaista) Set se pretvorio u crnu svinju i Horusovom oku zadao ranu koja peče.

Tada Ra reče bogovima: »Horusu će svinja postati odvratna! Neka ozdravi on!«

(Zato) svinja jeste odvratna Horusu!^e

PREDANJE O HORUSU BEHDETSKOM, KRILATOM SUNCU^a

Tekst je uklesan u drugom redu reljefā s unutrašnje strane spoljašnjeg zapadnog zida Horusovog hrama u Edfuu kao zapis religiozne drame. Tekst je ilustrovan reljefima. Kratak opis reljefā dat je na odgovarajućim mjestima prevoda.

Prolog drame činila je scena koja se zvala »Podizanje neba«. Reljef, na kome je prikazan ovaj prolog, ima sljedeće slike: lijevo na uzvišici stoji faraon koji objema rukama podiže znak neba; iznad njega je krilati skarabeus. Ispred faraona je jezero po kome plovi lađa s baldahinom; u ladi stoji Horus, iza njega na prijestolju sjedi Ra. Iza cijele lađe nalazi se krilati sunčev disk. Desno od lade, na uzvišici, jest naos u kome stoji Horus, a Ra sjedi. Iznad naosa je soko raširio svoja krila. Ispred faraona je ispisani naziv predstave: »Podizanje neba« i riječi koje faraon, obraćajući se Horusu, treba da izgovori u torh činu: »Tvoje nebo tebi, o Horuse Behdetski!« Iza faraonove figure počinju vertikalni redovi teksta drame od kojih prvi sadrži uputstva o rasporedu lica u glavnim ulogama: »Car Gornjeg i Donjeg Egipta nalazi se na svom mjestu podižući nebo i pridržavajući boga Behdetskog. Bog^b se penje na ladu Ra-Horahtea u liku Krilatog Sunca, božanskog, zlatnog. On je sličan Šuu, koji je podigao nebo.«²⁶⁴

Početak.

Godina 363. cara Gornjeg i Donjeg Egipta, Ra-Horah-tea, neka živi on na vjeke vjekova!²⁶⁵

²⁶⁴ E. Chassinat. Edfou. XIII, tabl. 518—519.

²⁶⁵ Reljef. Desno na uzvišenju stoji harpunar i ubija nilskog konja koji se nalazi u vodi pored kljuna lađe. Harpunaru se približava lađa, u njoj stoji Horus, koji probada tog istog nilskog konja; iza Horusa je Hator, a iza nje sjedi Ra-Horahte. Iza lađe, obalom, u velikim svečanim kolima juri Astarta: u jednoj ruci ona drži kajase, a u drugoj menat (dio ogrlice). Pod konjima njenih kola leži izgažen neprijatelj. (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 520—521.)

I prebivaše njegovo veličanstvo u Nubiji i s njim njegovu hrabru vojsku i (ne bješe u njoj) zavjerenu. Ra je plovio u svojoj lađi, a njegovi saputnici bjehu s njim... .

I Horus Behdetski bješe u Raovoj lađi i reče on svome ocu Ra-Horahteu: »Ja vidim neprijatelje koji su se zavjerili protiv svoga moćnoga gospodara! Neka... ih (vatra) tvoga ureusa savlada!...«

Veličanstvo Ra-Horahtea reče: »Kako ti ushtiješ, o Horuse Behdetski, ti, Raov sine, koji se proslavi i koga ja rodih. Obori odmah moga neprijatelja preda se!«

I poletje Horus Behdetski u nebo u liku velikog Krilatog Sunca... Kad vidje neprijatelja, približi im se u liku velikog Krilatog Sunca, ustremi se na njih kao oluja, tako da nisu mogli gledati svojim očima ni slušati svojim ušima, već u istom trenutku ubijahu jedan drugoga i niko živ ne ostade.

A Horus Behdetski se vrati na lađu Ra-Horahtea u liku raznobojnog sokola, velikog Krilatog Sunca.

I reče Tot Rau, gospodaru bogova: »Behdetski bog vрати se u liku sokola, velikog Krilatog Sunca, koji uništava buntovnike i neprijatelje!...«

A Ra ga snažno zagrli... I reče Horus Behdetski: »Hajdemo, o Ra, da vidiš kako su razbijeni tvoji neprijatelji pred licem tvojim u ovoj zemlji!«

I podje njegovo veličanstvo i s njim bijaše Astrata^č. On vidje neprijatelje oborene na zemlju i razbijenih glava... I reče Ra Totu: »Dakle moji neprijatelji su kažnjeni i zato neka se odsad ova oblast zove Edžbo!«^č

I reče Tot Horusu Behdetskom: »Velika je tvoja obrana!«

I danas se lađa Horusa Behdetskog zove »Velika podbrani.«

I reče Ra bogovima koji su ga pratili: »Da plovimo sada u našoj lađi i da se poradujemo neprijateljima koji su oboreni na zemlju!«

Tada se neprijatelji spustiše u vodu i pretvoriše u krokodile i nilske konje. A Horus Behdetski je u svojoj lađi plovio po vodi. Tada krokodili i nilski konji izađoše i otvorile svoje čeljusti da bi napali lađu Ra-Horahtea. Ta-

da Horus Behdetski dođe sa svojim pratiocima koji su ga pratili kao harpunari s harpunima i konopcima u rukama...

Oni pobjediše krokodile i nilske konje i odmah odvedoše 651 neprijatelja...

I kad vidje da su neprijatelji oboren na zemlju, Tot²⁶⁶ reče: »O, vi, bogovi neba, radujte se! O, vi, bogovi zemlje, radujte se! Božanstveni mladić se vratio u miru. On je načinio čuda!...«

Tada Horus Behdetski uze lik Krilatog Sunca na ključnu Raove lađe, uze sa sobom Nehbet i Uadžit^d kao dva ureusa koji plaše neprijatelje u tijelima krokodila i nilskih konja u svakom mjestu koje su posjetili, u Gornjem i Donjem Egiptu.

I ovi neprijatelji pobjegoše pred njim okrenuvši svoja lica Gornjem Egiptu, pri čemu su njihova srca zamirala od straha pred njim. Horus Behdetski ih je pratio u toj Raovoj lađi, s harpunom i konopcem u rukama svojim; njegovi saputnici i harpunari, naoružani strijelama, harpunima i konopcima, bijahu spremni.

Tada ih on vidje jugoistočno od Tebe na rastojanju od dva iterua^{d2}.

I reče Ra Totu: »Neka on uništi ove neprijatelje!«

Tada Horus Behdetski izvrši među njima veliki pokolj. I Ra reče: »Stoj Horuse Behdetski! Da te (ja) vidim!«

I ovi neprijatelji pobjegoše pred njim okrenuvši svoja lica Donjem Egiptu, pri čemu su njihova srca zamirala od straha pred njim.

Horus Behdetski ih je pratio u Raovoj lađi, u njegovim rukama i u rukama njegovih pratilaca bijahu harpun i konopac. On bijaše naoružan lukovima i konopcima. I harpunari bijahu spremni.

²⁶⁶ Reljef. Lijevo je Horus, gospodar Hebenua; on стоји на antilopi koju probada kopljem; u drugoj ruci mu je konopac na čijim krajevima se nalazi po jedan svezan neprijatelj. Ispred njega je lada, a na kljunu je prilika boga Mina, iza njega je Horus Behdetski, koji probada nilskog konja; iza Horusa стоји Ra; za prvom lađom plovi druga, na čijem kljunu sjede tri čovjeka, a četvrti стојi i sa dva harpuna, privezana za konopce; probada krokodila (čiji je lik oštećen); iz natpisa se vidi da su to »Horusovi pratioci na bojnoj ladi iza njega«. (E. Chassinat. Edsou, XIII, tabl. 522—523.)

I on provede čitav dan u pripravnosti i spazi ih sjeveroistočno od Dendere.

Tada Ra reče Totu: »Ovdje su neprijatelji, ti ih (pobijedi)!«

I veličanstvo Ra-Horahtea reče Hórusu Behdetskom: »Ti si moj sin, slavni, koga sam ja rodio! Učini slabim neprijatelje kad dođe tvoj trenutak!«

I Horus Behdetski izvrši među njima veliki pokolj . . .

A gle, ovi neprijatelji pobjegoše ispred njega i okrenuše ka Donjem Egiptu, od Jezera²⁶⁷ do Morske^d obale, jer njihova srca premirahu (od straha pred njim).

Horus Behdetski ih je pratio u Raovoj lađi s harpunom u svojoj ruci i u rukama svojih pratilaca.

On bješe naoružan strijelama, a harpunari bjehu spremni.

On provede četiri dana i četiri noći ploveći za njima, i oni ne vidješe nijednog od ovih neprijatelja, ni krokodile, ni nilske konje u vodi pred njim.

I gle, on ih spazi. I reče Ra . . . Krilatom Suncu, velikom bogu gospodaru neba: »Otjeraj ih od obala Hebenua.«

I on baci na njih svoje kopije i obori ih. On izvrši veliki pokolj među njima i dovede 142 neprijatelja Raovoj lađi . . . nilskog konja koji bješe među ovim neprijateljima. On ih poubija svojim nožem i dade njihove utrobe svojim pratiocima, a njihovo meso svakom bogu i svakoj boginji koji bjehu u ovoj Raovoj lađi na obali Hebenua.

Reče Ra Totu: »O, pogledaj Horusa Behdetskog, čije je lice okrenuto neprijatelju! Gle, pobijedio ih je! On otvorí svoja usta na nilskog konja koji je bio među njima i ubi ga stavši na njegova leđa!«

Reče Tot Rau: »Zato će Horus biti nazvan „Krilato Sunce, veliki bog, onaj koji ubija neprijatelja, onaj koji vlada u Hebenuu od danas“. A svećenik ovoga boga zbog ovoga neka se od danas zove: „Onaj koji se nalazi na njezovim ledima“.«

I sve se ovo dogodi u oblasti Hebenua 342 heta^g prema jugu, sjeveru, zapadu i istoku.

²⁶⁷ Meridovo jezero u Fajumu.

A ovi neprijatelji²⁶⁸ zaploviše ispred njega okrenuvši svoja lica k Jezeru da bi doprli do mora upućujući se ka sjeveru, jer... u njihovim srcima. Oni bježahu i iz vode se okrenuše natrag i uputiše vodama zapadnog Mere-ta^h. Oni dopriješe u vode noma Meret i do one Setove bande koja se (nalaže) u ovom gradu.

A Horus Behdetski je plovio za njima, naoružan svim svojim oružjem da bi se borio s njima. Horus Behdetski je plovio nizvodno u ovoj Raovoj lađi zajedno s velikim bogom, koji se nalaže u svojoj lađi, i bogovima koji su ga pratili.

On je plovio za njima veoma brzo. Ploveći nizvodno u potjeri za njima, on provede dan i noć ne videći ih, jer on nije znao mjesto u kome se oni nalaze.

I stiže on u Per-Reheviiⁱ. I reče veličanstvo Ra Horusu Behdetskom: »Evo tih neprijatelja, oni dopriješe do zapadnih voda noma Meret, one Setove bande koja je u ovom gradu...«

Tada Horus Behdetski reče svom ocu Rau: »Neka se ova tvoja lađa uputi protiv njih, da učinim ja s njima ono što želi Ra!«

I sve bješe učinjeno onako kako je on htio.

I stiže ih on u zapadnim vodama ovoga grada. Vidje ih na južnoj obali noma Meret na rastojanju od jednog itera.

I pode Horus Behdetski na njih zajedno sa svojim saputnicima koji bjehu naoružani svakovrsnim ubojnim oružjem i izvrši veliki pokolj među njima i odvede 381 zarobljenika i pobi ih ispred Raove lađe. On dade po jednog od njih svakom od svojih pratilaca.

²⁶⁸ Reljef. Glavni dio reljefa zauzima jezero po kome plovi lađa; u lađi je Horus Behdetski, iza njega Ra; jednom rukom Horus Behdetski zabada ostve u nilskog konja, u drugoj drži konopac što se pruža prema neprijatelju koji se nalazi zdesna na obali. Na lijevoj strani reljefa, na toj obali, stoje okrenuti prema lađi Horus, sin Izide, sama Izida i Tot. Tot drži na konopcu četiri neprijatelja, Izida takođe drži u obje ruke po konopac od kojih se jedan spaja s Totovom rukom, drugi se pruža prema Horusovoј ruci kojom on takođe drži neprijatelja. Horus, sin Izide, probada kopljem neprijatelja koji se nalazi ispred njega, a koji je rastom znatno manji od figura bogova. Konopac na kome je ovaj neprijatelj i drži Horus Behdetski. (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 524—525.)

Tada Set strašno kriknu vapeći zbog onoga što učini Horus Behdetski ubijajući neprijatelja... i tukao se Horus Behdetski s neprijateljem cijeli sat. On baci na njega svoje kopljje i obori ga na zemlju u tom gradu... i dođe Horus Behdetski vukući neprijatelja, a njegova klada bješe na njegovom vratu a njegov konopac (na) objema njegovim rukama, Horusovo žezlo je palo da zatvori njegova usta. On ga dovede pred (svoga) oca. Tada Ra reče: »O Horuse, Krilato Sunce! Kako je velik tvoj gnjev koji ti ispolji! Ti si očistio ovaj grad!...«

I reče Ra Totu: »Neka bude predana Setova banda Izidi i njenom sinu Horusu, neka učine oni s njom što požele njihova srca, jer je ona čvrsto stajala uz svoga sina Horusa i njihovo kopljje bješe protiv njega (Seta) u bici u ovom gradu!«

I nazvano je sveto jezero »Jezero bitaka«, i tako se zove do dana današnjeg.

Tada Horus, sin Izide, odsijeće glave svome neprijatelju i njegovim saučesnicima pred ocem svojim Raom i cijelom velikom Devetkom. On ga je vukao za noge po svojoj oblasti i zabio svoje kopljje u njegovu glavu i leđa.

I rekoše Ra i Tot: »Ozirisov sin istjera Bijesnog iz svojih oblasti!« A božanstvena Izida reče svome ocu Rau: »Neka Krilato Sunce bude odbrana mome sinu Horusu, jer je on odsjekao glave neprijatelju i njegovim saučesnicima.«

Tada²⁶⁹ Horus Behdetski i Horus, sin Izide, ubiše onog plašljivog neprijatelja i njegove saučesnike i ove protivnike kada su ih stigli (u) zapadnim vodama ovoga grada. Horus Behdetski je imao izgled čovjeka čijoj hrabrosti nema ravne, s likom sokola koji je ukrašen bijelom krunom, crvenom krunom i dva pera, s dva ureusa na nje-

²⁶⁹ Reljef. Lijevo, u naosu, (hram — primj. prev.) stoji Oziris s bićem i žezlom u ruci; ispred njega, okrenuta ledima prema njemu, stoji Izida; pred njom je Horus, sin Izide i Ozirisa. Jednom rukom Horus proboda kopljem neprijatelja, drugom ga udara sa dva harpuna koji su privezani za konopce. S druge strane neprijatelja, licem okrenut prema Horusu, sinu Izide, stoji Horus Behdetski, koji na isti način pogada neprijatelja. Cijela grupa se nalazi na kopnju. Desno, po vodi, plovi lađa u kojoj se nalazi kovčeg, a u njemu Ra. (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 527—526.)

govoj glavi. Njegova leđa su (leđa) sokola i njegove ostve i konopac su u njegovim rukama.

Horus, sin Izide, uze onaj isti lik koji je prije njega za sebe uzeo Horus Behdetski. Oni su zajedno ubili neprijatelja zapadno od Per-Rehevija, na kraju vode... sve se to dogodilo 7. Tibijai. I reče Tot: »Neka se zato od danas ovaj grad zove: Grad bitke... a 7. Tibi neka se od-sad zove Praznik plovidbe.«

Tada se Set pretvori u zmaja koji urla i ode pod zemlju u ovom gradu i više ga ne vidješe.

I reče Ra: »Be^k se pretvorio u zmaja koji urla. Postavite Horusa, sina Izide, u obliku štapa na njegov gornji kraj, da mu spriječi izlazak zanavjek!«

I reče Tot: »Ime zmaja ovoga grada biće od danas: Onaj koji urliče, a Horus sin Izide, to je koplje sa glavom sokola na njegovom gornjem kraju, (i neka prebiva on) u ovom mjestu zajedno sa svojom majkom Izidom!«

I sve bi tako.

I Raova lađa je pristala u gradu Per-Aha. Njen kljun bješe od urminog drveta^l, njena krma od bagremovog drveta^{lj}, to drveće je sveto do dana današnjeg.

Horus Behdetski, završivši putovanje, uputio se Raovoј lađi, i Ra reče Totu: »Tako, ti... veslati. I lađa Horusa Behdetskog biće odsad nazvana: Gospodar veslanja.«

I zato se sve ovo dešava u ovom mjestu do dana današnjeg.

I reče Ra Horusu Behdetskom: »Evo, mi se potukosmo sa (Setovom) bandom i ona je opustošena isto kao i njena snaga, i Setova banda će otplovati. Krenućemo na sjever (za njima)...« Tada Krilato Sunce reče: »Sve što ti naređuješ, o Ra, gospodaru bogova, biće ispunjeno! Neka ova tvoja lađa bude poslana na njih u ma koje mjesto, ma kuda oni pošli, ja ћu učiniti s njima ono što poželi Ra!«

I sve je bilo učinjeno onako kako je on rekao.

I pope se Krilato Sunce na Raovu lađu, koja bješe na rijeci... njegovo... njegovo koplje i njegov konopac za borbu...

I vidje jednoga od neprijatelja u tom istom mjestu i on ne časeći baci na njega svoje koplje, odmah ga dovede i ubi pred Raom.

(Tako) on završi nju (bitku) i ne bješe... Be, ne bješe nijednog... tada u ovom mjestu.

I²⁷⁰ provede on 6 dana i 6 noći ukotvljen u njegovim vodama (toga grada) ne vidjevši nijednog od njih. I spazi ih on kako leže u kanalu.

On bješe pritjerao i učvrstio svoju lađu prema njima, onako kako car čuva velikog boga u Nerefu^m, u tom mjestu, goneći neprijatelja i njegovu bandu kada on dolazi noću iz okoline Merua, zapadno od tog mjesta. Horus Behdetski imadaše izgled naročito hrabrog čovjeka s likom lisokola, ovjenčanog bijelom krunom, crvenom krunom, dvostrukom krunom sa dva ureusa na njegovoј glavi i njegove ruke su bile snažne kad je nosio svoje koplje, kad je pobjeđivao nilskog konja od crvenogⁿ jaspisa koji je bio s njim u pustinji.

I reče Ra Totu: »Evo Horusa Behdetskog, gospodara boja, koji svakodnevno pobjeđuje svoje strane (neprijatelje)!«

I Tot reče Rau: »Zato će svećenik toga boga biti nazvan ‚Gospodar boja‘ od dana današnjeg!«

Poslije ovoga Izida izvrši sve tajanstvene vradžbine da bi otjerala Bea iz Nerefa u tom mjestu, a Tot reče: »Zato će ona koja pjeva ovome bogu biti nazvana ‚Gospodarica magija‘!« I Tot reče Rau: »Kako je sada sretno ovo mjesto kad ti boraviš u njemu slično onome koji kao car čuva velikog boga koji se nalazi u Nerefu, udaljen četiri iterua!...«

Horus Behdetski se pope na lađu. (On zaplovi niz vodu) ka Donjem Egiptu (zajedno sa svojim) praticima (da bi dostigao) ove neprijatelje.

Što se pak tiče harpunara, oni bjehu u Srednjim oblastima i blagodareći njima, on izvrši veliki pokolj, a 106 neprijatelja bješe zarobljeno. Što se pak tiče harpunara

²⁷⁰ Plove tri lađe: u prvoj od njih se nalazi harpunar koji ostvama i sa dva harpuna privezana za konopce probada krokodila (?); u drugoj lađi stoji Horus Behdetski, koji ostvama i sa dva harpuna privezana za konopce probada krokodila; iza Horusa u kovčegu je Ra; u trećoj lađi je harpunar koji ostvama i s dva harpuna privezana za konopce ubija zvijer čiji je lik istrt (E. Chassnat. Edfou, XIII, tabl. 528—529).

Zapada, oni 106 neprijatelja zarobiše i odvedoše. Što se pak tiče harpunara Istoka, među kojima je bio i Horus Behdetski, oni ubiše njih (neprijatelja) pred Raom u Srednjim gradovima.

Tada Ra reče Totu: »Moje srce je (zadovoljno) onim što čine harpunari Horusa Behdetskog i njegovi pratioci. Oni će (uvijek) živjeti u molionicama i žrtve i prinošenja vina (će se vršiti) njihovim likovima zajedno sa njihovim mjesecnim svećenstvom i svim svećenstvom njihovih hramova kao nagrada zato što su oni radi mene pobijedili neprijatelja.«

Tot reče: »Srednje oblasti će se od dana današnjeg zvati ,Gradovi ovih harpunara'.«

I reče Ra Horusu Behdetskom²⁷¹: »Tvoji neprijatelji otploviše na Istok da bi doprli do Iunu-Mehua^{nj}, oni otploviše na Istok, u Tel^o, u svoju močvaru.«

Tada reče Horus Behdetski: »Sve što ti narediš biće izvršeno, o Ra, gospodaru bogova, jer ti si gospodar naredaba!«

I oni uđoše u Raovu lađu i zaploviše na Istok.

Tada on spazi svoje neprijatelje, jedni od njih padoše u more, a drugi u brda. A Horus Behdetski poprimi lik lava sa licem čovjeka koji je krunisan trostrukom krunom, njegova ruka bješe kao kremen, on pohita za njima i uhvati 142 neprijatelja. Ubi ih svojim kandžama, izvadi im bubrege, krv njihova bješe po uzvišicama, on napravi od njih hranu za svoje pratioce kada bijaše na planinama.

Ra reče Totu: »Gle, Horus Behdetski je kao lav na svome prijestolu, on je na leđima svojih neprijatelja koji mu dadoše svoje bubrege!...«

²⁷¹ Lijevo je lađa s napetim od vjetra jedrom, na njoj čovjek jednom rukom probada kopljem krokodila, a u drugoj ruci drži debelo uže koje se provlači pozadinom uzvišice prema kljunu druge lađe koja plovi iza uzvišice. To je »kopljonoša Horusa Behdetskog«. Na uzvišici stoji lav s čovječijom glavom na kojoj je trostruka kruna atef; pod njegovim šapama su dva neprijatelja. — To je »Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, onaj koji ubija neprijatelja«. Na drugoj lađi — Horus Behdetski probada krokodila ostvama i s dva harpuna koji su privezani za konopce. Iza Horusa je Tot, a iza njega u naosu je Ra (E. Chassinat. Edfoû, XIII, tabl. 530—531).

I reče Ra Horusu Behdetskom: »Da zaplovimo prema moru da bismo mogli neprijatelje, krokodile i nilske koňe protjerati iz Egipta!«

A Horus Behdetski reče: »Kako ti ushtiješ, o Ra, gospodaru bogova!«

I on zaplovi za ostacima neprijatelja koji bjehu na moru. Zatim Tot radi zaštite lađe i čamaca harpunara izreče vradžbinu da bi se more smirilo u trenutku kad ono bjesni.

I reče Ra Totu: »Zar nismo prešli svu zemlju? Zar nismo prešli sve more?«

Tot reče: »Neka se od danas (ove) vode zovu ,Vode puteva'!«

I oni noću ponovo zaploviše uz tok ne videći ove neprijatelje. I dopriješe do Nubije i grada Šashereta^p. I on vidje neprijatelje i njihove... u zemlji Vavat koji se zavjeriše^r protiv svoga gospodara.

I tada Horus Behdetski poprimi lik Krilatog Sunca na kljunu Raove lađe i uze sa sobom Nehbet i Buto^s kao dva ureusa koji ulijevahu strah u kosti buntovnicima. Zbog straha od njega njihova srca klonuše, oni ne mogahu stajati i odmah umirahu.

Tada rekoše bogovi koji su pratili lađu Ra-Horahtea: »Kako je velik onaj koji bješe između dvije boginje-ureusa! On uništi neprijatelje svojim užasom!...«

Tada⁷² Ra-Horahte zaplovi na svojoj lađi i pristade u Večset-Horusu.

I reče Tot: »Šarenokrili izađe iza horizonta i u liku koji sam sebi stvori razbi neprijatelje. I on se zove do dana današnjeg ,Šarenokrili koji izlazi iz horizonta'.«

⁷² Reljef. Lijevo je lađa s naosom; iznad nje je soko raširio svoja krila, to je, prema natpisu, Horus Behdetski. Desno od lade, na uzvišici je naos, a u njemu Horus Behdetski; iza naosa, još više udesno, tri su naosa: iznad prvoga od njih (lijevoga) jest natpis koji pokazuje da je to simbol naosa božanstava Gornjeg Egipta; iznad krajnog (desnog) je natpis koji pokazuje da on simbolizuje naose božanstava Donjeg Egipta; u srednjem naosu je muščica boga s glavom sokola. Iznad sva tri naosa nalazi se krilati skarabeus (ovaploćenje Horusa Behdetskog). Iznad skarabeusa je krilati sunčev disk, isto tako ovaploćenje Horusa Behdetskog (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 533—532).

I reče Ra-Horahte Totu: »Ti ćeš naslikati ovo Krilato Sunce u svakom mjestu u kome se zaustavlja, u mjestima bogova Gornjeg Egipta i u mjestima bogova Donjeg Egipta... (Istoka) i Zapada, jer je on svrgnuo savjet grešnih na njihovim putevima.«

I Tot stavi ovaj lik svuda, na svako mjesto u kome se oni nalaze i u kome se nalaze svi bogovi i boginje do dana današnjeg.

Stoga je Horus Behdetski, Krilato Sunce, koje se nalazi na kovčezima svih bogova i svih boginja Gornjeg i Donjeg Egipta, kao i na svim njihovim bogomoljama.

Što se pak tiče one Jutarnje zvijezde na istoku neba koja Obje Zemlje obasjava svojim očima — to je Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba koji svakodnevno pobjeđuje neprijatelje na istoku. Slavljenje toga boga. Govoriti:

»Pozdravljam te, Jutarna zvijezdo, pozdravljam te, Horuse! Pozdravljam te, Horuse Behdetski, veliki bože, gospodaru neba! Ti pobijeđuješ Apopa i neprijatelje na istoku neba, na nebu, na zemlji, na vodi, na planinama, i oni nikada neće podići svoje glave!...«

Što se pak tiče (Jedinstvene zvijezde na) zapadu Pvenet, koja izlazi naveče na zapadu neba i čiji zraci obuhvataju Obje Zemlje — to je Horus Behdetski, on se naziva »Jedinstvena zvijezda« i ljudi vide zahvaljujući njenoj ljepoti. Slavljenje ovoga boga. Govoriti: »Pozdravljam te, Jedinstvena zvijezdo, tebe, zvijezdo na zapadu Pvenet! (Pozdravljam te), o Horuse, koji lutaš! Pozdravljam te, Horuse Behdetski, ti koji živiš, ti koji izlaziš iz Nuna! Ti koji pobijeđuješ Apopa i neprijatelja na istoku neba, na nebu, na zemlji, na vodi, na planinama, i oni se nikada neće podići!«

Što se pak tiče krilatog skarabeusa, koji je na kovčezima svih bogova i boginja Gornjeg i Donjeg Egipta, to je Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, onaj koji pobijeđuje Apopa i neprijatelje i protivnike, i skupe grešni na njihovom putu...

Neka izvrši (ovo) car onoga dana kada dođe do bune i nemira! Neka bude načrtan krilati skarabeus na njegovim grudima kad on opazi nemir, kao što je učinio i Ra-Horahte (kada je on

spazio) bunu sina Raa, onoga koji spomenu ime²⁷³, pri čemu lice njegovo (skarabeusa) neka bude kao u sokola, usne — kao u jastrijeba, tijelo — kao u skarabeusa. Uklonite se od njega, o vi neprijatelji, vi skupe grešni, vi — ljudi, bogovi, duhovi i mrtvi, Apope — neprijatelju Raovog sina, Ptolemeja, koji živi vječno i koga voli Ptah!²⁷⁴

On je osvetnik božiji, on koji je izašao iz Behdeta i njegovo je ime Horus Behdetski!...

Neka tada kaže sam car:

»Ja sam božiji osvetnik, koji sam izašao iz Behdeta, i moje ime je Horus Behdetski!«

Neka ove mudre riječi budu izgovorene kada dođe do nemira, i neka se ne boji car jer će njegovi neprijatelji biti ubijeni pred njim i njegovo srce će se odmah obradovati nad njima i odmah će jedan (od njih) drugoga ubijati kao što se (to) dogodilo s neprijateljima Ra Horahtea kada je Horus Behdetski pojurio na njih kao veliko Krilato Sunce.

HORUSOVA POBJEDA^a

Tekst predstavlja zapis misterije u Horusovom hramu u Edfuu²⁷⁵. I tekst i reljefi kojima je propraćen uklesani su na unutrašnjoj strani istočnog zida hrama Horusa Edfuskoga. Kratak opis reljefa daje se u fusnotama uz odgovarajuća mjesta prevoda tekstova.

(SCENA 1. HORUSOVA POJAVA)²⁷⁶

Car Gornjeg i Donjeg Egipta, zaštitnik koji čuva svoju oca, veliki branilac koji odbija neprijatelja. On je taj

²⁷³ Prazan kartuš (kartuš — eliptična figura ispunjena hijeroglifima, primj. prev.).

²⁷⁴ Riječi »Ptolemeja... Ptah* su u kartušu i sačinjavaju Ptoolemejevo ime.

²⁷⁵ Vidi str. 108.

²⁷⁶ Pojavljuje se Horus. Horus ide s desne strane. On ima oblik čovjeka sa sokolovom glavom. Na njegovoj glavi je dvostruka kruna ujedinjenog Egipta i faraonska prugasta marama; oko bedara mu je, kao i obično, »šendit«; za pojas mu je, kao što i priliči faraonu, pozadi pričvršćen volujski rep. U jednoj ruci drži ostve, a u drugoj mu je znak života »anh«. Iza njega ide Izida, koja ga jednom rukom blagosilja, a u drugoj drži »anh«. Na Izidinoj glavi je ukras u vidu jastrijeba koji svojim krilima obuhvata njenu glavu; iznad jastrijeba su kravljii rogovi, a među njima je sunčev disk i hijeroglif — Izidino ime. Ispred Horusa ide Tot, bog mudrosti i pisma, u liku čovjeka koji ima glavu ibisa; odjeven je isto kao Horus, samo što mu je na glavi kruna »atef«. Tot čita svitak papirusa koji drži u rukama (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 496—495, prvi dio reljefa).

koji je utvrdio nebo na njegovim stubovima^b! Sva djela koja je on učinio — uspjela su — on, Horus zastrašujućeg lika koji je ubio Podloga²⁷⁷, Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba!

Govori Tot, dvostruko veliki, gospodar Šmunua^c, medena grla, vješt govornik, koji je najavio Horusovu pojavu radi spuštanja njegove bojne lađe, koji je pobijedio njegove neprijatelje svojim mudrim riječima: »Sretan dan za Horusa, gospodara ove zemlje, sina Izide, voljenog Ozirisovog nasljednika koji je triumfovao, sina pobjedonosnog Venofrea^c, moćnog po snazi u svakom svom mjestu!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, gospodar Mesena^c, s perjem duginih boja, koji se pojavio iz horizonta, junak velike snage, kada on izlazi da se bori, i njegova majka Izida ga štiti: »Ja činim da tvoje veličanstvo pobijedi onoga ko ustaje protiv tebe na dan bune. Ja ulijevam moć i snagu tebi u tvoje ruke i moć moje ruke je u twojoj ruci.«

Govori velika Izida, majka boga, Skorpiona^d Behdeteta, koja je odgojila Zlatnoga sokola: »Ja ti dajem vlast nad onim koji ti je neprijatelj, o Horuse, sine dragi!«

(SCENA 2. HORUS STUPA NA BOJNU LAĐU)²⁷⁸

Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba koji je radi svoga oca pogubio Čudovište²⁷⁹ zbog onoga što ono učini. On je poprimio lik hrabrog harpunara i stao na leđa svojih neprijatelja: »Ostve s jednom oštricom su u (mojoj) lijevoj ruci, harpun sa trostrukom oštricom je u mojoj šaci. Ubićemo mi toga Podloga našim oružjem!«

Govori velika Izida, Horusova majka, u Večset-Horusu^{dž}, koja štiti svoga sina u njegovojoj bojnoj lađi: »Ja

²⁷⁷ Seta.

²⁷⁸ Reljef. Gotovo svu scenu zauzima lađa na vodi. U lađi stoji Horus, koji ostvama i kukom privezanom za konopac probada nilskog konja sakrivenog ispod kljuna lađe. Iza Horusa stoji Izida, a iza nje, na krmi, mala je figura Horus-Hentihetija. Lijeko ispred lađe, licem okrenut prema njoj, na obali (na uzvišici) jasno se vidi da stoji faraon. Na glavi mu je trostruka kruna »atef«. Faraon ostvama probada istog nilskog konja (E. Chassinat. Edscu. XIII, tabl. 495—494, lijeva strana reljefa).

²⁷⁹ Seta.

snažim tvoje srce, o moj sine Horuse! Probodi nilskog kona, neprijatelja svoga oca!«

(Faraon): »Slava tebi i pozdrav^a tvojoj bojnoj lađi, o Horuse Behdetski, veliki bože, gospodaru neba! Ja se klanjam pred tvojim imenom i imenima osvetnika iz tvoje pratične, ja hvalim tvoje kopljonoše i poštujem tvoje harpune spomenute u svetim knjigama^c, ja sam zahvalan tvojemu oružju!«

Početak Horusove pobjede nad njegovim neprijateljima kada je poslije odlaska u pohod htio da pobijedi neprijatelje. Set je bio osuđen na Raovom sudu i Tot reče: »Sretan ti dan, o Horuse, gospodaru ove zemlje! Sine Izide, voljeni, ti koji si održao pobjedu, nasljedniče Ozirisa, sine Venofrea, čija je snaga u svakom njegovom mjestu!

Sretan je dan ovoga dana koji je razdijeljen njegovim minutama! Sretan je dan ove noći koja je razdijeljena njenim časovima! Sretan je dan ovoga mjeseca koji je razdijeljen njegovim polumjesečnim praznikom! Sretan je dan ove godine koja je razdijeljena njegovim mjesecima! Sretan je dan ove vječnosti koja je razdijeljena njenim godinama. Sretan je dan ove beskrajnosti! Kako je priyatno kada ti oni dolaze svake godine!«

(Horus): »Sretan dan! Ja sam uspješno bacio. Sretan dan. Moje ruke su ovladale njegovom glavom. Ja sam bacio na ženke nilskih konja u vodi dubokoj 8 lakata. Ja sam bacio na Donjoegipatskog bika²⁸⁰ u vodi dubokoj 20 lakata, pri čemu je u mojoj ruci oštrica harpuna od 4 lakata, konopac od 60 lakata i drška od 16 lakata, a ja sam mladić (visok) 8 lakata!

Ja sam bacio stojeći u bojnoj lađi na vodi (dubokoj) 20 lakata. Ja sam bacio svojom desnom rukom i zamahnuo svojom lijevom, kako to čini hrabri stanovnik močvara^f.«

(Izida): »Bremenite među nilskim konjima ne rađaju, nijedna od njihovih ženki ne začinje kada čuju zvezket tvoje drške i fijuk tvoje oštrice, nalik na grom nebeski, nalik na doboš u rukama djeteta!«

(Hor): »Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto!«

²⁸⁰ Seta.

Govori Horus, gospodar Mesena, prvi u Peus^s i Mese-
nu, veliki bog, prvi u Večset-Horusu, lav, prvi u Hent-
-Jabetu^h, koji protjeruje Seta u pustinju, dobri čuvar
Obiju Zemalja i Obiju Obala, zaštitnik koji brani Egipat:
»Prvi harpun se zabo u njegovu čeljust i ranio ga u noz-
drve!«

Govori »Glava Obiju Zemalja, kada on ustaje²⁸²: »Ja
te branim od onoga ko ti je neprijatelj, ja štitim tvoje ve-
ličanstvo svojim magijama: ja sam gnjevan na tvoje ne-
prijatelje kao okrutni pavijan, ja pobjeđujem tvoje ne-
prijatelje na (tvome) putu! Ja svakodnevno štitim tvoje
veličanstvo! Ja sam prvi u tvome odredu!«

(Faraon): »Prvi od oružja koji je pojurio za onim koji
je napao njega (Horusa)! Onaj koji je oduzeo dah nilskom
konju!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba,
Osvetnik... koji pobijeđuje njegove neprijatelje...:
»Drugi harpun se zabio u njegovo čelo, on je zakačio i
tjeme njegove glave!«

Govori »Onaj koji žrtvuje, koji dijeli njegove žrt-
ve²⁸³: »Ja sam s tobom u buni da platim za grijehove
tvojim neprijateljima. Ja lomim njegove kosti, ja drobim
njegovu kičmu, ja rasijecam njegovo tijelo, ja gutam nje-
govu krv!«

(Faraon): »Tvoje osti koje dovedoše Podloga, mada je
on bio daleko, rascijepiše tjeme nilskog konja!«

²⁸¹ Reljef. Lijevo stoji faraon na istoj onakvoj uzvišici kao i na prethodnom reljefu; ispred njega su dvije lađe, a na kljunu i jedne i druge je Horus, koji probada nilskog konja; iza Horusa je demon koji mu pomaže da zada udarac. Kao što je već rečeno, svaki reljef se sastoji od dvije scene, s tim što je prva od njih desno. Prema tome, i prvi udarac Horus zadaje s desne lađe, na kojoj se nalazi i demon što mu pomaže da zada prvi udarac. Drugi udarac se zadaje s lijeve lađe. To je očevidno ona ista lađa, samo se demoni mijenjaju. U rukama demona su noževi, a glave su im zvjerinje, ali zbog toga što su gotovo sve glave oguljene, samo se u nekim slučajevima može utvrditi o kojoj se upravo zvijeri radi. (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 497—498.)

²⁸² Ime duha koji prati Horusa dok baca prvi harpun.

²⁸³ Ime duha drugoga harpuna.

(Hor): »Hvala tebi, hvala tvome imenu, Horuse Beh-detski, veliki bože, gospodaru neba!

Prvi harpun se zabio u njegovu čeljust i ranio ga u nozdrve. Oštrica drži glavu nilskog konja u Mjestu nade!

O Horuse, divne su twoje zamke od žirafinih dlaka, twoje mreže koje pripadaju Minuuⁱ i twoja drška koja pripada Onurisovom koplju. Twoja ruka je bacila prva! Oni koji se nalaze na obalama glasno se raduju kad vide tebe kao pri izlasku Sotis na dan nove godine^k, kada oni vide twoje oružje koje pada kao kiša na sredinu rijeke slično (zracima) mjeseca na mirnom nebu. Horus je u svojoj lađi sličan Ventiju, zbacivši nilske konje sa svoje bojne lađe! Drži se, Horuse, drži se!

Drugi harpun se zabio u njegovo čelo, on je dohvatio tjeme glave neprijatelja!

Drži čvrsto harpun, udiši vazduh u Hemisu^l, o gospodaru Mesena, pobjedniče nilskog konja, tvorče radoći, dobri sokole koji stupaš na svoju lađu i krećeš prema rijeci u svojoj bojnoj lađi, čovječe prvog lotosova lista^j... Horus, koji se bori, čovjek prvog lotosova lista; oni koji se nalaze u vodi drhte pred njim, i užas pred njim je među onima koji se nalaze na obali! Pokrovitelju svakoga... silni, Zli u vodi se boji tebe. Ti udaraš i ranjavaš kao Horus koji baca (harpun), Pobjedonosni bik, gospodar hrabrosti. Raov sin učini za Horusa nešto slično onome što je učinio sam Horus, Raov sin učini isto to. Neka twoje kandže uzmu drugi harpun! Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(SCENA 4)²⁸⁴

Govori Horus, gospodar Mesena, veliki bog, gospodar neba, kameni bedem oko Egipta, veličanstveni čuvan, stražar hramova koji tjera Štetnoga od Dvojice koji izlijevaju, božanstveni stražar Tvrđave: »Treći harpun se zabio u njegov vrat, njegove oštrice grizu njegovo tijelo!«

²⁸⁴ Reljef. Na sceni se ponavlja prethodni reljef. Faraonove ruke su podignute za molitvu. S lađe se, kao što i treba, zadaje treći i četvrti udarac. Demon s lađe koja je bliže faraonu, po svoj prilici, imao je lavlju glavu (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 499—500).

Govori »Bik Obiju Zemalja«²⁸⁵: »Ja napadam onoga koji ide da oskrnavi tvoj dvorac. Ja probadam svojim rogovima onoga ko smjera protiv njega! Krv je na mojim rogovima i prašina iza mene od svakog zlotvora tvoga doma!«

(Faraon): »Izvrši pokolj! Neka njegova oštrica ujede za vrat nilskog konja!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, ptičijeg lika svojoj lađi, koji gazi... protiv njega: »Četvrti harpun se zabi u njegovu glavu, on je povrijedio krvne sudove njegove glave!«

Govori »Crni bik«²⁸⁶: »Ja jedem meso, ja pijem krv onima koji čine štete tvome hramu! ja okrećem svoje lice prema onome ko ide protiv tvoga doma, ja odbijam Podloga od hramova!«

(Faraon): »Moj rog probada pljačkaša kada se on pojavljuje.«

Ponoviti 4 puta: »On pokida krvne sudove na glavi nilskog konja!«

(Hor): »(Treći) harpun se zabio u njegov vrat, njegove oštrice grizu njegovo tijelo. Pozdrav tebi, koji spavaš sam, koji se sjedinjuješ sa svojim srcem, čovječe koji si ovladao pristajanjem u vodi!«

(Izida): »Baci, molim te, u čeljust divlje zvijeri! Pazi, ti si na bedemu čistom od žbunja, na obali slobodnoj od grmlja! Ne boj se njegovog strašnog izgleda, ne bježi od onih koji su u vodi! Neka se tvoj harpun zabode u njega, moj sine Horuse!«

Izida reče Horusu: »Tvoji su neprijatelji pali pred tobom, da oprobaš ti meso od vrata, koje je odvratno ženama! Jek jauka — na južnom nebu, vapaj — na sjevernom nebu, jek jauka moga brata Seta! Moj sin Horus ga je čvrsto uhvatio!«

(Hor): »Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto! (Četvrti) harpun se zabio u njegovu glavu, on je rasjekao krvne sudove na njegovoj glavi, potiljak njegove glave. Uzmi ti harpun koji je Ptah, dobri vođ, načinio za Boginju močvara, koji je bio načinjen od bakra za (tvoju) majku Izidu!«

²⁸⁵ Ime duha trećeg harpuna.

²⁸⁶ Ime duha četvrtog harpuna.

(Izida): »Ja stvorih kišu radi Boginje močvara, radi Tait. Sedet, Sotis, Džait, radi Gospodarice lova. Stoj čvrsto na svojim nogama protiv toga nilskog konja, drži ga čvrsto svojom rukom!«

(Horus): »Ja bacih na Donjoegipatskog bika i teško ranih užasni lik²⁸⁷ orući vodu svojim... od obale. Ja dopirem do vode i približavam se zemlji!«

(Izida): »Neka se tvoj harpun učvrsti u njemu, sine moj Horuse, u tom neprijatelju tvoga oca! Zarij svoju oštricu, moj sine Horuse, neka progrize tvoja strijela njegovu kožu, neka povuku tvoje ruke ovoga Podloga!«

(SCENA 5)²⁸⁸

Govori Horus, gospodar Mesena, veliki bog, gospodar neba, dobri kopljonoša u Edžbou, dobri stražar Obiju Zemalja i Obiju Obala, koji štiti gradove i čuva oblasti, soko velike snage, prvi u Peu i Mesenu, lav prvi u Telu: »Peti harpun mu se zabio u slabinu, on obnaži njegova rebra.«

Govori »Blistavi Bik«²⁸⁹: »Ja isijecam srca onih što se bore protiv tvoga Behdeta, ja čupam srca tvojih neprijatelja, ja gutam zapećenu krv onih što su neprijatelji tvome gradu, ja probam bubrege tvojih neprijatelja!«

(Faraon): »Prva strijela koja nema takmaca! Peto od oružja! Ono je obnažilo rebra Donjoegipatskog bika!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, zaštitnik koji brani gradove i oblasti, koji obuhvata rukama Gornji i Donji Egipat, na čijem čelu je njegov Mesen: »Šesti harpun se zabio u njegova rebra, on rasijeće njegove pršljenove!«

Govori »Onaj koji voli samoću«²⁹⁰: »Ja oštirim svoje zube da bih ujedao tvoje neprijatelje, ja oštirim svoje kandže da bih se dočepao njihove kože!«

(Faraon): »Šesti harpun koji proždire svakoga ko mu se protivi — presijeca pršljenove na leđima tvojih neprijatelja!«

²⁸⁷ Seta.

²⁸⁸ Na sceni se ponavljaju prethodni reljefi. Faraonove ruke su opuštene niz tijelo. Duhu šestog harpuna vučnjeg lica vidi se jezik (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 501—502).

²⁸⁹ Ime duha petog harpuna.

²⁹⁰ Ime duha šestog harpuna.

(Hor): »... poštujući tvoj lik, klanjajući se pred twojom prilikom... tvoji preci... tvoje veličanstvo savladaće svoje protivnike... Peti harpun se zabi u njegovu slabinu, on obnaži njegova rebra.«

(Izida): »Zapomaganje nilskog konja koji dospje u tvoj konopac! Jao, jao, u Kenmetu!²⁹¹ Lagana je lađa, a u njoj dijete^m, a onaj Podli, koji je na tvom konopcu (svrgnut je).«

(Hor): »Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto! Šesti harpun se zabio u njegova rebra, on rasiječe njegove pršljenove!«

(Svećenik): »Ja plâčem usta, ja žvaćem natronⁿ da proslavim snagu Horusa, sina Izide, dobrog mladića, koga je rodila Izida, sina Ozirisovog, voljenog! Horus baci svojom rukom, on, čija je ruka snažna od pamtivijeka kada on učvrsti nebo na njegova četiri stuba. Pošla su mu za rukom djela koja učini. Gle, raduju se Busiris, Mendes, Heliopolis, Letopolis, Pe, Dep, Memfis, Hermopolis, Hebenu, nom Antilope, nom Dun-anui, Henesu, Herakleopolis, Abidos, Panopolis, Koptos, Asiut, Behdet, Mesen i Dendera glasno se radujući kada vide ovaj prekrasni vječni spomenik koji stvori Horus, sin Izide. On sagradi prijesto ukrašen zlatom, pokriven i okovan elektronom^o. Njegov hram je divan, veličanstven, nalik na prijesto Gospodara vasione. Njegovo veličanstvo boravi u Ha-Neferu i Horusove obale ga pozdravljuju u državi njegovog oca Ozirisa. On je primio titulu svoga oca izvojevavši umjesto njega pobjedu i osvetivši ga. On (Set) htjede da dovede u nepriliku njega (Ozirisa), ali Horus ga napade. Kako je priyatna očeva titula sinu koji ga je osvetio! On mu je zahvalan na njoj.

(Izida): »Ti koji si radio pod mojim rukovodstvom, ti savlada zlo. Ti si doveo u nepriliku onoga ko dovede u nepriliku tebe! Moj sin Horus izraste u svojoj snazi, on je od pamtivijeka predodređen da osveti svoga oca!«

(Svećenik ili hor): »Sjeverni vjetar je radi njega očistio nebo, i Obje Zemlje bjehu posute južnim smaragdima^o, jer je Horus sagradio svoju bojnu lađu da bi se

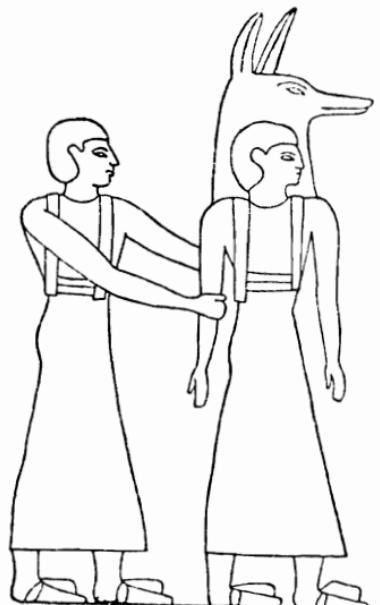
²⁹¹ Veliki Oazis.

na njoj uputio u šiblje i svrgnuo neprijatelje svoga oca Ozirisa i radi njega uhvatio onoga koji mu ne želi dobra (Seta).«

(Horus): »Ja sam Horus, Ozirisov sin, koji je pobijedio neprijatelje i potukao protivnike!«

(Izida): »Kako je prijatno ići obalom bez smetnje, prelaziti vodu a da se pjesak ne podiže pod tvojim nogama i da ih ništa oštro ne probode; krokodili nisu skriveni jer se tvoje veličanstvo pojavilo i tvoja strijela se zabilja u njega, sine moj Horuse!«

(Hor): »Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto!«

Crtež 41. Svecenik pod maskom
Anubisa

Crtež 42. Svećenik u odjeći
boga Horusa

(SCENA 6)²⁹²

Govori Horus, gospodar Mesena, veliki bog, gospodar neba, lav, prvi u Telu^r, soko velike snage, gospodar Gor-

²⁹² Reljef. Na sceni se ponavljaju prethodni reljefi — ruke faraona su podignute za molitvu (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 503—504).

njeg i Donjeg Egipta, stražar koji čuva Egipat od pustinja, zid od mjedi oko svoga gornjoegipatskog Mesena, čuvar svoga donjoegipatskog Mesena: »Sedmi harpun se zabo u njegovo tijelo i pribio njegove mošnice!«

Govori »Plamen na ustima njegovim«²⁹³: »Ja činim da moje oči postaju crvene kao rubin i moje zjenice kravocrvene! Ja odbijam one koji sa zlom namjerom dolaze tvome prijestolu, ja jedem njihovo tijelo, ja pijem njihovu krv, ja vatrom palim njihove kosti!«

(Faraon): »Sedmi harpun koji se pribio uz njegovo tijelo raskinuo je njegove udove i probo nilskog konja od njegove utrobe do njegovih mošnica!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, onaj koji tjera Podloga od svoga hrama, onaj koji стоји oko njega kao zid od mjedi koji štiti sve ono što okružuje: »Osmi harpun se zabo u njegova bedra, on je ogulio meso s njegovih bedara!«

Govori »Onaj koji se pojavljuje s ognjenom čeljusti«²⁹⁴: »Ja krotim onoga koji napada na Sokolov balkon, ja protjerujem onoga koji mu se (protivi), ja koji se pojavih u liku majmuna.«

(Faraon): »Klanjanje ljutitom svetom harpunu koji izaziva paniku! Osmi harpun je dohvatio bedra tvoga (neprijatelja), on oguli njegova bedra!«

(Hor): »Hvala liku tvome, slava moći twojoi, o Horuse Behdetski, veliki bože, gospodaru neba! Čvrsti bedeme, junački sokole, nenadmašni po snazi, onaj koga se strašno boje! Onaj koji zadaje rane onome ko mu smjera nesreću, junak velike (snage) ... koji štiti svoj hram ... koji neprekidno i bez odlaganja čuva Mesen! Tvoja hrabrost i tvoja moć su oko tvoga hrama zanavijek!«

Sedmi harpun se zabo u njegovo tijelo i probio njegove mošnice!«

Izida jauknu rekavši djetetu bez oca koje se borilo s Pnehesom: »Budi hrabar, sine moj Horuse! Drži čvrsto neprijatelja svoga oca! Ne sustaj radi njega! (Jedna ruka) je tvojim harpunom zgrabila njegovu kožu, dvije ruke

²⁹³ Ime duha sedmog harpuna.

²⁹⁴ Ime duha osmog harpuna.

hvataju konopac. Tvoja oštrica je ugrizla njegove kosti, ja sam vidjela tvoju oštricu u njegovoj utrobi, tvoj rog je dokrajčio njegove kosti.«

(Hor): »Vi koji se nalazite na nebu i na zemlji, bojte se Horusa! Vi koji se nalazite u paklu, klanjajte mu se! On se pojavi slavan kao moćni car, on uze prijesto svoga oca. Desna Horusova ruka je kao u mladog stanovnika močvare. Probajte vi od tijela neprijatelja, ispijte vi od njegove krvi, progutajte ih vi koji se nalazite u paklu!«

Letopolis. Poubijanje zmija sabet radi njegove majke Izide.

Izida dođe i nađe nilskog konja kako стоји с ногама на земљи. Ona stvori... njegove bojne lađe i svog sina Horusa rekavši: »Evo, ja kao mati iz Hemisa, dodođ da radi tebe dokrajčim nilskoga konja koji je zgazio gnijezdo... Laka je lađa i u njoj dijete, a onaj Podli koji je na tvom konopcu (je pao)!«

(Hor): »Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto! Osmi harpun se zari u njegova bedra i oguli ih! Neka ga tvoj božanstveni harpun ugrize za lice! Pozdrav tebi, Horuse, koga vole stanovnici močvara! Ti si ptica hebes koja probada ribu u vodi! Ti si ihneumon koji čvrsto стоји на svojim kandžama, koji grabi plijen svojom šapom! Ti si lovački pas koji progriza salo na vratu da bi došao do mesa! Ti si mladić snažne građe koji ubijaš jačega od sebe! Ti si svirepi lav koji стоји на mrtvom tijelu spremjan da se bori na obali! Ti si plamen... Drži čvrsto, Horuse, drži čvrsto!«

(SCENA 7)²⁹⁵

Govori Horus, gospodar Mesena, veliki bog, gospodar neba koji odsijeca noge svojim neprijateljima, junak velike snage kada isplovljava u boj, onaj koji juri za svojim neprijateljima: »Deveti harpun mu se zabio u zadnje noge!«

Govori »Onaj na čijem je licu smrt i koji snažno viče«²⁹⁶: »Ja okružavam tvoje veličanstvo kao bedem, ja sam

²⁹⁵ Na sceni se ponavljaju prethodni reljefi. Faraonove ruke su opuštene niz tijelo (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 505—506).

²⁹⁶ Ime duha devetog harpuna.

kolac koji štiti twoju dušu kada dođe do sukoba! Ja danju i noću čuvam tvoj hram goneći neprijatelja od tvoga kovčega!«

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, gospodar Mesena, onaj koji svome neprijatelju probada žile ispod koljena: »Deseti harpun mu se zario u žile ispod koljena!«

Govori »Svirepi lik koji dovodi Osakaćenog²⁹⁷: »Ja pijem krv onome koji pokušava da obori tvoj hram, ja na komade siječem tijelo onoga koji pokušava da oskrnavi tvoj kovčeg. Ja ti dajem snagu i moć svojih ruku i snagu svoga veličanstva protiv tvojih neprijatelja!«

(Faraon): »Klanjanje pred svetim harpunom! Slava tvome (duhu), ti kopljonošo velike snage, Horuse Behdet-ski, veliki bože, gospodaru neba! Klanjanje pred tvojim poslanicima koji se svete, tvojim sljedbenicima, tvojim izaslanicima, tvojim stražarima koji čuvaju tvoj hram! Slava twojoj bojnoj lađi, twojoj majci, twojoj dadilji koja je tvoju ljepotu ljljala na svojim koljenima! Hvala oštirci tvoga noža, dršku tvoga koplja, tvojim konopcima, tome tvome oružju pobjede nad tvojim neprijateljima! Tvoje veličanstvo ih istura oko tvoga hrama radi odbrane. Tvoj duh čuva Mesen zanavijek! Deveti harpun se zabi u njegove noge ušavši u tijelo nilskoga konja. Neka ga drži tvoj harpun, o Horuse, divna lika, okretni sine gospodara vasione! Tvoja se čudesa vide u zoru na rječnim obalama slično čudesima Haroerisa²⁹⁸. Može li biti da brat mrzi starijeg brata? Ko će njega voljeti? On će pasti od konopca Šesmua⁴ kao plijen Gospodarice lova!«

(Izida): »Sjećaš li se kada bijasmo u Donjem Egiptu, otac bogova⁵ posla bogove da nas voze na lađi, a Sopd bješe naš krmanoš?⁶ Kako nas bogovi složno čuvahu — svaki od njih vješt u svome poslu? Kako nas Hentiheti⁷ upućivaše, a Heb nam pokazivaše put?⁸«

(Hor): »Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto! Deseti harpun mu se čvrsto zabode u žile ispod koljena! Dodi i natjeraj ga... koji... protiv njega! — vele mladi harpunari — uhvatite i držite, o gospodari moći, hvatajte, gospodari

²⁹⁷ Ime duha desetog harpuna.

²⁹⁸ Prastaro božanstvo — Veliki Horus.

divljih zvijeri! Pijte krv svojih neprijatelja i njihovih ženki, oštrite svoje noževe i (kvasite) oštrice, zamočite svoje oružje u nju (krv), vama pripadaju tijela lavova u tajnim leglima zvjerinja. Vama pripadaju tijela nilskih konja, čije gađenje...! Vama pripadaju tijela gusaka abeb koje trče po obali i njihova srca se ponose svojom okretnošću! Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(SCENA 8)²⁹⁹

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, gospodar Mesena, onaj koji čvrsto drži, krmanoš svoje bojne lađe, onaj koji, dok ga štiti njegova majka, svoj harpun sa trideset oštrica baca u čeljust nilskoga konja³⁰⁰.

(Hor): »Hajdemo, požurimo ka Horusovom jezeru da vidimo Sokola u njegovoj lađi, da vidimo Izidinog sina u njegovoj bojnoj lađi sličnog Rau u Jutarnjoj lađi! Njegova ruka kao ruka Horus-Tima čvrsto drži harpun! On baca i vuče da zarobi nilskoga konja i da ubije Donjoegipatskog bika! Glasno se radujte, stanovnici Edžboa! Nesreća, nesreća je u Kenmetu!«

Carska djeca, Horusov odred, harpunari gospodara Mesena, vrli harpunari Horusa Behdetskog koji se spremaju da svrše sa njegovim neprijateljima, vješti u okršaju, junaci čije oružje pogaća cilj, koji probijaju duboke vode, čije strijеле jure za grabljivim zvijerima, čije se oštice zabadaju u njihova tijela, čije su ruke snažne kada treba vući neprijatelje — oni dolaze u Mesen strahovito likujući: »Uzmi svoj prijesto, spusti se i odlučno stupi sa svojim ukrasima koji pripadaju Hedžhetepu⁴, sa svojom mrežom koja pripada Minu, koju boginja Hator, gospadrica biljke teh satka, i isplete tebi! Pripremljen je ručak za tebe od prednjih nogu, i ti ga jedeš. Bogovi neba stra-

²⁹⁹ Centralno mjesto na sceni zauzima lađa s napetim jedrom. Na krmi stoji Horus i probada nilskog konja ostvama i s dvije kuke privezane za konopce. Na kljunu lađe kleći Izida i probada tu istu zvijer s tri kuke privezane za konopce. Zdesna, kao i obično, na užvišici stoji faraon koji ostvama takođe probada nilskog konja. Iza faraona pritrčavaju dva mlada harpunara s ostvama (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 507—508—505).

³⁰⁰ Na reljefu nema Horusovog govora.

huju od Horusa. Čujte Nehesov vapaj!³⁰¹ Odlučnije, o Horuse! Ne bježi zbog onih koji su u vodi, ne boj se onih koji su u bujici! Ne slušaj kada se on prepire s tobom! Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(Izida): »Idi na svoju bojnu lađu, o Horuse, sine moj, voljeni, na hraniteljku koja ljudja Horusa na vodi^v skrivaajući ga pod svoja stabla u dubokoj tami borova. Nema straha za vrijeme pristajanja jer se dobro veslo okreće na svome mjestu kao i Horus na koljenima svoje majke Izide. Vesla su učvršćena u rašljama kao vezir u dvorcu. Katarka stoji čvrsto na svome mjestu kao Horus kada póstade vladar ove zemlje. Ovo divno jedro zaslijepljujućeg sjaja slično je velikoj Nut kad ona bješe bremenita bogovima. Dva krmanoška vesla — to su Izida i Neftida, i jedna i druga čvrsto drže ono što njima pripada. Rašlje su učvršćene na pasu kao ukraši carske djece. Vesla udaraju s obje njene strane kao glasonoše kada oni obavještavaju o dvoboju. Daščice su sastavljene tako da se ne odvajaju jedna od druge. Paluba liči na ploču za pisanje punu likova boginja. Direci u trupu su slični stubovima koji čvrsto stoje u hramu... Crpalо od pravog lazurnog kame na crpe vodu kao divan miris, a trava »nih« izmiče ispred nje kao velika zmija u svoju rupu. Debelo lađarsko uže oko stuba kao pile oko svoje majke.«

(Hor): »Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

Reče Izida mladim harpunarima kada ona spazi njihove divne ruke: »Napadajte neprijatelja, ubijajte ga u njegovoj jazbini, ubijte ga u pravi čas, ovdje i odmah. Zabijte svoje noževe u njega još jače i jače. Bogovi neba se boje Horusa! Čujte vi Nehesovo zapomaganje! Odlučnije, o Horuse! Ne bježi zbog onih koji su u vodi, ne boj se onih koji su u bujici. Ne slušaj kada se on prepire s tobom!... u tvojoj ruci, o moj sine Horuse! Drži, o Horuse, drži držak harpuna! Ja sam gospodarica drška! Ja sam divna gospodarica onoga koji glasno viče³⁰², ona sam koja izlazi na obale i pazi na divlje zvijeri, ja sam ona koja dere njegovu kožu i lomi njegova rebra.«

(Hor): »Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

³⁰¹ Seta.

³⁰² Seta.

Gовори Хорус Бехдески, велики бог, господар Месена, Венти који пробада Несрећнога, свога непријатеља . . . : »Ја бацих свој харпун са тридесет оштрица у ћелјуст nilскога конја.«

Говори Хорус Бехдески, велики бог, господар неба, онaj који носи круну Донјег Египта, car careva Горњег Египта, car careva Донјег Египта, добри кнез, кнез kneževa: »Ја примам језло и bič³⁰⁴ jer ja sam господар ове земље. Ja vladam Objema Zemljama dobivši dvostruku круну. Ja svrgavam непријатеља свога oca Ozirisa kao car Горњег i Donjeg Egipta zanavijek!«

Говори Tot, dvaput velik, господар Šmunua, koji sudi dvojici suparnika, prvi na Velikom prijestolu, veliki voda velike Devetke koga нико не може zamijeniti: »Ja svrgavam tvoje непријатеље, ja štitim tvoju lađu svojim добромјерно izrečenim magijama!«

(Carica): »Ja igram radi твога задовољства, o ti koji сjaš kao car Горњег i Donjeg Egipta kada su твоји непријатељи . . . pod tobom!«

Princeze Donjeg Египта i žene Busirisa kliču Horusu kad побједује: »Mi kličemo tebi, mi smo sretne kad te видимо, mi se veselimo . . . Mi do visine neba уznosimo tebi radosnu pohvalu kada ti plaćaš svojim непријатељима за zlodjela! Mi ti se klanjamо i opjevamo твоје veličanstvo jer si ti zbacio непријатеља свога oca!«

Princeze Горњег Египта i žene Pea i Depa kliču Horusu kada on побједује: »Mi kličemo tebi, mi smo radosне što te tako jasno видимо kada nam se ti појављујеш u

³⁰³ Kao i prethodni, reljef, po svoj prilici, ima dvije scene. Desno na uzvišenju стоји Horus i probada nilskog konja, što je очигледно u skladu s tekstrom: »Ja sam bacio svoj harpun sa trideset oштрица u ћелјуст nilskog konja.« Više ulijevo se vidi lada na kojoj su Horus i Tot. Ovaj drugi jednom rukom blagosilja Horusa, a u drugoj drži svitak papirusa i »anh« — znak života. Lijevo, okrenuta prema lađi, стоји carica i drži dva sistruma u rukama; na glavi joj je ukras u obliku dva nojeva pera, rogova i disk; iza nje šest princeza udara u defove; na главама imaju trake. Ovaj dio reljefa se очигледно odnosi na scenu Horusovog trijumfa koja počinje riječima: »Ja dobih језло i bič . . .« (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 509—510).

³⁰⁴ Znamenja carske vlasti.

sjaju kao car Gornjeg i Donjeg Egipta. Mi tebi u čast udaramo u defove, mi se radujemo kada te ugledamo, kada te zovu Horahte! Mi se radujemo tvojoj slici kada nam ti sjaš kao što Ra sja na horizontu! Kako je srećno tvoje lice kada si se obasjan slavom pojavio na svojoj lađi, Horuse Behdetski, veliki bože, gospodaru neba, sličan Rau u Jutarnjoj lađi, kada si dobio svoju titulu sa žezlom i bičem i kada si ovjenčan Dvostrukom krunom Horusa; Sohmet pobjeđuje onoga koji se diže protiv tebe, a veliki Tot tebe štiti. Tvoje nasljeđe je tvoje, veliki bože, sine Ozirisa, sada kada si ti pobijedio Donjoegipatskog bika. Radujte se žitelji Velikog prijestola, Horus uze prijesto svoga oca!«

(Carica): »Radujte se, žene Busirisa i građani kraj Andžeta! Dođite i pogledajte Horusa, koji probode Donjoegipatskog bika! On plovi po krvi neprijatelja, držak njegovog harpuna brzo dostiže pljen. On pravi rijeku boje krvi kao Sohmet u radosne godine!«

(Žene Busirisa): »Tvoje oružje zaronjava u bujicu kao divlja guska kraj svojih ptića. Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(Carica): »Radujte se, žene Pea i Depa i građani oko Močvara! Dođite i pogledajte Horusa na kljunu njegove lade, nalik na Raa kada on sja na horizontu, odjeven u zelenu odeždu, odjeven u crvenu odeždu, pokriven svojim ukrasima, Bijela i Crvena kruna su čvrsto stavljene na njegovu glavu i dva ureusa su među njegovim obrvama! On je dobio žezlo i bič budući ovjenčan Dvostrukom krunom i Sohmet se nalazi s njim i Tot čuva njega!«

(Žene Pea i Depa): »Ptah stvori tvoj držak, Sokar iskova tvoje oružje! Hedžhetep u divnom mjestu načini od pređe tvoj konopac. Oštrica tvoga harpuna od mjedenih pločica, a držak od dovezenog drveta „nebes“!«

(Horus): »Ja bacih svojom desnom rukom, ja bacih svojom lijevom rukom kao što čini hrabri žitelj močvara!«

(Hor): »Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(SCENA 10)³⁰⁵

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, gospodar Mesena, koji probada nilskoga konja i siječe njegovo tijelo koje se prinosi kao žrtveno meso svakome bogu: »Digni se, o Ozirise, veliki bože, vladaru vječnosti! Onaj koji ti bješe neprijatelj isječen je!«

Govori Izida, velika, Skorpion Behdeta, majka boga Horusa, Pobjedonosnog bika: »Neka se obraduje srce tvoje, o sine moj Horuse! Tvoj neprijatelj je pao i nema ga!«

Izida otvori svoja usta da razgovara sa svojim sinom Horusom i reče: »Ako ti rasiječeš svoga velikog nilskog konja, pohitaj k meni, priđi mi radi pouke. Kažem ti: ,Njegovu prednju nogu treba odnijeti u Busiris tvome ocu Ozirisu — Venofreju pravoglasnom! Pošalji njegova rebra u Iit Horusu Velikom, prvom u Letopolisu, a njegova goljenica neka ostane u Tisu tvome velikom ocu Onurisu! Pošalji njegovu plećku u Ibet tvome velikom bratu Vepatu! Njegova prsa pošalji u Asiut, gospodarici Medžeta Tefnut! Podaj njegov but Hnumu-Haroerisu, koji ima bezbroj nogu, velikom bogu, gospodaru noža, gospodaru snaće koji pobjeđuje neprijatelje, jer je on tvoj veliki brat. Veći dio njegovog mesa daj Hnumu, gospodaru Elefantine, velikom bogu, gospodaru rječnog brzaka, da bi uvećao posadu tvoje bojne lađe! Njegova krsta daj Neftidi jer je ona tvoja velika sestra! Meni, pak, pripada njegov prednji dio i njegov zadnji dio, jer ja sam ona koja je spasla srce Posustalog srcem, čije srce ne izdrža! Daj njegove kosti mačkama, njegovo salo crvima, njegovu mast mladim harpunarima, neka osjete oni ukus njegovog mesa! Prednji dio — njihovoј djeci, neka osjete ona slast njegova lica, najbolji dio od njegovih udova — svojim prati-

³⁰⁵ Reljef. Zdesna na nilskom konju stoji Horus i probada ga; iza Horusa stoji Izida. Prema njima su dva reda božanstava; ispred svakog od njih je žrtvenik s odgovarajućim dijelom nilskoga konja koji je prinesen na žrtvu određenom bogu ili boginji. U gornjem redu su prikazani Sohmet, Hnum, Neftida i Izida, u donjem Oziris, Horus Veliki, Onuris i Vepuat (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 511—512).

ocima da osjete oni ukus njegova tijela! I oni će duboko zabijati harpun u njega, tog neprijatelja tvoga oca Ozirisa!«

(Hor): »Drži čvrsto, o Horuse, drži čvrsto!«

(SCENA 11)³⁰⁶

Govori Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, gospodar Mesena, onaj koji je zarobio nilskog konja i raskjao njegovo tijelo koje je dato kao žrtveno meso svim bogovima, onaj koji je uzeo kopljje i tjerao krokodile, onaj koji je bacao neprijatelje na gubilište.

Govori velika Izida, božija majka koja živi u Večset-Horusu^u: »Ja dođoh kao majka iz Hemisa da radi tebe dotučem nilske konje. Budi jak, ti nemilosrdni lave! Stoj čvrsto na nogama pred nilskim konjem i čvrsto ga drži!«

(Faraon): »Horus traži nilskoga konja za sebe u Peu i Mesenu! Kličite! o, vi iz Edžboa! Horus je pobijedio svoje neprijatelje! Radujte se, žitelji Dendera, Horus je probio onoga koji se pobunio protiv njega, i nema ga više!«

(Hor): »Pobjedničko klicanje odjekuje u Mesenu, radost dolazi iz Behdetra jer se Horus pojavio da porazi Nubijca i njegove saputnike u... On mu je odsjekao glavu, on mu je izrezao srce, on ga je okupao u njegovoj vlastitoj krvi... Večset-Horusa i Dendera kliču! Nevolja, nevolja je u Kensetu!«

(SCENA 12)³⁰⁷

(Izida): »Ti uzimaš svoj harpun i činiš njime sve što hoćeš, o dragi sine moj Horuse!«

³⁰⁶ Reljef. Desno je Horus, koji probada nilskog konja, iza Horusa je Izida. Lijevo je faraon koji probada krokodila (E. Chassinat. Edfou, XIII, tabl. 513).

³⁰⁷ Reljef. Mesar nožem siječe nilskog konja; ispred mesara je natpis: »Mesar veličanstva Raa, onaj koji siječe nilskoga konja raščerećenog na njegovoj koži«. Iza mesara stoji mudrac Imhotep, neimar poznate stepenaste piramide faraona Džosera (XXX v. prije n. e.), koji je kasnije, u vrijeme Ptolemeja, obožavan i poštivan kao grčki bog iscjelitelj Eskulap. Ulogu Imhotepa ovdje igra svećenik glavni čitač, odjeven, za tu priliku, u leopardovu kožu. On drži u rukama svitak papirusa. Iznad njega je sljedeći natpis:

(Imhotep): »Car Gornjeg i Donjeg Egipta, Raov sin Ptolemej je pravoglasan u Širokoj dvorani, on je pobijedio Mentiu u svim zemljama Azije. Gle, on je pravoglasan u Širokoj dvorani, on je pokorio svoje neprijatelje, on je zavladao njegovim (Setovim) leđima, on je ščepao neprijatelja za njihove kose.«

Govore proroci, božiji oci i svećenici: »Radujte se vi, žene Busirisa! Horus je svrgao svoje neprijatelje! Radujte se vi, žitelji Večset-Horusa! Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, svrgnuo je onoga neprijatelja svoga oca Ozirisa! O, Venofre, tvoja snaga pripada tebi, oni... strahuju od tebe. Bogovi prijestola radosno kliču tebi! To je Horus, zaštitnik svoga oca Ozirisa, onaj koji se bori svojim rogovima, pobjeđuje... onaj koji hvata Odvratnog, onaj koji pobjeđuje neprijatelja!«

Donosi se guska i sipa se žito u njen kljun. Govoriti:

(Imhotep): »... Sin Izide, sin Ozirisa, tog sretnog dana, rukom cara Gornjeg i Donjeg Egipta, sin Raa, Ptolemeja... koji dođe... njegova dobra zmija. On osvijetli Obje Zemlje svojom ljepotom, njegove svete oči, njegove drage oči su otvorene... Njegovim neumoljivim dahom... krv, da bi se ukrotilo tijelo onoga koji se digao protiv njega. Pravoglasan je Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba, nad svojim neprijateljima! On (Set) je pao! — Ponoviti 4 puta. — Pravoglasna je Hator, gospodarica Dendera, i Tot, dvaput najveći, vladar Šmuna, — nad njihovim neprijateljima! Pravoglasan je car Gornjeg i Donjeg Egipta..., Raov sin, Ptolemej, nad svojim neprijateljima! — Ponoviti 4 puta. — Svojom snagom Horus je ujedinio Obje Zenilje! Set je svrgnut u liku nilskog konja! Sokolica dođe pred Horusov dom i reče svom sinu Horusu.«

(Izida): »Tvoji neprijatelji se ponizno klanjaju i zavijek su rasturenji, o ti, Osvetniče oca svoga! Dođi da te poučim! Pošalji njegovu prednju nogu u Knežev dom, svi me ocu Ozirisu, onome koji se budi zdrav, a njegova go-

»Glavni čitač, prepisivač svetih knjiga, veliki Imhotep, Ptahov sin. Iza Imhotepa стоји faraon koji iz suda sipa žito u otvoreni kljun guske. Iznad faraona je sljedeći natpis: »Car Gornjeg i Donjeg Egipta... Raov sin...«

ljenica neka ostane u Depu tvom velikom ocu Ipi-Seheđu! Neka se njegova plećka odnese u Unu, Totu, velikom u dolini. Podaj njegova rebra Velikom po snazi, a njegova prsa — Unut. Daj veliki dio mesa Hnumu u hram, njegov vrat — Uto sa dva ureusa, ona je tvoja velika majka! Podaj njegova krsta Horusu Iskonskome, velikom bogu koji je prvi da bivstvuje! Podaj pečenja od njega pticama koje čine sud u Džebautu. Podaj njegovu džigericu Sepu, a njegovo salo Demonu bolesti u Depu! Podaj njegove kosti Hemu-iut, njegovo srce Južnoegipatskoj pjevačici! Meni pak pripada njegov prednji dio, meni pripada i njegov zadnji dio, jer sam ja tvoja majka koju je on progonio. Podaj njegov jezik mladim harpunarima, a najbolji dio od njegove utrobe — ... Ti uzmi za sebe njegovu glavu i tako postani gospodar Bijele krune i titule svoga oca Ozirisa! Sve što ostane od njega spali na žrtveniku Gospodarice Obiju Zemalja. Ra ti je dao snagu boga Montua, a tebi, o Horuse, radost!«

(Imhotep): »Pravoglasan je Horus Behdetski, veliki bog, gospodar neba u Širokoj dvorani! Pobijedeni su neprijatelji njegovog oca Ozirisa, njegove majke Izide, njegovog oca Raa, Tota, gospodara pisma, Devetke, Velikog dvorca, Abidosa, Nečerua,¹ Hutnečera, Večset-Horusa, Behdeti, Dendera, Hant-Iebeta, i samog njegovog veličanstva, Raovog sina, Ptolemeja, da živi on vječno! onaj koga voli Ptah!«

STVARANJE SVIJETA

(Heliopolisko predanje)

^aTekst heliopolidskog predanja o stvaranju svijeta napisan je u dvije varijante, na papirusu koji se čuva u Britanskom muzeju pod br. 10188, takođe poznat pod imenom Bremner-Rinda br. 1 prema imenima njegovih prethodnih vlasnika. Papirus je nadjen 1861. godine na zapadnoj obali Nila, nasuprot Tebi. On je datiran 12. godinom Aleksandra, sina Aleksandra Makedonskog, tj. 312—311. g. prije n. e., a pripadao je nekome Nesminu, ali ipak potiče još iz najstarijih vremena. Tekst je u potpunosti izdao E. Bedž: *E. Budge. Egyptian Hieratic Papyri in the British Museum. London, 1910.* Vremenski posljednju hijeroglifsku transkripciju teksta dao je R. Folkner: *R. Faulkner. The papyrus Bremner-Rhind. Bibl. Aegypt., v. III, Bruxelles, 1933.* Prva varijanta predanja koju smo naveli nalazi se u redovima 26, 21—27, 5 (str. 59—61. u izdanju Folknerove transkripcije.) Posljednji prevod dao je R. Folkner: *R. Faulkner, The Bremner-Rhind Papyrus, II. JEA, v. 23, 1937, str. 172. i dalje; vidi takođe: H. Grapow. Die Welt vor der Schöpfung, AZ, Bd. 67, 1951, str. 34.*

^bPun naziv teksta je: »Knjiga poznanja Raovih stvaranja i obaranje Apopa«, tj. zmije — iskonskog Raovog protivnika. Mit o stvaranju svijeta čini samo početak teksta, čiji se dalji sadržaj sastoji od različitih magija koje su čitane za vrijeme rituala, a koje su imale cilj da spriječe buru, oluju i sve što je moglo smetati da sja sunce.

^cHepra je jedan od naziva boga sunca. U tekstu imamo stalno-podudaranje glasova, što daje igru riječi: »Hepra« — bog sunca, »heper« — »postojati«, — »hepru« — »postojanja«.

^cNun — prvobitni haos iz koga je ponikao bog sunca Ra.

^cSu — bog vazduha, Raov sin. Opet igra riječi: »išešni« — »ja sam ispljunuo« i Šua.

^dTefnut — Šuova sestra i žena, Raova kćerka. Ponovo sklad glasova: »tefni« — »ja sam povratio« i Tefnut.

^dOko — uobičajeno ime Raove voljene kćerke — beginje Tefnut — Hator — Sohmet.

^dU originalu igra riječi: »remit« — »suze« i »remet« — »ljudi«.

^aDrugo oko boga je mjesec.

^bDruga varijanta predanja nalazi se u redovima 28, 20—29, 6, (str. 69—72. izdanja Folknerove transkripcije).

STVARANJE SVIJETA

(Memfisko predanje)

^aTekst čini dio religiozne drame koju je izdao K. Sete (*K. Sethe. Dramatische Texte zu altaegyptischen Mysterienspielen. I. Das Denkmal memphitischer Theologie. Leipzig, 1928, str. 50 i dalje.*)

STVARANJE SVIJETA

(Herakleopolisko predanje)

^aTekst čini dio poznatog političkog traktata iz XXII vijeka prije n. e.: »Poučenie gerakleopol'skogo carja svoemu synu Merikara», koji je napisan na papirusu Gosudarstvennog Ermitaža № 1116 A (XV v. prije n. e.). Tekst je izdao: W. Golénischeff. Les papyrus hiératiques № № 1115, 1116 A, 1116 B de l'Ermitage. SPb., 1913, tabl. XIII—XIV, red 130—138. O ovom traktatu vidi. R. I. Rubinštejn, 1) Poučenie gerakleopol'skogo carja svoemu synu. Vestn. drevn. istor., 1950, № 2, str. 122; 2) Vnutrennjaja politika faraona Ahtoja Uahkara. VDI, 1948, № 4, str. 177, A. Volten. Zwei altaegyptische politische Schriften. Analecta aegyptiaca, v. IV, Kopenhagen, 1945, str. 43—48.

STVARANJE MJESECA

^aTekst je sačuvan u Knjizi Krave (vidi primjedbu »a« uz predanje »Istrebljenje ljudi«).

^bObje Zemlje — Egipat.

^cHimna Amonu-Rau iz papirusa br. 3049 Berlinskog muzeja.

NEBO I ZVIJEZDE

^aTekst je sačuvan na zapadnom dijelu tavanice sobe sarkofaga u kenotafu Setija I u Abidosu. Tekst predstavlja početak religiozne drame, čiji se potpun sadržaj ne može prevesti zbog slabe očuvanosti teksta. Ni prilikom njegovog ispisivanja na tavanici kenotafa Setija I tekst čak nije mogao biti u cijelini prepisan zato što je original bio ili oštecen ili nerazumljiv pa su na tavanici kenotafa ostali nepotpunjeni dijelovi redova. Izdanje teksta: H. Frankfort. The Cenotaph of Seti I at Abydos, v. II, London, 1933, tabl. LXXXIV Prevodi: A. de Buck. In: H. Frankfort. The Cenotaph..., v. I, str. 82. i dalje; I. G. Lifšic. Novyj variant mifa o rođenii i gibeli solnca. Vestn. drevn. istor., 1948, № 3, str. 184—193 (u ovom radu navodi se niz podataka i tumačenja ovoga mita);

M. Stracmans. Nout et Kronos. Arch. orient., v. XX, № 3—4, Praha, 1952, str. 410—416; *H. Grapow.* Die Himmelsgöttin Nwt als Mutterschwarzin. AZ, Bd. 71, 1935. g., str. 45.

^bO prevodu apsolutnih ličnih zamjenica u takvom položaju vidi: *A. Gardiner.* Egyptian Grammar. 2-e ed., London, 1950, str. 424 (dodatak pri kraju § 148, 1 na str. 115).

^cKao što ističe de Buck pozivajući se na tekst sunčanog časovnika u tom istom kenotafu Setija I, »dmj« označuje tehnički astronomski termin (*A. de Buck.* In: *H. Frankfort.* The Cenotaph..., v. I, str. 83, primj. 7).

^čNejasna riječ. De Buck predlaže da se ona shvati kao ista riječ »iw«, koja se obilježava hijeroglifom novorođenog teleta i koja je, prema tome, mogla označavati uopšte novorođenu životinju. Moguće je da je tekst oštećen i da ga treba čitati: mšw. §.

^éJa prevodim »r« »više nego«; vidi: *A. Gardiner.* Egyptian Grammar, § 163, 7 i § 207.

ISTREBLJENJE LJUDI

^aTekst je uklesan u grobnicama faraona Setija I (1313—1292. prije n. e.) i Ramzesa III (1198—1167. prije n. e.) u Dolini careva, na zapadnoj obali Nila kraj Tebe. Uz tekst se nalazi velika slika nebeske krave (vidi crtež 1), pa i sam tekst u egiptoškoj literaturi nosi naziv »Knjiga Krave«. Prvi put je tekst iz grobnice Setija I objavio E. Navil: *E. Naville, La destruction des hommes par les dicux.* Tr. SBA, t. IV, str. 1—19. On je u VIII svesci istog časopisa izdao i tekst iz grobnice Ramzesa III. Zatim je tekst otkriven na drugoj Tutankamonovoj navlaci. *H. Carter.* Tut-ench-Amun. II. Lpz. 1928, str. 264.

^bNajstariji bogovi — preci.

^cNeni-nisut — Herakleopolis.

^čDidi — crveni mineral.

^éImait — jedan od epiteta Hator: Milostiva, Voljena. Ovdje je upotrijebljen radi skладa s nazivom grada Imau. »Ljepotice grada Imau« — aluzija na nepoznat mit.

^dVidi glavu I.

^{dž}Popevši se na nebo na leđima nebeske krave, Ra produžava da stvara svijet. Stvarajući nebeska polja, sumrak itd., on izgоварa izreke u kojima su upotrijebljene riječi koje jednako zvuče kao i objekti stvaranja. Tako on kaže: »Neka se vječno smiri polje veliko«. I neposredno iza toga pojavljuju se »Poljane vječnog mira«, tj. jedno od mjesta vječnog mira umrlih duša. Analognе skladnosti nalaze se i u sljedećim izrekama koje on dalje izgovara: ih. t — »stvari« i ihhw — »sumrak«.

RA I ZMIJA

^aTekst mita napisan je na jednom od hiperatskih papirusa Turinskog muzeja (*W. Pleyte et F. Rossi.* Papyrus de Turin. Leide, 1869—1876, tabl. 31—77, str. 131—138). Kao što to pokazuje kraj

teksta, on je vradžbina protiv ujeda zmije. Cijela priča o tome kako je zmija ujela boga sunca Ra-a i kako ga je boginja Izida svojim vradžbinama iscijelila služi kao magijski prototip svakome koga ujede zmija: kao što je bio iscijeljen Ra, neka tako pročitane magije iscijele i onoga koji spomenu svoje ime. U posljednjoj rečenici se čak daje uputstvo nad slikama upravo kojih božanstava treba čitati tekst.

^bIzida je smatrana najmudrijom boginjom, gospodaricom magija.

^c»Devetka« bogova heliopoliskog ciklusa: Ra-Atum, Šu, Tefnut, Heb, Nut, Oziris, Izida, Set i Neftida

^čPrema predstavama Egipćana, ime sadrži dio biti čovjeka ili božanstva. Znati nečije ime, značilo je da je on potpao pod vlast onoga koji mu je saznao ime. Uništenje imena na grobnici, natpisa na hramu i tome sl. povlači za sobom propast duše dotičnog čovjeka na onom svijetu. (Vidi: M. E. Mat'e. Formula m. rn, k. Zap. Koll. vostokoved, t. IV, L. 1930, str. 33.)

^čLada miliona godina — uobičajen naziv lađe boga sunca Ra-a.

^dOva rečenica objašnjava da je cijeli tekst namijenjen vraćanju.

HIMNA NILU

(iz vremena Srednjeg carstva)

^aTekst je sačuvan na papirusima Saljea II i Anastavija VII na glinenim pločicama zbornika V. S. Goleniščeva u Državnom muzeju likovne umjetnosti A. S. Puškina i na fragmentima papirusa u Turinskom muzeju. (Vidi: G. Maspero. Hymne au Nil. Bibl. d'étude, t. 5, Le Caire, 1912; H. Grappow. Zwei Fragments einer Handschrift des Nilhymnus in Turin. AZ, Bd. 52, 1914, str. 103—106.)

^bHeb — bog zemlje.

^cNepri — bog žita.

^čPrema memfiskom predanju o stvaranju svijeta. Ptah je tvorac vasiione, bogova i ljudi (vidi prevod ovog predanja na str. 122).

^čIt-tau — prijestonica Egipta od XX do XVIII v. prije n. e. koja se nalazi u Fajumu.

^dNejt — drevna boginja Saisa; po legendi, Nejt za vrijeme izliva rijeke Nila rađa boga krokodila Sobeka.

^{dž}Vidi primjedu »c« uz prethodni mit.

^dHapi — staroegipatsko ime Nila (vidi: A. de Buck. On the meaning of the name Hepj. Orient Neerlandica, Leiden, 1948, str. 1—22).

HIMNA NILU

(iz vremena Novoga carstva)

^aTekst je uklesan na četiri stele faraona Setija I, Ramzesa II, Merneptaha i Ramzesa III na stijenama kraj Silsilea na mjestu na kome kao da se nalazi prirodna granica između Egipta i Nu-

bije. On čini prvi dio službene carske naredbe o žrtvama Nilu koje se prinose svake godine. Vidi uporedene tekstove sve četiri stele: *P. Barguet*, *Les stèles du Nil au Gebel Silsileh*. BIFAO, t. 50, 1952, str. 49—63, tabl. I—III.

^bDevelku koja je štovana na jugu Egipta sačinjavalo je, po svoj prilici, 6 bogova: Nun, Niu, Heh, Šu, Tot i Ptah (vidi: *P. Barguet*, *Les stèles du Nil...*, str. 58, primj. 1). Ta se Devetka spominje na ovim mjestima: *E. Chassinat*, *Edfou*, t. II, 255, t. XII, 411 i 412; *Sinuhet*, V 209; Kniga Mertyyh. gl. 14a (*E. Naville*, *Todtenbuch*, I, tabl. CLXXI, gl. 149a); *G. Legrain*, *Annales*, IV, str. 216—217.

^cDomovi svitaka — biblioteke (svitkovi — papirusi).

^čHeni — sada Silsileh (vidi *A. Gardiner*, *Onomastica*, Text, v. II, str. 6).

^ćDalje slijedi careva naredba da se, pošto povodanj omoguće obradu novih površina zemlje, prinose žrtve »Amon-Rau, caru bogova, Hapiju, ocu bogova i — vijeću bogova Juga koje vlada na valovima«, dvaput godišnje: u vrijeme povodnja i u vrijeme niskog vodostaja s tim da praznik traje dan i noć. Spisak žrtava ima ovaj interesantan naslov: »Spisak žrtava koje se prinose bogovima i Nunu onoga dana kada se baca u vodu „knjiga Hapija«. O knjizi Hapija, koju je po običaju bacao u vodu faraon u početku povodnja uz naredbu Nilu da počne razlijevanje, vidi: papirus Harris I, 37v — o knjigama Hapija i o ritualu u Per-hapiju u Heliopolisu (*A. Gardiner*, *Onomastica*, Text, v. II, str. 127); o datumu ovoga »bacanja« (I hojaka) vidi: *H. Brugsch*, *Thesaurus Inscriptionum Aegyptiacarum*, Leipzig, 1883—1891, str. 335; uporedi: *H. Brugsch*, *Drei Festkalender des Temples von Apollinopolis Magna*, Bd. VI—VII; LD₄ IV, 77: »Četvrtog mjeseca poplava, 1. dan... praznik „bacanja knjige Hapija“ žrtve: žrtve Hapiju u hljebu, pivu, bikovima, živini, vinu, mljeku, uljima, mirisima cgy. t. iz Delte, u zelenu bilju, raznim divnim stvarima, čistim« (*P. Barguet*, *Les stèles du Nil...*, str. 63, primj. 1).

IZIDA I NEFTIDA NALAZE OZIRISOVO TIJELO

^aTeksty Piramid, §§ 1255, 1256, 1280—1282.

PLAĆ IZIDE I NEFTIDE

^aTekst je napisan na početku včikoga papirusa koji se čuva u Britanskom muzeju pod br. 10188 I, 1—XV, 12, a poznat je i pod nazivom papirus Bremner-Riid N° 1 prema imenima njegovih prethodnih vlasnika.

Posljednji po vremenu zapisivanja, tekst toga papirusa potiče iz 12. god. Aleksandra, sina Aleksandra Makedonskog, tj. iz 312—311. god. prije n. e. Početni redovi »Plaća« pokazuju njihovu namjenu: »Početak pjesama praznika dviju sokolica koji se praznuje u hramu Ozirisa, prvog među zapadnim, velikog boga, gospodara Abidosa, četvrtog mjeseca povodnja, od 22. do 26. dana. Neka bude očišćen čitav hram i neka se uvedu dvije žene čista

tijela, djevice, i neka se uklone dlake s njihova tijela i stave perlike na njihove glave... defovi u njihove ruke i njihova imena napisana na ledima njihovim da bi (predstavlja) Izidi i Neftidu i neka one pjevaju pjesme iz ovoga svitka pred ovim bogom.« Pred nama je, dakle, tekst ritualnog oplakivanja umrlog Ozirisa koje su morale da vrše u vrijeme izvođenja misterije Ozirisa dvije svećenice u ulozi Izide i Neftide.

Potpuno izdanje teksta: *E. Budge. Egyptian Hieratic Papyri. London, 1910, tabl. I—XIX s hijeroglifskom transkripcijom i prevodom*. Vremenski posljednja hijeroglifска transkripcija teksta: *R. Faulkner. The papyrus Bremner-Rhind. Bibl. Aegypt., III, Bruxelles, 1933, str. 1—32*. On je dao i novi prevod s komentarima u XXII t. JEA (1936, str. 121—140).

^bObje zemlje — Egipat.

^cPredjeli čutanja — pakao.

IZIDA I SEDAM SKORPIONA

^aTekst je napisan na takozvanoj »Steli Horusa na krokodilima« iz bivše Meternihove kolekcije (sada u Metropolitenskom muzeju u Njujorku). Tekst je izdao V. Goleniščev: *W. Golénischeff. Die Metternichstele. Leipzig, 1877*, stražnja strana stele, red 48—70; vidi takođe: *N. Scott. The Metternich Stela. Bull. of the Metropol. Mus. of Art. New York, April, 1951, v. IX, № 8*, str. 201—218.

Te stele su ploče manjeg ili većeg obima na kojima je u sredini naslikan Horus dijete, koji nogama gazi krokodile, a objema rukama stiska skorpione, zmije, nilske konje i dr. Tekstovi napisani na ovakvim stelama sadrže vradžbine i bajanja protiv ujeda zmija, skorpiona i tome slično. (Vidi bibliografiju o ovim stelama: *K. Seale. Horus on the crocodiles, JNES, 6, 1945, str. 43—51*; *B. van de Walle. La Cippe d'Horus découverte par J. Bruce à Axoum. Chronique d'Egypte, № 56, Bruxelles, 1953, str. 228—246*.) Stele su se poljevale vodom koja je poslije ovogaスマtrana ljekovitom, pa su je davali da je piju ljudi koje bi ujela zmija ili skorpion (vidi: *P. Lacau. Les Statues guérisseuses dans l'ancienne Egypte. Monum. et mém. publiée par l'Acad. des Inscr. et Belles Lettres, Fondation Eugène Piot., t. XXV, Paris, 1921—1922, str. 190—209*; *G. Lefébvre. La statue »guérisseuse« du Musée du Louvre. Bull. de l'Ins. F. d'archéol. orient., Le Caire, 1930, t. 30, str. 89—96*).

Među magijama napisanim na takvim stelama susreću se mitovi u kojima se pominje kako su se izlijeli ujedeni bogovi i ljudi, pri čemu se na kraju dodaje i uvjerenje da će doći do iscijeljenja onog bolesnika nad kojim se izgovara ovo bajanje, kao što je došlo i do iscijeljenja o kome se govori u mitu.

Meternihova stela je najveći među poznatim spomenicima ove vrste i sadrži najveći broj slika i tekstova. Među ovima, po-red ovog mita, nalazi se i tekst predanja o boravku Izide i Horusa u močvarama Delte, čiji je prevod dat na str. 142—147.

Jedna od epizoda Ozirisovog ciklusa, upravo Izidino bjekstvo poslije Ozirisove smrti, čini sadržinu mita »Izida i sedam skorpiona«. Spasavajući se od Setovih gonjenja, Izida žuri da se sakrije u šipražju močvara Deltu, što joj i polazi za rukom. Tamo ona rada Horusa.

Kao što ističe V. S. Goleniščev u komentarima pomenute publikacije (str. 8), poznate su još dvije varijante mita o »Izidi i sedam skorpiona«: u tekstu papirusa br. 9965 Britanskog muzeja i na »steli Horusa na krokodilima« № A-1053 iz Lejdenskog muzeja. Etjen Drioton u svome radu o egipatskom pozorištu tretira pomenuti tekst kao religioznu dramu, što mi ne izgleda ubjedljivo. (E. Drioton. *Le Théâtre égyptien*. Le Caire, 1942, str. 82 i dalje.)

^bPomenuti rad se nalazi na papirusu № 9965 u Britanskom muzeju, a na steli Meternihove kolekcije ga nema (W. Golénischeff. *Die Metternichstele*, str. 8, primj. 1).

^cPod »Crnim« i »Crvenim« Drioton predlaže da treba podrazumijevati Ozirisa i Seta. Svim onim što je rekla Izida ubjeđuje skorpione da idu veoma oprezno da ne bi privukli pažnju kako bi joj na taj način omogućili da nesmetano stigne u Deltu.

^dMočvare Delte su bile za Izidu spas od Seta. U tom smislu ona ih naziva »krajem krletke«.

^ePod nebom Izida podrazumijeva sebe.

^d»Guščije jaje koje je izašlo iz siko more« — aluzija na jaje koje je snio Veliki Gakač (vidi str. 25). Siko more je sveto drvo, drvo života.

^{dž}Aluzija na mit o Horusovom iscjeljenju od ujeda skorpiona (vidi prevod predanja »Izida i Horus u močvarama Deltu«, str. 142). Pojava ove aluzije u datom mitu nije na mjestu jer Horus još nije bio rođen i u epizoda o njegovom iscjeljenju odnosi se na poznja vremena, ali slične se protivurječnosti često susreću u mitovima.

^dUputstvo da prilikom izgavaranja vradžbine u isto vrijeme bolesniku treba dati da pojede ječmen hleb sa solju očevidno pokazuje da tekst ima karakter vradžbine. U tekstu Meternihove stele ga nema, već je uzeto iz papirusa br. 9965, koji se nalazi u Britanskom muzeju.

HORUSOVRODENJE

^aTekst se sačuvao na dva sarkofaga iz Asiuta iz takozvanog herakleopoliskog perioda — XII vijek prije n. e. Vidi izdanje teksta: P. Lacau. *Textes religieux égyptiens*. Paris, 1910, gl. XVII—XVIII, str. 37—43; A. de Buck. *The Egyptian Coffin texts*, Chicago, 1938, str. 209—226. Drioton predlaže da se ovaj tekst tretira kao religiozna drama (E. Drioton. *Le Théâtre égyptien*, str. 54—67).

^b»Zidovi Doma tajnog imena« — očigledno, doma Horusovog oca Ozirisa.

^cOčigledno se misli na početak starosti Atuma, koji se raduje Horusovom rođenju jer će moći da mu preda upravu nad Egiptom (uporedi prevod predanja »istrebljenje ljudi«).

IZIDA I HORUS U MOČVARAMA DELTE

^aTekst je sačuvan u vratžbini koja je ispisana na desnoj strani one iste stele iz bivše Meternihove kolekcije na kojoj se nalazi i tekst mita: »Izida i sedam skorpiona« (vidi primjedbu »a« na strani 206). Tekst predanja »Izida i Horus u močvarama Delte« predstavlja dio velike vratžbine protiv ujeda skorpiona. Tekst je izdao V. S. Goleniščev: *W. Golénischeff. Die Metternichstele*, red 168. i dalje, vidi takođe: *A. Moret. Horus Sauveur. Rev. de l'hist. des religions*, t. LXXV, Paris, 1915, str. 139. i dalje. Druga varijanta teksta otkrivena je mnogo kasnije na bazi statuete iz zbirke Behag, koja se sada nalazi u Lajdenskom muzeju. (*A. Klasens. A magical statue base (socle Behague) in the Museum of Antiquities of Leiden. Leyde*, 1952.) Ova statueta je spadala među spomenike, koje smo pomenuli u primjedbi »a« na str. 206. koji su polijevani vodom za koju se poslije toga smatralo da iscjeljuje od ujeda skorpiona i zmija. Vidi opis baze statuete: *E. Drioton. Religion et magie. Rev de l'Egypte ancienne*, t. I, Paris, 1928, str. 134; izdanje teksta: *E. Drioton. Une scène des mystères d'Horus. Rev. de l'Egypte ancienne*, t. II, Paris, 1929, str. 172—199. Zahvaljujući tekstu s baze statuete iz zbirke Behag, data je mogućnost da se preciznije čitaju neka mjesta Meternihove steli i da se na kraju predanja uspostavi pravilan poređak redova, i to: redove na Meternichovoj steli treba čitati ovim redom: 246a, 244, 245, 246a, 248b, 249a, 249b, 247, 248a. U naprijed navedenom članku Drioton smatra da je tekst predanja »Izida i Horus u močvarama Delte« misterija; meni se čini da je to ipak vratžbina iako ima dramsku formu.

^bDrioton smatra da je to bila ugledna žena pomenute oblasti. Meni se čini da je to netačno i da je ovdje data boginja, na što upućuje znak života (»anh«) u njenoj ruci, koji se uvijek prikazuje u rukama egipatskih božanstava.

^cSerket — boginja Skorpion.

^čLada beskrajnosti — lada boga sunca Raa.

^čOči boga neba — sunce i mjesec.

SPOR IZMEDU HORUSA I SETA

^aTekst mita je napisan na papirusu koji se nalazi u privatnoj kolekciji Čester Bitija (Engleska), poznat pod nazivom »Papirus Čester Bitija br. 1«. Prvi put ga je objavio A. Gardiner 1931. godine (*A. Gardiner. The Chester Beatty Papyri, No 1. London*). Tekst zauzima dio ogromnog papirusa (dugog 5,02 m) koji sadrži mnoge tekstove, među njima i zbornik divnih ljubavnih pisama. Papirus je napisan u Tebi oko 1160. g. prije n. e. Jezik, kao i pojava u tekstu azijskih boginja Anat i Astarte u svojstvu kćeri boga Raa upućuju da ovu literarnu obradu mita treba pripisati tom vremenu. Sama pak osnova mita, koju čini spor između Horusa i Seta, kao i obrazlaganje prava njih dvojice na Ozirisovo nasljede, potiče iz najstarijih vremena (vidi glavu III). Radi lakšeg čitanja teksta izvršio sam podjelu na glave.

^bGospodar vasione — bog sunca Ra-Horahte.

^cPtah, kako ističe Gardiner (*A. Gardiner. The Chester Beatty Papyri, № 1, str. 13, primj. 3*), u datom tekstu igra ulogu demijurga, čime se objašnjava i to što se on, inače neuobičajeno, naziva ocem Ozirisa i Raa.

^čOčigledno aluzija na dio sudske ceremonijala. Teško je reći na kakvo se baš oko misli u ovom slučaju: da li na oko boga sunca (tj. na njegovu kćer) ili pak na Horusovo oko, pomoću koga je oživio Ozirisa i kojim su se u egipatskom ritualu simbolično nazivale sve žrtve i darovi.

^ćAtum — heliopoliski bog sunca. U ovom tekstu nije potpuno jasna veza između Atuma i Ra-Horahtea: ponegdje se oni zamisljavaju kao jedno božanstvo, dok se ponegdje stavljaju direktno jedan nasuprot drugome.

^dVenofre (»Dobro biće«) jedno od Ozirisovih imena.

^{dž}Bijela kruna — Kruna Gornjeg, tj. Južnog Egipta.

^dTot sa glavom ibisa — bog pisma i mudrosti, pisar bogova.

^eOnuris — bog ratnik koji se slavio u Tinisu.

^fBanebdedet — sveti ovan koji se slavio u Mendesu.

^gSetit — ostrvo Sehel pored prvog nilskog brzaka.

^hNejt — boginja grada Saisa.

ⁱPoslanica sastavljena prema uobičajenom obrascu egipatskih pisama uz nabranjanje Raovih titula na početku.

^jAzijske boginje čiji je kult prodro u Egipt u eposi Novoga carstva (starija i voljena kćer Ramzesa II nosila je ime Bent-Anat, što znači »kćer Anat«) i odrazio se u egipatskoj književnosti (Amhest Papyri, Pap. Chester Beatty, VIII; vidi primjedbu »č« uz prevod predanja »Horus Behdetski — Krilato Sunce«). Nema sumnje da su u najstarijoj varijanti mita bila druga imena.

^k»Mabait« — »Tridesetica« — obično označava kolegijum najviših činovnika Južnog Egipta koji se sastojao od trideset ljudi. Ovdje se misli na Devetku bogova.

^lMalo poznato božanstvo u obliku majmuna.

^{lj}Smisao rečenice koju je rekao Babai sastoji se, očigledno, u tome da odsad nikо neće slušati Raa i da će njegov kovčeg biti prazan.

^mHator — Raova kći, boginja ljubavi i lještote.

ⁿVidi materijal koji se odnosi na mit o Setu u Raovoj lađi.

G. Nagel. Set dans la barque solaire. BIFAO, t. 28, Le Caire, 1929, str. 33—39.

^{nj}Deben — jedinica mjere za težinu koja iznosi 91 gr.

^oU tim Izidinim riječima, kao i u njenom kasnijem razgovoru sa Setom ima dvosmislenosti koja se zasniva na jednakoj zvučnosti riječi »fəw.t« — »stoka« i »fəw.te« — »zvanje, služba« (u datom slučaju »carska titula«). Zahvaljujući toj igri riječi, Set misli da je riječ o »stoci«, dok Izida pod tim potajno podrazumijeva Ozirisovu »carsku titulu«.

^pOčigledno je zlato bilo tabu u mjestu u kome se poštivalo kult Antija.

^rO ovoj epizodi vidi papirus: Papirus Sall'e IV, recto, 2,6 i dalje.

^aO ovoj epizodi vidi: Papirus Sall'e IV, recto, 2,6 i dalje; Plut. De Iside..., 19.

^bU početku poslanice se nalazi Raova titulatura sastavljena po obrascu pune titulature faraona, koja se sastojala od pet imena: 1) ime faraona kao Bika, 2) njegovo ime kao Gospodara obiju dijademu, 3) kao Zlatnog Horusa, 4) kao cara Gornjeg i Donjeg Egipta, 5) kao Raovog sina. Posljednje je, kada se govori o samom Rau, formulisano: Ra kao sin Ptaha.

^cKarakteristično je carsko ime dato Ozirisu: »Velik po izobilju, Gospodar hrane«, kojim se naglašava da je on oličenje produktivnih sila prirode.

^dEgipatsko ime današnjeg Saha (grčki — Ksois), grada koji leži na sjeveru Delte.

^eEpitet Ptaha Memfiskog. Anh-Taui — četvrt u Memfisu.

^fRečenica kojom se obično tekst završava.

ÖZIRISOVO USKRSNUĆE

^aTekstovi u kojima se opisuje Ozirisovo uskrsnuće nalaze se u raznim dijelovima Tekstova piramide: Teksty piramid:

^bIzrečenje 670, §§ 1973, 1975—1977, 1981, 1986.

^cIzrečenje 364, §§ 609—613, 617—621.

^dIzrečenje 356, §§ 575—582.

^eIzrečenje 703, § 2202.

^fIzrečenje 367, §§ 634—635.

^gIzrečenje 593, § 1627.

^hIzrečenje 641, §§ 1813—1815.

ⁱIzrečenje 662, §§ 1878—1880.

^jIzrečenje 690. § 2092.

^kIzrečenje 577 §§ 1520—1522, 1525—1526.

HIMNA OZIRISU

^aTekst je napisan na steli starještine stada boga Amona Amonmesa, XV v. prije n. e. Stela se ranije nalazila u pariskoj Nacionalnoj biblioteci pod br. 20, a 1919. godine nalazi se u Luđru pod br. S-286 (vidi: Ch. Boreux. Guide catalogue sommaire, I. Paris, 1932, str. 156). Izdanje teksta: E. Legrain. Les monuments égyptiens de la bibliothèque Nationale. Bibl. de l'école des Hautes Etudes, fasc. 38, 47, Paris, 1879; novo izdanje: A. Moret. La légende d'Osiris à l'époque thébaine d'après l'hymne à Osiris du Louvre. BIFAO, XXX, str. 725—750, tabl. I—III. Iako se Amonmesova stela odnosi na XV vijek prije n. e., ipak himna potiče iz vremena Srednjega carstva; na ovo naročito navodi forma filijacije, karakteristična za Srednje carstvo: »Ozirisa sin Horus« umjesto »Horus sin Ozirisa« (vidi: H. Grapow. Das Alter des Osirishymnus zu Paris. AZ, Bd. 73, 1937, str. 75).

^bNepri — bog žita.

HORUS I CRNA SVINJA

^aTekst čini dio 112. glave Knjige Mrtvih (*E. Naville. Le chapitre 112 du Livre des morts. Rev. de l'Egypte ancienne, t. 1, Paris, 1925—1927, str. 245 i dalje*). E. Navil daje kritičku analizu prethodnih prevoda i naročito protivurječi K. Seteu, koji nije uzeo u obzir sve varijante date glave (*K. Sethe. Die Sprüche für das kennen der Seelen der heiligen Orte. AZ, Bd. 58, 1923, str. 2*).

^bNavil smatra da je Sete pomiješao one koji govore pa je ove riječi pripisao Rau; Navil ističe da, kad se čita, Seteov tekst nema smisla, dok tekst postaje potpuno razumljiv ako se primi da Horus traži dozvolu od Raa da pogleda njegovo djelo: Horus pokušava da vidi cijelu vasionu onako kako to čini jedino sam Ra i ne izdržava iskušenje.

^cVidi stranicu 121.

^dO vezi svinje sa Setom i mjesecom vidi: *H. Bonnet. Reallexicon der ägyptischen Religionsgeschichte*. Berlin, 1952, str. 690—691.

PREDANJE O HORUSU BEHDETSKOM, KRILATOM SUNCU

^aMit o Horusu Behdetskom je jedan od glavnih među najstarijim egipatskim mitovima. On, u osnovnim crtama, potiče još iz dalekih vremena nastanka jedinstvene države u dolini Nila. Borba između glavnih junaka u mitu, Horusa i Seta, koji se otinaju o vlast nad čitavim Egiptom, odrazila je borbu koja se u to doba vodila između velikih teritorijalnih saveznih jedinica, Južnog i Sjevernog Egipta. U ovoj borbi Horus je prvebitno očigledno očigledno ponikao u Behdetu — naselju koje se nalazilo u Istočnoj Delti (današnji Tel el-Balamun, oko 20 kilometara od Sredozemnog mora i 25 kilometara jugozapadno od Damiete). (Vidi: *A. Gardiner. 1) Horus the Behdetite*. JEA, v. 30, 1944, str. 23—60; 2) *Onomastica, Text*, v. II, str. 181.) Set je sa svoje strane očigledno očigledno ponikao u Južnom Egiptu. Setov kult je od najstarijih vremena postojao u gornjoegipatskom gradu Nebet (Ombos, kraj današnjeg naselja Tuh, na lijevoj obali Nila, goćovo preko puta Koptosa). (Vidi: *A. Gardiner. Horus the Behdetite*, str. 23, primj. 5; *Onomastica Text*, v. II, str. 28—29.) Ranije se u egipatološkoj literaturi grad Nebit (Kom Ombo), koji se nalazi sjeverno od Elefantine, pogrešno smatrao za mjesto Setovog kulta.

Okolnosti pod kojima se vodila borba između Juga i Sjevera dosad nisu tačno utvrđene. Očigledno je ona tekla s promjenljivim uspjehom i nije se okončala čak ni poslije onoga doba kada je Menes oko 3200. godine prije n. e. ujedinio čitav Egipt u jedinstvenu državu (vidi primj. »c« uz tu legendu).

U procesu ove borbe kult Horusa Behdetskog bio je prenesen na jug i već u vrijeme III dinastije (XXX v. prije n. e.) postao je glavni kult grada Edfua (staroegipatski Edžbo), prijestonice II gornjoegipatskog nomu, koji se odsad, uporedo sa svojim starim imenom, počeo zvati Behdet po imenu prvobiognog mjesta u Delti u kome se poštivao Horus (vidi: *A. Gardiner. 1) Horus the Behdetite*, str. 23 i dalje; 2) *Onomastica, Text*, v. II, str. 7).

Horus Behdetski je i poslije prenošenja njegovog kulta u Edfu sačuvao svoj karakter solarnog božanstva. Isto tako, kao pokrovitelj ujedinjenog Egipta, Horus Behdetski rano stiče ulogu pokrovitelja faraona. Ovim se objašnjava uska veza Horusovog kulta s egipatskim carskim kultom koja je sve više jačala i djelomično se odrazila i u Horusovoј ikonografiji. On se prikazuje u uobičajenoj odjeći faraona s faraonskim ukrasima na glavi (ako mu pri tome ostaje sokolova glava — ostatak najstarijih tematskih predstava rođovskog poretka), dobija titule svojstvene carstvima Egipta: »dobri bog« i »gospodar Obiju Zemalja«. Iz istih razloga mit o Horusu Behdetskom (vidi: *A. Gardiner*, *Horus the Behdetite*, str. 48, naročito primjedbu 4, 49, 50) dobija neke naročite crte. Horus se proglašava sinom vrhovnog egipatskog boga Raa, koji je, prema mitu, nekada vladao u Egiptu i čijim su sinovima smatrani faraoni. Kao najstariji Raov sin, Horus postaje njegov vjerni i strašni zaštitnik protiv raznih neprijatelja. U mitu su ovi neprijatelji »buntovnici« koji pokušavaju da se pobune protiv Raa i imaju likove vodenih čudovišta — krokodila, nilskih konja i zmija, što je uobičajeno za protivnike solarnog božanstva. Tako mit o Horusu Behdetskom vrlo rano dobija politički karakter pošto se pod Raovim neprijateljima počinju da podrazumijevaju carevi neprijatelji. Ovo nalazi poseban odraz u ritualu Horusa Behdetskog, naročito, u religioznim dramama edfuskog hrama (vidi glavu IV).

Treba istaći izvjesnu vezu između mita o Horusu Behdetskom i mita o Ozirisu. Kada se ovaj posljednji raširio po čitavom Egiptu (vidi glavu III), borba između Horusa Behdetskog i Seta je počela da se upoređuje s borbom između Horusa, sina Izide i Ozirisa, i Seta — Ozirisovog ubice, pa su se oba mita i usko ispreplela. Zato se ne treba čuditi što susrećemo čas Horusa, Izidinog sina, kako pomaže Horusu Behdetskom u borbi s Raovim neprijateljima, krokodilima i nilskim konjima, čas, obrnuto, Horusa Behdetskog, koji pruža zaštitu i podršku Horusu, sinu Izide, u njegovoј borbi sa smrtnim neprijateljem njegovog oca.

Potpun tekst mita o Horusu Behdetskom sačuvan je tek od vremena Ptolemeja, mada se pojedini podaci o njemu susreću u različitim tekstovima mnogo ranije. Pored drugih tekstova koji se odnose na mit i kult Horusa Behdetskog, isklesan je i tekst »Predanja« na unutrašnjoj strani zapadnog zida Horusovog hrama u Edfu, koji je sagraden u vrijeme Ptolemeja. Tekst predstavlja zapis religiozne drame, koja se izvodila u hramu, i popraćen je reljefima koji prikazuju pojedine epizode iz drame i pomažu da se ona protumači. Kao što pokazuje prvi reljef (vidi str. 119—120), i faraon je bio učesnik u ovoj kultovskoj predstavi, koju je otvarao vršenjem rituala »podizanje neba«. Dramski i politički karakter misterije je pokazan u IV glavi ovoga rada.

Vidi posljednje izdanje teksta: *E. Chassinat*. *Edfou*, t. VI, str. 108—132; t. XIII, tabl. 518—533; posljednji prevod — *H. W. Fairman*. *The Myth of Horus at Edfou* — I, *JEA*, v. XXI, 1935, str. 26—36.

^{— 0 —}
„Ja prevodim riječ upotrijebljenu na datom mjestu teksta a nejasnu po transkripciji i značenju riječju »bog«, ne »car«, kako to čini Ferman (*H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfou — I, str. 27*), zato što čitav kontekst pokazuje da se ovdje misli na Horusa Behdetskog.

»Godina 363. cara Gornjeg i Donjeg Egipta Ra-Horahtea« — ovo datiranje, vjerovatno, svjedoči o postojanju »ere Raove vladavine« koja je povezana s mitom o bogu Rau kao prvom caru Egipta. Njuberi pretpostavlja da se ujedinjenje Egipta od strane Menesa oko 3200. god. prije n. e. smatralo početnim datumom »Raove ere«. U tom slučaju 363. godina »Raove ere« pada približno u godine vladavine Periebsena, faraona II dinastije, koji je, očigledno, bio predstavnik Setovih poštovača jer se iznad njegovog imena prikazuje Setova životinja, a ne soko boga Horusa koji je obično na čelu titulature faraona počevši od I dinastije (*P. Newberry. The Set Rebellion of the II-nd. Dynasty. Ancient Egypt*, London, 1922, sveska II, str. 40—46. Vidi takođe: *A. Gardiner. Horus the Behdetite*, str. 46). Očigledno je da ujedinjenje Egipta od strane Menesa nije bilo tako čvrsto da bi konačno presjeklo dugotrajanu borbu između pojedinih dijelova doline Nila za prevlast nad cijelom njegovom teritorijom. Trijumf Setovih pristalica za vrijeme vladavine Periebsena bio je, međutim, kratkotrajan, i uskoro su Horusovi poštovaoci opet i već trajnije oteli prijesto Egipta, koji su ponovo ujedinili i stavili pod svoju vlast. Karakteristično je da se uporedo s postojanjem »Raove ere« kasnije pojavila i »Setova era«, kako o tom svjedoči čuvena »Stela 400-god. vladavine Seta«, nađena u Tanisu (*B. B. Struve. Manefon i ego vremja, II. Zap. Koll. vostokovedov, t. IV, L., 1930.*, str. 188. i dalje. — *P. Montet. Le drame d'Avaris*. Paris, 1941, str. 111. i dalje).

»Kult Astarte se raširio u Egiptu počev od druge polovine Novoga carstva uslijed jačanja veza između Egipta i prednje Azije. U isto vrijeme Astarta se javlja i u egipatskim mitovima (vidi primjedbu »o« na stranici 209). Kao i u mitu »Spor između Horusa i Seta«, tako je i ovdje Astarta prikazana kao Raova kći; moguće je da je ovome doprinijela izvjesna sličnost između likova Astarte i Hator-Tefnut, voljene Raove kćerke, njegovog Oka, koja se u egipatskim mitovima pojavljuje kao stalna saputnica i zaštitnica svoga oca (vidi str. 125). Mislim da se baš ovim i objašnjava činjenica da je Astarta predstavljena na reljefu hrama u Edfu s glavom lavice, tj. tako kako je prikazivana strašna Raova kći, božinja Sohmet-Hator-Tefnut.

»Ovdje dolazi do igre riječi koja je uobičajena u egipatskim religioznim tekstovima. U tekstu se objašnjava naziv grada Edfu-Edžbo sljedećom igrrom riječi: Ra govori Ptahu: »Moji neprijatelji su kažnjeni«, pri čemu za riječ »kažnjeni« ovdje upotrebljava glagol »džeb«.

»Nehbet i Uadžit — boginje zaštitnice Gornjeg i Donjeg Egipta.

»džIteru — egipatska mjera za dužinu (grčki — shojn) koja iznosi 10,5 km.

^aU originalnom tekstu se nalazi riječ »hn.t.« koju, kako je pokazao Gardiner (*A. Gardiner. 1) The name of Lake Moeris.* JEA, v. 29, 1943, str. 37. i dalje; 2) *Onomastica, Text*, v. II, str. 116), treba prevoditi — »jezero«, »bazen«. Ranije se pod tom riječju obično podrazumijevao »kanal« (*Rječnik egipatskog jezika*, III, str. 105). Kao što je poznato, ova riječ sa prethodnim »re« — »ušće« označavala je naziv mesta koje se nalazilo na ušću kanala koji je spajao Nil sa *Fajumskim* jezerom (staroegipatski — Rehone, koptski — Lehone, danas — el Lahun). Ferman i prevodi dato mjesto u tekstu mita riječju Lahun ne slažući se s Rederom, koji ga prevodi jednostavno riječju »kanal«. Ja mislim da ovdje treba primiti značenje »jezero« i da se u tekstu imalo u vidu određeno jezero, i to upravo Meridovo. Kao što se vidi iz materijala navedenog u pomenutom Gardinerovom članku, Meridovo jezero se u staro doba i zvalo »Jezero (h. n. t.) grada Merura«. S takvim shvatanjem riječi »h.n.t.« u predanju o Krilatom Suncu potpuno je u skladu i čitav kontekst, a upravo su i mesta svih bitaka Horusa Behdetskog s njegovim neprijateljima dosljedno raspoređena od juga prema sjeveru počinjući od Edfua (Edfu, Teba, Dender, Hebenu. Meret — prijestonica XIX noma, Neref — nekropola Abusira el-Meleka) bježeći niz Nil na sjever poslije svakog poraza, neprijatelji ne »okreću svoja lica« u pravcu nekog određenog grada ili kraja, već se u svakom sličnom slučaju pokazuje samo pravac njihovog bjekstva: Gornji Egipat iza Tebe i, u skladu s tim, »*Donji Egipat od Jezera do mora*« — iza Dendera i Hebenua. Na taj način, kako se meni čini, u ova dva posljednja slučaja ukazuje se na sve prostranstvo od *Fajuma* do mora, a nikako na određeni kanal ili Lahun.

^bHebenu — grad na desnoj obali Nila u XVI gornjoegipatskom nomu, danas Kom el-Ahmar (vidi: *A. Gardiner. Onomastica, Text*, v. II, str. 90—91). U tekstu se objašnjava porijeklo naziva Hebenu opet podudaranjem glasova ovog posljednjeg s glagolom »heben« — »tjerati«.

^cU imenu Horusovog svećenika i u Hebenu tekstu otkriva povezanost s mitom o Horusovoj pobradi nad Setom. Kao što je isticano pri opisivanju reljefa koji ilustruje datu epizodu teksta, Horus je prikazan kako stoji na antilopi koju probada kopljem. O antilopi kao o jednom od Setovih ovapločenja vidi: *H. Bonnet. Reallexicon ...*, str. 40.

^dHet — »palica« — mjera za dužinu koja iznosi 100 lakata, tj. 52 m.

^eMeret — prijestonica XIX gornjoegipatskog noma Meru (Oksirinh). Ovdje se poštivalo Set, o čemu svjedoče mnogi tekstovi (vidi: *A. Gardiner. Onomastica, Text*, v. II, str. 110). Očigledno zato tekstu predanja i sadrži opis jedne od najdugotrajnijih bitaka koje je vodio Horus upravo u nomu Meru.

^fO Per-Rehevi vidi: *H. Gauthier. Dictionnaire des noms géographiques, contenus dans les textes hiéroglyphiques*, t. II.

^gTibi — peti mjesec egipatskog kalendara.

^hBe — konvencionalna oznaka Seta koja se upotrebljava u kasnijem periodu da se ne bi izgovaralo njegovo ime (*Slovar' egi-*

petskogog jazyka, I, str. 410). B. A. Turajev tumači ovu oznaku kao »mjesto« (Istorija klassičeskogo Vostoka. SPb., 1912, t. II, str. 239).

¹Karakteristično je da su baš drveće »ima« (urma?) ili njegove grane postavljali upravo na kljun svete lađe za vrijeme krunidbenih misterija (vidi: *K. Sethe. Der Dramatische Ramesseums-papyrus*, I, Berlin, 1928, str. 125). Drvo »ima« vezivalo se za kult Ozirisa (na istom mjestu, str. 139).

¹Drvo »šenedž« — bagrem, prema legendi, raslo je pored Ozirisove grobnice (Slovar' egipetskogog jazyka, IV, str. 521).

^mNeref — nekropol u Abusir el-Meleku (Slovar' egipetskogog jazyka, II, str. 916). Gardiner navodi niz podataka kako u korist tvrdnje da je Neref pomenuta nekropol tako i u korist njegovog identifikovanja s Herakleopolisom (A. Gardiner. Onomastica, Text, v. II, str. 114). Meni se, pak, čini da je identifikovanje Nerefa s nekropolom Abusir el-Melek ubjedljivije. »Veliki bog u Nerefu« je Oziris.

ⁿCrvena boja kao boja vatre i pustinje bila je boja Seta, kome su posvećivane crvene, tj. riđe životinje. I za riđe ljude se smatralo da su Setovi. Otuda je razumljivo što je u ritualu kao olike Seta upotrebljavana figura nilskoga konja napravljena od crvenog jaspisa.

^{nj}Heliopolis, koji je nazivan »Sjeverni On«, nasuprot Hermon-tisu — »Južnom Onu«.

^oTel-Čaru (Sileh) — grad u Istočnoj Delti, prijestonica XIV donjoegipatskog noma; mjesno božanstvo u liku lava poistovećivano je s Horusom (vidi: A. Gardiner. Onomastica, Text, v. II, str. 202).

^pSas-heret — kraj u Nuđiji (vidi: H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfou — I, str. 35, primj. 2; S. Saunneron et J. Yoyotte. La campagne Nubienne de Psammétique II et sa signification historique. BIFAO, t. L, 1952, str. 177).

^rPonovo igra riječi: Vavat — Nubija i glagol »vava« — »kovati zavjeru«.

^sNehbet i Buto — beginje zaštitnice Gornjeg i Donjeg Egipta.

HORUSOVA POBJEDA

^aOvaj mit predstavlja interesantno svjedočanstvo o preplitanju predanja o Horusu Behdetskom s predanjem o Horusu, Izidinom sinu (vidi primjedbu »a« na str. 211). Iako je u ovom mitu glavno lice bog Horus, iako on ponekad nosi epitet Horusa Behdetskog, ipak je potpuno jasno da je ovdje prikazan Horus sin Izide i Ozirisa. To se vidi iz cijelog sadržaja mita, i po Horusovim epitetima i po tome što ga prati njegova majka Izida. Tekst mita je uklesan s unutrašnje strane istočnog zida Horusovog hrama u Edfu, koji su izgradili Ptolemeji. Tekst je religiozna drama koja se izvodila na svetom jezeru Horusovog hrama u Edfu, na takozvanom »Horusovom jezeru« (vidi: A. M. Blackman and H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfu-II. JEA, v. 30, 1944, str. 16—17).

Izdanje teksta: *E. Chassinat. Edfou*, t. VI, str. 60—90; t. XIII, tabl. 494—514. Prevod teksta s komentarima vidi: *A. M. Blackman* and *H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfu-II. JEA*, v. 28, 1942, str. 32—38; v. 29, 1943, str. 2—36; v. 30, 1944, str. 5—22 i 79—80. Meni, ipak, ne izgleda dovoljno ubjedljiv ni poredak redova koji je usvojen u hijeroglifskoj transkripciji koju je izdao Šasin, ni poredak redova u prevodu Blekmana i Fermana. Proučavanje fotografija onog dijela zida Horusovog hrama u Edfu na kome su uklesani tekstovi, kao i reljevi mitova »Horusova pobjeda« i »Predanje o Horusu Behdetском, Krilatom Suncu« pokazuje da su obje drame građene podjednako. U početku u oba slučaja radi se o nečemu nalik na uvod u čemu kao da se izlaže sadržaj djela: u »Predanju o Horusu Behdetском« — tabl. 196—194, u mitu o pobjedi Horusa — tabl. 519—518. Ovdje su data sva lica u glavnim ulogama. Zatim, lijevo (tekstovi i reljevi i u zdesna nalijevo) iza teksta s faraonovom titulom, i u jednom i u drugom slučaju počinje logički povezan tekst u kom se očigledno izlaže početak drame jer on i nosi naslov: »Početak«. Iz ovoga je jasno da se tekst s faraonovom titulom čita upravo posljednji u svakom reljefu i da stupce logički izloženog teksta poslijе svakoga reljefa, koji između ostalog sadrže i horske partije, treba čitati poslijе reljefa, tj. poslijе njegovih tekstova.^a Reljevi, pak, prikazuju svaki put samu radnju drame, a tekstovi kraj i iznad figurā su tekstovi koje izgovaraju lica za vrijeme izvođenja predstave. Činjenica da se u stupcima tekstova koji dolaze poslijе reljefa ponavljaju (u horskim partijama) isti nazivi Horusovih harpuna koji su već bili prikazani i spomenuti u govoru lica u tekstovima na reljefu, takođe pokazuje da stupci ovih tekstova treba čitati poslijе odgovarajućeg reljefa. Na ove činjenice nije obratio pažnju E. Drioton, koji u svome radu posvećenom analiziranom tekstu (*E. Drioton. Le texte dramatique d'Edfou. Supplément aux Annales du Service des Antiquités de l'Egypte. Cahier, № 11, Le Caire, 1948*), ne slažući se s rekonstrukcijom drame koju su predložili Blekman i Ferman, pokušava da da svoju varijantu rasporeda teksta. Pri tome on pribjegava potpuno proizvoljnem grupisanju tekstova, što je, razumljivo, neprihvataljivo i nije dalo ubjedljive rezultate.

^bAluzija na nepoznati mit prema kome je Horus učvrstio nebo na četiri stuba. U tom svjetlu postaje razumljivo i to što se četiri Horusova sina (Amset, Duamutef, Kebehsenuf i Hapi) stalno nazivaju stubovima neba počevši još od Tekstova piramida olicavajući četiri strane svijeta.

^cŠmunu — prijestonica XV gornjoegipatskog noma; glavni bog grada bio je Tot; kako su Grci poistovećivali Tota i Hermesa, Šmunu se u grčko-rimskom Egiptu počeo nazivati Hermopolis.

^dVidi primjedbu »d« na strani 209.

^eMesen — jedno od imena grada Edfua koje je preneseno ovamo (zajedno s imenom Behdet; vidi primjedbu »a« na str. 211) u isto vrijeme kada se u Edfuu pojavio kult Horusa Behdetetskog. Glavni, pak, Mesen se nalazio u Delti, kraj Čarua, u blizini istočne granice; vidi: *A. Gardiner. 1) Onomastica, Text, v. II, str. 203; 2) Horus the Behdetite*, str. 26; *K. Sethe. Urgeschichte und älteste*

Religion der Ägypter. Leipzig, 1930, § 162; A. M. Blackman and H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfu-II. JEA, v. 29, 1943, str. 138).

^dPodvlači se politički karakter koji je svećenstvo dalo drami.

^dIzida se u mnogim tekstovima naziva Skorpion Mesena, ali tačno značenje ovog epiteta i njegovo mitološko objašnjenje još nisu razjašnjeni. Možda ovdje treba izvršiti poređenje s mitom o sedam skorpiona, Izidinih zaštitnika (vidi prevod ovoga mita na str. 138).

^dVečet-Horus — »Horusov prijesto«, naziv Edfuskog (II. gornjoegipatskog) noma.

^eU originalu se nalazi hijeroglif čovjeka sa sistrom u jednoj i menatom u drugoj ruci. Tako se prikazuju pjevačice koje pozdravljaju božanstvo i princeze koje pozdravljaju faraona. Otuda i prevod koji sam usvojio.

^fU originalu — »Raove duše« — uobičajeni naziv tekstova kulta.

^gStanovnici močvara Delte.

^hVidi primjedbu 208 na str. 76.

ⁱHent-Jabet. »Prednji Istoka«, naziv XIV donjoegipatskog noma, njegova prijestonica je Čaru, a glavni bog je Horus u liku lava (A. Gardiner. Onomastica, Text, v. II, str. 200—204).

^jMin — bog plodnosti, glavni bog grada Koptosa; poistovećivan je s Horusom, Izidinim sinom.

^kOnuris, tačnije Anhur — bog ratnik, zaštitnik lova i rata koji je poistovećivan s bogom vazduha Šuom i u tom svojstvu smatran suprugom boginje Tefnut (vidi glavu II).

^lNova godina se poklapala s pojmom zvijezde Sotis.

^lJHemis — prema mitovima rodno mjesto boga Horusa, Izidinog sina. Pitanje gdje se nalazi ovo mjesto ne može se do danas smatrati riješenim. O ovom pitanju vidi literaturu: A. Gardiner. 1) Onomastica, Text, v. II, str. 190; 2) Horus the Behdetite, str. 52. i dalje.

^m»Čovjek prvog lotosovog lista« — epitet čije značenje nije sasvim jasno. Moguće je da je povezan s mitom o rađanju sunca iz lotosa (vidi glavu II). Materijal u vezi s ovim epitetom su skupili Blekman i Ferman. A. M. Blackman and H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfou-II. JEA, v. 29, 1943, str. 20, komm. 5).

ⁿAluzija da je Horus, sin Ozirisa i Izide, još veoma mlad.

^oOvdje se ukazuje na obred očišćenja koji su morali da vrše svećenici prije nego što bi pristupili ritualu ili čak u vrijeme vršenja njegovih najvažnijih momenata.

^oElektr — legura zlata i srebra.

^pU originalu: »gornjoegipatsko zeleno kamenje« — misli se na amazonit (vidi: A. Lucas. Ancient Egyptian Materials and Industries. London, 1934, str. 39).

^rVidi primjedbu »o« na str. 215.

^sBlekman i Ferman smatraju ovaj red *interludiumom*. Smatra se da mi isuviše malo znamo o načinu predstava egipatskih misterija da bismo na ovaj način o njima govorili.

šSesmu — bog koji je višio funkciju božijeg dželata (vidi: Slovar' egipteskogo jazyka, VI, str. 528, 4).

tSav ovaj Izidin govor sadrži sjećanja na vrijeme kada se ona skrivala s Horusom, dok je on još bio dijete, u močvarama Delte od Setovih potjera (vidi glavu III, kao i prevod mita »Izida i Horus u močvarama Delte«). Ipak pojedinosti koje su ovdje rečene o povratku Izide sa sinom u Egipat ne nalaze se u drugim tekstovima i zato predstavljaju interesantnu dopunu.

uHentihet — bog donjeegipatskog grada Atribisa.

vHedžhetep — bog predenja i tkanja.

zO poređenju Izide s lađom vidi: *A. M. Blackman and H. W. Fairman. The Myth of Horus at Edfou-II. JEA, v. 29, str. 18, primj. 6; v. 30, str. 17.*